

**Придністровський державний університет
ім. Т. Г. Шевченка**

**Інститут мови та літератури
Кафедра української філології**

СУЧАСНА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

Навчально-методичні рекомендації

(для студентів бакалавріату денного та заочного відділень)

Укладачі: Хлопова А.В., викладач кафедри української філології ПДУ ім. Т.Г.Шевченка; Леонтєва О.О., викладач кафедри української філології ПДУ ім. Т.Г. Шевченка

Рецензенти:

Дружинець М.Л., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, Член спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій ОНУ ім. І.І.Мечникова.

Прісовська Г.Є., кандидат філологічних наук, доцент кафедри лінгводидактики Інституту підготовки іноземних громадян Одеського національного політехнічного університету

Якимович О.Л., кандидат філологічних наук, ст. викладач кафедри української філології ПДУ ім. Т.Г.Шевченка

Сучасна зарубіжна література: Навчально-методичні рекомендації / А.В. Хлопова, О.О. Леонтєва. - Тирасполь, 2014. - 161 с.

Методичний посібник покликаний ознайомити студентів-філологів денної та заочної форм навчання українського відділення ПДУ ім. Т.Г. Шевченка з визначними явищами світової літератури з середини ХХ ст. до початку ХХІ ст. У книжці широко представлені постаті видатних зарубіжних авторів: М.Фріша, Г.Гарсія Маркеса, П. Зюскінда та багатьох інших. Видання включає стислу характеристику життя та творчості письменників, особливостей їхньої поетики, розгалужений методичний апарат.

Система завдань для самоконтролю та контрольних тестів передбачають закріплення теоретичних знань студентів з курсу «Сучасної зарубіжної літератури».

Методичний посібник укладено відповідно до чинної програми із сучасної зарубіжної літератури.

Стверджено Науково-методичною радою ПДУ ім. Т.Г. Шевченка

Вступ

Даний методичний посібник запрошує Вас до захоплюючої подорожі цариною зарубіжної літератури ХХ ст. з 1945 року і до наших днів. Це віртуальна мандрівка до інших країн і континентів, до інших національних традицій, що утворюють багатоголосий ансамбль світової культури, а водночас – це й переміщення не лише в просторі, а й у часі – часі, що увійшов в історію як «століття світових війн і революцій», падіння вікових імперій і виникнення нових тоталітарних режимів, які вкрили ґратами й колючим дротом величезні ділянки земної кулі.

А ще цей період здобув репутацію «століття науки й техніки», що ступила за всі мислимі обрії: від електричної лампочки до карколомних комп'ютерних технологій, від полохливих аеропланів до стаціонарних космічних станцій, від незграбних танків Першої світової війни до компактної атомної бомби, від відкриття гена до створення клону. Внаслідок революційного перевороту в поезії, прозі та драматургії літературний ландшафт зазнав докорінних змін. З'явилася безліч художніх творів з високою інтелектуальною надбудовою, насичених складною образністю – справжніх таких собі «текстів-айсбергів», 4/5 змісту значень котрих схована «під водою». Оновилися й художня техніка: особливо популярними стали прийоми, спрямовані на створення митцем свого, відмінного від реальної дійсності, самотнього й неповторного світу.

Звичайно, така література покликала до життя нового читача, спроможного самостійно мислити й домислювати те, чого не сказав «відкритим текстом» автор, готового в поті чола видобувати образи та дивні сюжети.

Ця книга – це зібрання матеріалів про творчий шлях усіх митців, передбачених для вивчення програмою із сучасної зарубіжної літератури. Звертаючись за допомогою до даного навчального посібника, Ви з легкістю зможете штурмувати літературні еверести ХХ ст., адже тут Ви знайдете

авторитетні оцінки критиків, цитати літературних класиків, цікаві подробиці написання та життя їхніх творів тощо.

У цій читацькій подорожі Ви познайомитеся з:

- «літературним гідом», який допоможе з'ясувати зміст літературознавчих термінів та понять;
- «теоретичним багажем», що збагатить Ваші знання про життєвий і творчий шлях митця, вияскравлюючи важливі штрихи його особистості, світобачення й художнього світу;
- «дзеркалом критики», що містить міркування відомих літературознавців, філософів, письменників, критиків тощо, які допоможуть краще зрозуміти прочитані твори;
- «запитаннями для самоконтролю», що спрямовані на практичне застосування інформації, отриманої з теоретичного блоку, та формування вмінь аналітичного опрацювання твору;
- «контрольними тестами», що передбачають ефективну та швидку перевірку набутих знань;
- темами для письмових творчих робіт, що стимулюють фантазію до роздумів над твором та розвивають асоціативне мислення;
- темами рефератів, що передбачають написання самостійної дослідницької роботи;
- списком науково-критичної та художньої літератури, рекомендованої для прочитання.

Усі ці складові методичного посібника покликані відкрити якомога більше ракурсів бачення твору й допомогти крізь призму тексту зазирнути в глибини власної особистості.

Лекція № 1.

Тема: Західна проза 50-70-х років.

План:

1. Е.Хемінгуей:

- 1.1. Короткий літопис життя людини-легенди.
- 1.2. Особливості художньої манери.
- 1.3. Духовні перемоги та поразки героїв Хемінгуея.
- 1.4. Повість «Старий і море»: історія створення, особливості побудови сюжету, жанрова своєрідність, проблематика.

2. В.Дж.Голдінг:

- 2.1. Короткі біографічні дані.
- 2.2. Сторінками художнього доробку.
- 2.3. «Володар мух»: сюжет, проблематика, символіка.

3. Дж.Д.Селінджер:

- 3.1. Життєвий шлях. Своєрідність авторського стилю.
- 3.2. Загальний огляд творчої скарбниці.
- 3.3. Повість «Ловець у житі». Аналіз твору.

4. Р.Д.Бредбері:

- 4.1. Біографічні відомості.
- 4.2. Внесок Бредбері у розвиток традицій світової фантастики.

5. Дж.Апдайк:

- 5.1. Життєвий і творчий шлях.
- 5.2. «Тетралогія про Кролика».
- 5.3. Роман «Кентавр»: на межі реального та міфічного.

Дидактична мета:

- ознайомлення з новітніми літературними явищами, що відбивають характерні для цієї доби умонастрої інтелігенції та естетичні шукання митців;

- набуття знань про історичну обумовленість появи нових тенденцій у літературі;
- формування у студентів умінь і навичок аналізу художніх творів.

Студенти повинні знати:

- основні літературознавчі поняття: модернізм, «новий роман» та «антироман», нонконформізм, повість-притча, підтекст, мотив, пафос, хронотоп;
- особливості визначення жанрової специфіки творів;
- відмінності між традиційними для літератури XX ст. тенденціями та новітніми літературними явищами;
- ступінь обумовленості тематико-проблемної спрямованості творів цієї доби тогочасною суспільно-політичною ситуацією.

Теоретичний матеріал

«У класиків треба вчитися, але не наслідувати їх... У наш час треба перевищити письменників минулого»

Е.Хемінгуей

1. Е.Хемінгуей (1899-1961) – американський прозаїк і журналіст, лауреат Нобелівської премії (1954), один з найпопулярніших письменників XX ст. У цілому його творчість відтворювала духовну біографію покоління західної інтелігенції, на долю якого випало пережити дві світові війни. Однак Хемінгуей не зрікся гуманістичних позицій і в своїх

творах обстоював моральні засади буття, необхідність боротьби людини за власне життя й гідність.

1.1. 21 серпня 1899 р. – народився Ернест Хемінгуей в передмісті Чикаго в родині лікаря. Навчався в школі; у старших класах співпрацював у шкільних часописах.

1917 р. – після закінчення школи виїхав до Канзас-Сіті, де влаштувався репортером у газеті «Стар». У цей період він засвоює засади журналістського ремесла і знайомиться з життям великого американського міста.

1918 р. – як водій американського загону Червоного Хреста прибув на фронт Першої світової війни. Після важкого поранення три місяці перебував у госпіталі, після чого демобілізувався.

1919-1921 рр. – працював постійним співробітником канадської газети «Торонто дейлі стар». У Чикаго зблизився з гуртом літераторів, що згрупувалися навколо вже визнаного американського письменника Ш.Андерсона.

1922 р. – переїхав до Парижа, звідки надсилав європейські кореспонденції до торонтської газети. Знайомиться з Г.Стайн, Дж.Джойсом та ін.

1923 р. – накладом 300 примірників вийшла перша книжка «Три оповідання й десять віршів». Незабаром письменник повністю присвятив себе художній прозі.

1925 р. – була надрукована книга оповідань «У наш час», яка принесла авторові відомість.

1926 р. – опублікував роман «Фієста» («І сходить сонце»), що привернув до письменника увагу критиків і перекладачів інших країн.

1929 р. – завершив роботу над романом «Прощай, зброе!».

1930 р. – оселився на півдні Флориди, де віддавався вповні улюбленим справам: рибальству, полюванню, заняттям боксом.

1937 р. – як представник американської телеграфної агенції прибув до Іспанії, охопленої війною. Взяв участь у кінозйомках іспанської війни. Ці враження лягли в основу роману «По кому подзвін» (1940). Упродовж Другої світової війни ніс секретну воєнно-морську службу на своєму катері «Пілар», стежачи за німецькими підводними човнами; був воєнним кореспондентом в Англії, брав участь у бойових вильотах і бомбардуваннях Німеччини та окупованої Франції, воював на боці французьких партизанів.

1950 р. – вийшов друком твір «За рікою, в тіні дерев».

1952 р. – написав повість-притчу «Старий і море», що була відзначена премією Пулітцера.

1960 р. – написав книгу спогадів про свої молоді роки в Парижі, що була опублікована вже посмертно під назвою «Свято, яке завжди з тобою».

Від 1960 р. – внаслідок глибокої духовної кризи проходив курси лікування в спеціалізованій клініці.

2 серпня 1961 р. – вчинив самогубство.

1.2. Художній світ Е.Хемінгуея вирізняють:

- тема «втраченого покоління» й пов'язані з нею антивоєнний пафос, настрої недовіри до ідеологічних тенет, патетики, будь-яких піднесених слів;
- відтворення екзистенційної «межової» або «екстримальної» ситуації, за умов якої людина проходить головне моральне випробування;
- трагічне переживання минулості буття й пов'язана з ним тема насолоди радістю життя й природою;
- відображення відсутності добробуту сучасної людини, її зовнішньої невлаштованості й внутрішньої спустошеності;
- «герой кодексу», який виявляє мужність і стійкість перед ворожими силами, бореться зі «злою долею», при цьому зберігаючи честь, гідність, здатність до дружби й любові;
- маніфестація своєрідного культу моральної сили, яка спрямована всередину особистості й слугує її утвердженню;

- змалювання ситуації внутрішньої перемоги людини навіть за умови зовнішньої поразки; тема непереможності особистості;
- заміна «опису» «показом»;
- лаконічність, поєднання «документальних» принципів оповіді з багатим емоційним та психологічним підтекстом;
- широке використання прийомів монтажу, можливостей ритму художньої прози, леймотивів.

1.3. Воєнні враження стали джерелом наскрізних у прозі Е.Хемінгуея мотивів внутрішнього невлаштованості особистості, її розчарувань у суспільних ідеалах, хворобливо-загостреної насолоди миттю життя, мораль двобою самотньої людини з ворожими силами тощо. Комплекс названих мотивів був яскраво представлений у романі **«Прощавай, зброє!»** (1929) – одного з найсильніших антивоєнних творів літератури ХХ ст.

У цьому творі розповідається про трагічну долю солдата Першої світової війни, молодого американця Фредеріка Генрі, добровольця, що прагнув захищати ідеали демократії. Однак окопна реальність відкрила йому очі на істинний характер війни. Від повного очерствіння душі Генрі рятує любов до медсестри Кетрін Барклі. Утім, чудова казка раптово віднайденого кохання з самого початку була опалена подихом війни. Під час пологів Кетрін, народивши мертву дитину, вмирає. Подібна трагічна розв'язка є закономірною, оскільки *«Коли люди стільки мужності приносять у цей світ, світ повинен вбити їх, аби зламати, і тому він їх вбиває»*.

Життєва позиція героїв Хемінгуея, які послуговуються дотриманням певного морального кодексу, яскраво представлена в образі старого матадора Мануеля Гарсія з оповідання **«Непереможений»** (збірка «Переможець не отримує нічого», 1933). Двобій старого матадора з биком на очах презирливої публіки прочитується як узагальнено-символічна ситуація боротьби людини з «лихою долею», в якій вона здобуває моральну перемогу.

Тема змарнованих життєвих можливостей стає головною в оповіданні **«Сніги Кіліманджаро»** (1936). Головний його герой, письменник Гаррі, потрапляє у «межову ситуацію»: він помирає від гангрени ноги, спричиненої незначним пораненням під час полювання на левів. Перед обличчям смерті герой усвідомлює, що, піддавшись спокусі легкого комфортабельного життя, він занапастив мистецький талант і погубив душу.

Мініатюрну замальовку буденного життя американського подружжя, що подорожує Європою, показано в оповіданні **«Кішка на дощі»** (збірка «У наш час»). Підтекст цього твору порушує проблеми загальнолюдської значущості, зокрема – проблему людської самотності: занедбана і стороння у чужому їй європейському світі молода американка відчуває себе «кішкою під дощем», і в її бажанні зігріти змочу тварину прочитується власне бажання зігрітися біля вогню людського співчуття.

1.4. Ще в 1936 р. Е.Хемінгуей надрукував у журналі «Експайр» нарис «Блакитна вода», де розповідав про те, як один старий рибалка, доклавши майже героїчних зусиль, спіймав велетенського марлина. Втім, похвалитися своєю здобиччю йому не вдалося, оскільки на рибину напали акули. Коли старого знайшли у морі, від марлина залишився майже один кістяк.

1950 р. Хемінгуей повернувся до цього сюжету, поклавши його в основу повісті **«Старий і море»**.

У повісті замальовується епізод із рибальського життя старого Сантьяго. Упродовж 84 днів він повертався з риболовлі без улову. Перші 40 днів разом із ним у море виходив хлопчик Манолін – відданий йому всім серцем учень. Однак батьки змусили хлопця перейти на інший човен. На 85-й день рибалка зловив багату здобич – рибину величезних розмірів й надзвичайної краси. Перемога на такою чудо-рибою для Сантьяго означала досягнення головної мети та вищого сенсу всього його рибальського життя. Проте на зворотному шляху прив'язану до човна рибину атакували акули. До бухти старий повернувся з гігантським кістяком.

Проблематика твору:

- взаємини людини та природи;
- проблема життєвих поразок та перемог особистості;
- одвічні спроби людини досягти своєї життєвої мети.

Блок запитань для самоконтролю

1. Як ви гадаєте, чому Хемінгуей зажив слави людини-легенди? Які епізоди біографії письменника Вам запам'яталися?
2. Складіть психологічний портрет письменника.
3. Яку роль у житті Хемінгуея відіграв факт участі у Першій світовій війні?
4. Як склалася письменницька кар'єра Е.Хемінгуея? Назвіть літературні премії, якими була відзначена його творчість.
5. Назвіть засадничі особливості поетики письменника.
6. Схарактеризуйте провідні теми та проблеми творчості Хемінгуея.
7. Розкрийте сутність «принципу айсберга».
8. Чому «Старий і море» вважався філософською повістю?
9. Як старий сприймає рибину? Ваші гіпотези щодо переможця зображеного двобою рибалки та жертви улову.
10. Розкрийте символічний сенс фіналу повісті.

Контрольні тести

1. У своїй творчості Е.Хемінгуей:

- а) спирався на принцип відтворення «правди фактів» та «правди почуттів»
- б) широко використовував фантастичні елементи
- в) у гротескно-сатиричних тонах змальовував сучасну дійсність

2. Проза Е.Хемінгуея дотична до:

- а) «літератури екзистенціалізму»

- б) соцреалізму
- в) експресіонізму

3. Знайдіть неправильну відповідь. Улюбленими захопленнями автора були:

- а) мисливство
- б) риболовля
- в) гольф
- г) бокс

4. Знайдіть неправильну відповідь. У своїх творах письменник порушував проблеми:

- а) війни та її руйнівних наслідків
- б) моральних перемог та поразок особистості
- в) будівництва «ідеального» суспільства

5. Знайдіть зайве. Творчість Е.Хемінгуея була відзначена:

- а) Гонкурівською премією
- б) Пулітцерівською премією
- в) Нобелівською премією

6. Знайдіть зайве. На мистецьке становлення митця вплинули твори:

- а) Г.Стайн
- б) Ф.Достоевського
- в) Ш.Андерсона
- г) Дж.Джойса

7. Знайдіть зайве. Перу Е.Хемінгуея належать твори:

- а) «Прощавай, зброє!»
- б) «Непереможений»
- в) «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»
- г) «Ріг бика»

8. За жанром «Старий і море» Е.Хемінгуея – це:

- а) повість-притча

- б) роман
- в) філософська новела
- г) драматична п'єса

9. Як звати головного героя твору Хемінгуей «Старий і море»:

- а) Манолін
- б) Сантьяго
- в) Фредерік Генрі
- г) Мануель Гарсія

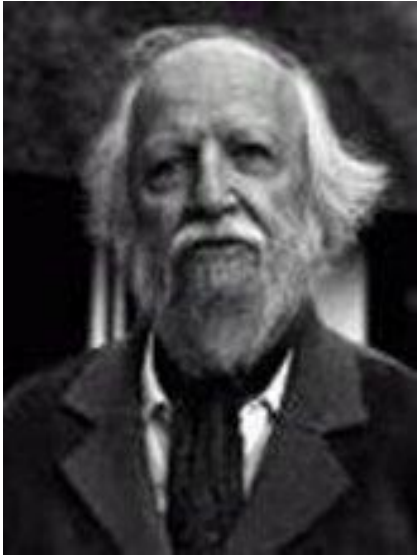
10. Знайдіть зайве. У повісті «Старий і море» письменник торкається проблем:

- а) взаємин людини з природою
- б) спроби людини досягти своєї життєвої мети
- в) нищівний вплив війни на психіку військової людини
- г) життєвих поразок та перемог особистості

Список рекомендованої літератури:

1. Вайновська М.К. Ернест Хемінгуей «Старий і море» - повість-притча про людину // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2001. – №7. – С. 23-25.
2. Гей Н.К. Худоственность литературы. Поэтика и стиль. – М., 1975.
3. Грибанов Б. Хемингуэй. – М., 1971.
4. Кашкин И. Эрнест Хемингуэй. – М., 1966.
5. Старцев А. Последние книги // Хемингуэй Э. Собрание починений. В 4 томах. Т.4. – М., 1982.

«Факти з життя переконують мене в тому, що людство вражене хворобою... це й переймає всі мої думки. Я шукаю цю хворобу і знаходжу її у найближчому для мене місці – в собі самому. Я впізнаю в цьому частину

нашої спільної людської природи, яку ми повинні мати під контролем. Ось чому я і пишу з усією пристрастю, на яку тільки здатен...»

В.Д.Голдінг

2.Вільям Джеральд Голдінг (1911-1993) –

англійський романіст, отримав Нобелівську премію з літератури в 1983 році. В багатьох своїх творах відкриває темні сторони серця людини, коли та

опиняється в екстремальній ситуації. Його романи – це дослідження духовних та етичних питань.

2.1. Вільям Голдінг народився в селищі Сент-Колумб Мінор в графстві Корнуоля. Його батько був шкільним вчителем, а мати, Мілдред, підтримувала британський рух суфражистів. Писати почав з 7 років, однак на вимогу батьків отримав природничо-наукову освіту в Оксфорді, в коледжі Брейзноз.

1934 р. – вийшла перша збірка віршів.

1939 р. – переїзд в Сосбері, де працює викладачем англійської мови в школі єпископа Вордсворта.

1939- 1945 рр. – служить на флоті на ракетному кораблі, бере участь в Нормандській десантній операції.

1954 р. – опубліковано книгу «Володар мух», яка була екранізована в 1963 і 1990 рр.

1955 р. – роман «Спадкоємці»; обраний в Королівську спілку літератури.

1956 р. – виходить у світ «Злодій Мартін»; посвячення у лицарі.

1959 р. – оповідання «Вільний політ».

1961 р. – Голдінг полишив викладання і повністю присвятив себе літературі.

1964 р. – після роману «Штиль» творчість автора розвивалась у трьох напрямках: романи про сучасне суспільство без міфологічного підтексту; надприродні романи, в яких центральна тема – падіння людини; і морські романи, час дії – XIX ст.

1965 р. – збірка «Гарячі ворота».

1980 р. – історична трилогія «Ритуал на морі», за яку отримав премію «Букерз».

1982-1989 рр. – збірка есе «Рухлива мішень» (1982), роман «Паперові люди» (1984), «В безпосередній близькості» (1987), «Вогонь внизу» (1989).

1983 р. – нагороджено Нобелівською премією.

1993 р. – помер у власному маєтку в графстві Уїлтшир поблизу Солсбері, залишивши по собі двох дітей: сина Девіда та дочку Джудіт.

Захоплення: гра на фортепіано, грецька мова, читання літератури з археології.

2.2. У романі «Спадкоємці» (1955) зображено винищення неандертальця гомо сапіенсом. Неандертальці спочатку зображаються як комунікабельні і здатні до співчуття, проте їх плем'я приречене, коли вони зустрічають більш розвинених кроманьйонців.

«**Злодій Мартін**» (1956) – історія про морського офіцера, Христофера Хадлей Мартіні, який намагається залишитися в живих після того, як в його корабель поцілила торпеда.

В історії «**Вільне падіння**» (1959) дія відбувається в сучасному світі. Оповідь ведеться від імені художника, Семмі Монтжу, який оглядається на своє минуле і бачить ті перехрестя й моменти життя, коли він втратив волю.

У романі «**Штиль**» (1964) зображено будівництво шпиля кафедрального собору. Джоселін, настоятель собору, приймає рішення до своєї смерті збудувати шпиль в 400 футів заввишки. Однак створення такого шпиля тягне за

собою жертви, брехню і вбивство. Дія відбувається в англійському місті XIV ст. В оповіді переплітаються реальне та міфічне.

У збірці **«Гарячі ворота»** (1965) вміщено публіцистичні й критичні статті й нариси, написані Голдінгом в 1960-1962 рр. для журналу «Спектейтор».

Історична трилогія **«Ритуал на морі»** (1980) оповідає про життя на борту старовинного лінійного корабля наприкінці Наполеонівських війн. Подальші частини трилогії подані від імені Едмунда Фітугенрі Тальбо. Автор мав на меті провести паралель між подорожжю корабля і рухом Тальбо шляхами пізнання самого себе.

Роман **«Паперові люди»** (1984) визнаний критиками найгіршою працею Голдінга. Він присвячений боротьбі між відомим на весь світ англійським романістом Вілфредом Барклаєм і американським академіком Ріком Л.Такером, який вирішив написати біографію першого.

2.3. Друга світова війна мала визначальний вплив на погляди В. Голдінга. Низька природа людини стає головною темою **«Володаря мух»**. Цей роман розійшовся тиражем більш ніж 20 млн. екземплярів, хоча до того від нього відмовилось 21 видавництво. Книга була задумана як іронічний коментар до «Коралового острова» Р.М.Баллантайна, пригодницької історії для підлітків, де оспівуються оптимістичні імперські уявлення вікторіанської Англії. За жанром «Володар мух» - антиутопія. Це літературний жанр, що сформувався в ХХ ст. в час світових війн і тоталітарних режимів, помічений інтенсивним розвитком науки та техніки.

Історія описує групу дітей, евакуйованих з Британії через ядерну війну. Літак розбивається на безлюдному острові, всі дорослі гинуть. Хлопчики створюють власну громаду, яка поступово деградує від демократичного, раціонального, морального до тиранічного і жорстокого. Старші хлопці беруть правління в свої руки, а малий на прізвище Піггі, короткозорий астматик, стає об'єктом знущань. Виділяються лідери, двох старших дітей вбивають, діти починають полювати один на одного, доки не приходить корабель.

Точка зору Голдінга песимістична: людська сутність за своєю природою гріховна, адже, коли відсутні правила англійської шкільної системи, що контролюють поведінку дітей, їх соціальні навички забуваються. Автор витворив світ волі, в якому керують дикуни і первісне зло, «володар мух», Вельзевул, князь мороку, якому у вигляді голови кабана, поклоняються хлопці.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть коротко про ключові моменти життєвого шляху У.Дж.Голдінга.
2. Назвіть найбільш відомі твори письменника.
3. Якими літературними преміями була відзначена творчість Голдінга?
4. Якому роду зайнятості, крім літератури, віддавав своє життя митець?
5. У яких трьох напрямках розвивається творчість Голдінга після написання роману «Штиль»?
6. Назвіть декілька творів, що відносяться до пізніх праць автора.
7. На написання якого твору даного письменника великий вплив мав досвід отриманий на фронті Другої світової війни?
8. До якого літературного жанру належить роман «Володар мух»? Дайте визначення поняттю.
9. Назвіть твір В.Голдінга який був визнаний критиками найгіршим у творчій скарбниці митця.
10. У зв'язку з якою подією у своєму житті Голдінг сказав: *«Міркуючи про світ, яким керує наука, я стаю песимістом... однак я оптиміст, коли згадую про духовний світ, від якого наука намагається мене відволікти... Нам потрібно більше любові, більше людяності, більше турботи»*? Чи згодні Ви зі словами письменника?

Контрольні тести

1. Знайдіть правильну відповідь. В якому році з'явилась перша збірка віршів Голдінга:

- а) 1934 р.
- б) 1936в) 1932 р.
- г) 1933 р.

2. Яка книга В.Голдінга була екранізована в 1963 і 1990 роках:

- а) «Шпиль»
- б) «Володар мух»
- в) «Злодій Мартін»
- г) «Паперові люди»

3. В основі роману «Спадкоємці» лежить:

- а) історія про морського офіцера, який намагається вижити після бомбардування корабля
- б) історія про хлопчиків, які в результаті авіакатастрофи потрапляють на безлюдний острів
- в) історія винищення неандертальців людьми
- г) історія художника, який втратив уяву

4. Знайдіть зайве. Після написання роману «Шпиль» творчість письменника розвивалась в таких напрямках:

- а) романи про сучасне суспільство без міфологічного підтексту
- б) морські романи
- в) надприродні романи з центральною темою – падіння людини
- г) романи фантастичні

5. Який роман не належить перу Голдінга:

- а) «Кораловий острів»
- б) «Паперові люди»
- в) «Вогонь внизу»
- г) «Ритуал на морі»

6. Як звали головного героя роману «Шпиль»:

- а) Піггі
- б) Джослін
- в) Рік Л.Такер
- г) Вілфред Барклаєм

7. Знайдіть зайве. До історичної трилогії Голдінга «Довірча грамота»

не входили книги:

- а) «Ритуал на морі»
- б) «Вогонь внизу»
- в) «Паперові люди»
- г) «В безпосередній близькості»

8. Знайдіть зайве. У жанрі «антиутопії» писали:

- а) У.Дж.Голдінг
- б) Р.Бредбері
- в) Д.Оруел
- г) К.Абе

9. Знайдіть зайве. Серед захоплень письменника були:

- а) гра на фортепіано
- б) математика
- в) література з археології
- г) морська справа

10. У якому році В.Голдінгу було присуджено Нобелівську премію:

- а) 1972 р.
- б) він не отримував подібної нагороди
- в) 1983 р.
- г) посмертно

Список рекомендованої літератури:

1. Бегун Б.Я., Костюк Е.Н. «Зверь – это мы сами» // Відродження. – 1995. - №2. – С. 40-45.
2. Голдінг В. Володар мух // Тема. – 1998. - №4.
3. Градовський А. Парадокси здорового глузду // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2000. - №3-4. – С. 31-35.
4. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник: У 2 томах / За ред. Н.Михальської та Б.Щавурського. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2005.
5. Козленко Р.О. «Двері у світ не завжди відчиняються в один бік...» // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1998. - №7. – С. 12.
6. Павличко С. Вільям Голдінг та його роман «Володар мух»//Тема. – 1998. - №9. – С. 2-3.
7. Ярошовець С.І. «Ми ж не дикуни...» Роман Вільяма Голдінга «Володар мух» як літературна течія // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2000. - №1.

«Настане день, і тобі доведеться вирішувати, куди йти. І відразу треба йти туди, куди ти вирішив. Негайно. Тикне маси права втрачати ні хвилини. Тобі цього не можна»

Джером Селінджер

3. Джером Селінджер (1919-2010) – представник модерністської літератури США.

3.1. 1 січня 1919 р. – народився Джером Девід Селінджер в Манхетені, Нью-Йорк.

1964-1938 рр. – навчався в коледжі Урсінус, а потім в Нью-Йоркському університеті.

1939 р. – навчався в Колумбійському університеті, де Уїтт Бернетт допомагав йому в написанні оповідань.

Період першої світової війни – служив в піхоті, брав участь в Нормандській операції.

1942-1946 рр. – служив армійським зв'язковим і контррозвідником.

1945 р. – одруження на французенці Сільвії, вона була лікарем.

1955 р. – одруження на Клер Дуглас, вони розлучились в 1967 р.

Публікації:

1936 р. – перше оповідання «Молоді люди», надруковане в журналі «Сторі» в 1940 р.

1948 р. – оповідання «Добре ловиться рибка-бананка».

1961-1963 рр. – продовження історії про Сімор Гласс в оповіданнях: «Френні та Зуї» (1961), «Вище стропила, теслі» (1963), «Сімор: Вступ» (1963), «16-й день Хепворта 1924 р.» та ін.

Твори написані між 1941 і 1948 роками – з'явилися в «піратському» 2-томному виданні 1974 р. «Повні неопубліковані оповідання Дж.Д.Селінджера».

1951 р. – перший роман «Над прірвою у житті», був відзначений як «Книга місяця», ходили плітки, що Селінджер планує надрукувати другий роман під псевдонімом Томас Пінчон.

Після 1965 р. – письменник веде життя затворника – не дає інтерв'ю, заборонив видання старих оповідань.

Кінець 80-х – одруження на Колін О'Нілл.

1988 р. – вийшла друком книга «У пошуках Дж.Д.Селінджера» Яна Гамільтона.

1998 р. – з'явилося оповідання Дж.Мейнард про її стосунки з письменником «Будинки у світі».

2009 р. – через своїх адвокатів Селінджер виступив проти публікації продовження історії Колфілда «60 років по тому: пробираючись через жито» (що вийшла під псевдонімом Джон Девід Каліфорнія).

22 січня 2010 р. – Дж.Д.Селінджер помер у своєму будинку в Корніші, штат Нью-Гемпшир.

3.2. Варто зупинитись більш детально на низці творів, головною героїнею яких є Сімор Гласс. Це такі твори як **«Добре ловиться рибка-бананка»** (1948), де Гласс здійснює самогубство, збірки **«Френні та Зуї»** (1961), **«Вище стропила, теслі»** (1963), **«Сімор: Вступ»** (1963) і декілька історій, розказаних від імені Бадді Гласса, як то **«16-й день Хепворта 1924 р.»** написане у формі листа з літнього табору, в якому 7-літній Сеймур зображує себе й молодшого брата Бадді.

В оповіданні **«Дорогій Есм – з любов'ю й усякою мерзотою»** Селінджер зобразив американського солдата, який розпочинає переписку з 13-літньою британською дівчинкою, яка допомагає йому знову пробудити інтерес до життя.

Враження від Другої світової війни відбилися в багатьох оповіданнях збірки **«Повне видання оповідань Дж.Д.Селінджера»** (1974).

3.3. Перший роман Дж.Селінджера **«Над прірвою у житті»** одразу завоював міжнародне визнання. Щорічно він розходився по 250000 екземплярів. Однак автор відмовився від пропозиції екранізації книги. Назву роману взято з рядка Р.Бернса, який невірно цитує головний герой Холден Колфілд, бачачи себе «ловцем у житті», який повинен втримати всіх дітей у світі від падіння зі скель божевілля. Твір написано як монолог. 16-літній неврівноважений герой – яким в юності був сам Селінджер – втікає зі школи під час різдвяних канікул в Нью-Йорк, щоб віднайти себе і втратити цноту. Він проводить вечір у нічному клубі, «побачення» з повією нічим не закінчується, а наступного дня Холден Колфілд зустрічає стару подругу Салі Хейс. Після всього головний герой п'яним і зломленим добирається додому, де розповідає сестрі Фібі про свою втечу і нервовий зрив.

Холден один з перших героїв, хто втілює підлітковий екзистенційний страх, однак зберігає любов до життя.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть відомі вам біографічні відомості про Дж.Д.Селінджера.
2. Назвіть найвідоміші твори письменника.
3. На якій збірці відбився авторський досвід, отриманий у Другій світовій війні?
4. Назвіть цикл оповідань, присвячених історії Сімор Гласс.
5. Вкажіть джерело, послуговуючись яким Селінджер назвав свій перший роман.
6. Поміркуйте: з якими відомими образами підлітків-бунтівників перегукується образ Холден Колфілда з роману «Над прірвою у житті»?
7. *«Мені подобається писати. Я люблю писати. Та я пишу тільки для себе і для власного задоволення»* Дж.Д.Селінджер. Як Ви гадаєте, у зв'язку з якими життєвими подіями митець сказав такі слова? Як Ви розумієте слова письменника: *«А люди завжди думають, що вони тебе бачать наскрізь»*?
8. Які псевдоніми приписували Селінджеру протягом життя?
9. Назвіть книги інших авторів, в яких знайшло своє відображення особисте життя даного письменника.
10. Які теми і проблеми підіймає автор у романі «Над прірвою у житті»? Втіленням яких ідей виступає головний герой цього твору?

Контрольні тести

1. Дж.Д.Селінджер є представником літератури:

- а) Англії
- б) Шотландії
- в) Ірландії
- г) США

2. З яким відомим письменником познайомився під час війни Селінджер:

- а) Е.Хемінгуеєм
- б) У.Еко
- в) Стейнбеком
- г) Дж.Х.Чейзом

3. У якому оповіданні письменника зображено духовну кризу солдата, якого рятує підтримка малого дівчати:

- а) «Добре ловиться рибка-бананка»
- б) «Дорогий Есм – з любов'ю й усякою мерзотою»
- в) «Френні та Зуї»
- г) «16-й день Хепворта 1924 р.»

4. Як звати головну героїню цілого циклу, присвяченого історії

Гласс:

- а) Бадді
- б) Самара
- в) Сімор
- г) Сонні

5. Скільки оповідань увійшло в двотомне видання 1974 р. «Повне видання оповідань Дж.Д.Селінджера»:

- а) 10
- б) 15
- в) 5
- г) 20

6. Із твору якого відомого письменника Селінджер взяв назву свого першого роману «Над прірвою у житті»:

- а) Л.Стернза
- б) Т.Еліота
- в) Р.Бернса
- г) В.Вордсворда

7. Холден Колфілд – головний герой твору:

- а) «Дорогій Есм – з любов'ю й усякою мерзотою»
- б) «Над прірвою у житі»
- в) «Вище стропила, теслі»
- г) «Добре ловиться рибка-бананка»

8. Як звати шкільну подругу Холдена (роман «Над прірвою у житі»):

- а) Салі Хейс
- б) Сондра Мур
- в) Френні Пірсен
- г) Белла Гарден

9. Чим була зумовлена втеча Холдена зі школи:

- а) проблемою з батьками
- б) академічною неуспішністю
- в) сваркою з молодшою сестрою
- г) розлучення з коханою дівчиною

10. Кого з персонажів роману «Над прірвою у житі» Селінджер називав «ловцем у житі»:

- а) Фібі Колфілд
- б) Салі Хейс
- в) Карла Льюса
- г) Холдена Колфілда

Список рекомендованої літератури:

1. Братко В.О. Письменник, якого завжди читатимуть. До вивчення повісті Селінджера «Над прірвою у житі» // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. – №1. – С. 43-48.
2. Денисова Т.Н. Современный американский роман: Социально-критические традиции. – К., 1976.
3. Денисова Т.Н. Про романтичне у реалізмі. – К., 1973.

4. Лідський Ю.Я. Соціальна проблематика сучасного американського роману. – К., 1975.
5. Лидский Ю.Я. Очерки об американских писателях XX в. – К., 1968. – С. 206.
6. Финкельстайн Сидни. Экзистенциализм и проблема отчуждения в американской литературе. – М., 1967.

«Я передаю людям свою любов до життя. Я навчаю їх бути свідомими - ось що означає любов. Починаєш з малого, а збуджуєш у людях дуже високі почуття»

Р.Бредбері

4. Протест проти бездуховності цивілізації з її гіпертрофовано розвиненою технікою і оманливою масовою культурою, які пригнічують людську індивідуальність, був виражений в 1950-і в творчості прозаїка-фантаста **Рея Дугласа Бредбері** (1920-2012).

4.1.20серпня 1920 р. – народився Р.Д.Бредбері в Уокені, штат Іллінойс. Батько - Леонард Сполдінг Бредбері, працював телефонним монтером. Мати - Марі Естер Моберг, шведка за походженням.

1938 р. – закінчив середню школу в Лос-Анджелесі. В коледж вступити так і не вдалось.

1941 р. – опублікував перше оповідання.

До 1945 р. – творчий доробок нараховував більше півсотні творів.

1947 р. - одружився на продавщиці з книжкового магазину – Меггі Маклюр. У родині Бредбері народилось 4 дочки: Тіна, Рамона, Сусанна та Олександра.

Р.Д. Бредбері - володар крім безлічі загальнолітературних премій ще й кількох нагород у галузі фантастики (Небюла - **1988**, Хьюго- **1954**).

5.06.2012р. - у Лос-Анджелесі після тривалої хвороби серце видатного фантаста зупинилось.

Основні твори:

- **збірки оповідань:** «Темний карнавал» (1947), «Марсіанські хроніки» (1950), «Жовтнева країна» (1955);
- **романи:** «451° за Фаренгейтом» (1953), «Вино з кульбаби» (1957), «Насувається біда» (1962), «Смерть – самотня справа» (1985);
- **повісті:** «Дерево на свято Дня всіх святих» (1968).

4.2. Р.Д.Бредбері вважав своїм учителем Е.По, хоча й захоплювався творчістю Ж.Верна та Г.Уеллса. Більшість його творів виникло під впливом випадкових вражень. Обережне ставлення до багатства людського розуму, відраза до зла, насилля, переймання долею цивілізації – такі його головні теми. Однак його наукову фантастику вирізняє віра в гарну вдачу людини, в силу її розуму і уяви, в перемогу світла над мороком, добра над злом.

Так, у книзі **«Жовтнева країна»** (1955) зібрані оповідання, написані автором у віці 20-25 років. Тут природа мстива, а людина безпорадна. Пізніше в прозі Бредбері з'являються інші мотиви, елементи гротеску, інтонації соціальної сатири. Письменник створює образи носіїв доброго начала, як то мрійниця Клариса і пожежник Монтег (**«451° за Фаренгейтом»** (1953)), археолог з експедиції на Марс Джефф Спендер (**«Марсіанські хроніки»** (1950)). Навіть у романі **«Насувається біда»** (1962), де володарі – чудовиська, як то людина, що п'є лаву, Демон гільйотини і Відьма з пороку, переможцями виходять підлітки Віллі та Джим та батько одного з них, мудрий бібліотекар.

Масштабною є географія творів Р.Бредбері: іллінойська провінція, Нью-Йорк майбутнього, планета Марс, однак майже завжди в його книгах присутня вигадана країна безкінечної осені, заселена людьми зла (збірки **«Темний карнавал»**, **«Жовтнева країна»** та ін.).

В повісті «Дерево на свято Дня всіх святих» (1968) йдеться про те, як вісім хлопчиків здійснюють казкову подорож часами і країнами в ім'я порятунку товариша, викраденого Тінню смерті.

У романі «Смерть – самотня справа» (1985) звучать мотиви самотності, страху і безпорадності людини перед обличчям смерті.

Герої Бредбері не одразу, та роблять свій моральний вибір. Вони протестують проти світу: один «годує» морозивом всю побутову техніку в будинку, чим псує її (оповідання «Вбивця»), інші завчають томи книг і йдуть у ліс, несучи в пам'яті безцінний скарб. Гай Монтег, герой роману «451° за Фаренгейтом» (1953), розбиває телевізійні стіни й відмовляється виконувати роботу пожежника та палити книги.

Науково-технічний прогрес виступає у Бредбері складовою частиною «споживацької цивілізації», і для автора головне його морально-психологічні наслідки.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть цікаві факти з життя Рея Бредбері.
2. Охарактеризуйте манеру письма письменника.
3. Назвіть головні теми, яких торкається Бредбері у своїх творах.
4. *«Жюль Верн був моїм батьком. Уелс - мудрим дядьком. Едгар Алан По доводився мені двоюрідним братом, він як кажан вічно мешкав у нас на темному горищі. Флеш Гордон та Бак Роджерс - мої брати і товариші. Ось і вся моя рідня. Ще додаю, що моєю матір'ю, скоріш за все, була Мері Уоллстонкрафт Шеллі, авторка «Франкенштейна». Як Ви розумієте слова Бредбері? З яким фактом біографії пов'язана ця цитата?*

По доводився мені двоюрідним братом, він як кажан вічно мешкав у нас на темному горищі. Флеш Гордон та Бак Роджерс - мої брати і товариші. Ось і вся моя рідня. Ще додаю, що моєю матір'ю, скоріш за все, була Мері Уоллстонкрафт Шеллі, авторка «Франкенштейна». Як Ви розумієте слова Бредбері? З яким фактом біографії пов'язана ця цитата?

5. Перерахуйте усі відомі вам твори даного автора. Проти чого протестують герої творів Бредбері? І як протистоять науково-технічній революції?

6. Чи відповідає спосіб життя письменника фантастичному світу його книг?
7. Якою є «географія» творів Бредбері?
8. Як у творчості Рея Бредбері представлений літературний жанр «антиутопії»?
9. Назвіть провідні мотиви творчості автора.

Контрольні тести

1. Знайдіть зайве. Авторитетами у галузі літератури для Р.Бредбері були:

- а) Е.По
- б) Ж.Верн
- в) А.Конан Дойл
- г) Г.Уеллс

2. Рей Бредбері є представником літератури:

- а) Англії
- б) США
- в) Франції
- г) Бразилії

3. В якій книзі Бредбері зібрані оповідання, написані ним у віці 20-25 років:

- а) «Марсіанські хроніки»
- б) «451° за Фаренгейтом»
- в) «Вино з кульбаби»
- г) «Жовтнева країна»

4. Знайдіть зайве. До кола тем, що розробляв у своїй творчості Бредбері, належать:

- а) відраза до зла й насилля
- б) турбота про долю цивілізації

- в) багатство людського розуму
- г) соціально-політичні проблеми сьогодення

5. Знайдіть зайве. Який із названих творів не належить перу

Р.Бредбері:

- а) «451° за Фаренгейтом»
- б) «Людина-невидимка»
- в) «Усмішка»
- г) «Марсіанські хроніки»

6. Як звати головного героя роману «451° за Фаренгейтом»:

- а) Гай Монтега
- б) Ральф Уолф
- в) Джефф Спендер
- г) Віллі Коннел

7. Який літературний жанр найбільш характерний для творчості

Бредбері:

- а) драма
- б) трагікомедія
- в) антиутопія
- г) інтерлюдія

8. Ким за фахом був Джефф Спендер зі збірки новел «Марсіанські

хроніки»:

- а) істориком
- б) природознавцем
- в) культурологом
- г) археологом

9. У якому романі Бредбері серед дійових осіб є людина, що п'є лаву:

- а) «Насувається біда»
- б) «Темний карнавал»
- в) «Жовтнева країна»

г) «Марсіанські хроніки»

10. Знайдіть зайве. У романі «Смерть – самотня справа» звучать

МОТИВИ:

а) самотності

б) страху

в) віри в світле майбутнє

г) безпорадності людини перед обличчям смерті

Список рекомендованої літератури:

1. Вино из одуванчиков [Глава из повести, выходящей в изд. «Мир»]. Пер. с англ. Э.Кабалевская // Вокруг света. - 1967. - № 2. – С. 48-53.
2. Высоко в небеса. Рассказ [Из цикла «Американцы на Марсе» («Марсианская летопись»)]. Пер. с англ. Л.Жданов // Вокруг света, 1962. - № 12. – С. 52-56.
3. Зеленое утро (Из книги «Марсианские хроники»). [Науч.-фантаст. рассказ амер. писат.]. Пер. с англ. З.Бобырь // Наука и жизнь, 1961. - № 9. – С. 91-93.
4. Назарець В.М. Володар мрій. До вивчення повістей Рея Бредбері «Кульбабове вино» і «Марсіанські хроніки» // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. - №5. – С. 60-64.

«Здатність писати – це щит, можливість сховатися та миттєво перетворити біль на мед»

Дж. Андайк

5. Джон Апдайк (1932р.н.) – американський письменник, літературний критик, журналіст.

5.1. 18 березня 1932 р. – народився Джон Апдайк у м. Шіллінгтон, штат Пенсильванія. Батько – вчитель і диякон, матір – німка за походженням.

Освіта: місцева школа; Гарвард (англійська література).

1953 р. – Апдайк одружується з Мері Ентістл Пеннінгтон (розлучився в 1967 р., четверо дітей); другий шлюб – **1977 р.** з Мартою (Раглс Бернارد).

1954 р. – з відзнакою закінчує Гарвардський університет та здає випускні іспити на річних курсах живопису в Оксфордській школі мистецтв в Англії.

1955 р. – працює в журналі «Нью-Йоркер», де публікує перші оповідання. Через 2 роки він вже завідувач відділу критики у цьому журналі.

1958 р. – збірки віршів «Міцно збита курка та інші підкорені звірі», «Ті самі двері».

1959 р. – перший роман «Ярмарок в божевільні».

1960 р. – «Тетралогія про Кролика».

1964 р. – отримує Пулітцерівську премію

1968 р. – бестселер роман «Подружні пари».

1984 р. – отримує Вищу премію національного об'єднання літературних критиків.

Твори наступних років об'єднує єдина тематика: релігія та секс («Місяць неділь» (1975), «Версія Роджера»(1976), «Іствікські відьми» (1984), «S» (1988)).

Проза: «Бек і щедрість шведів», «Бразилія», «Гертруда і Клавдій», «Давай одружимося», «Ферма», «Кентавр», «Кролику, втікай», «Щоб каміння стало хлібом».

5.2. «Тетралогія про Кролика»:

1. **«Кролику, втікай» (1960):** Кролик, закінчивши коледж, бажає вирватись з тужливої повсякденності та турбот про дружину та дитину, що досягається банальною втечею.

2. **«Кролик зцілювся»** (1971): Кролик не може віднайти свою індивідуальність і досягнути самовираження, тому він повертається до сім'ї. Все це показано на тлі руху хіпі й боротьби чорного населення за свої права, а також національного триумфу США – висадки людини на Місяць і національного сорому – війни у В'єтнамі.

3. **«Кролик розбагатів»** (1981): Кролик змирився з життям, стає успішним підприємцем, батьком, чоловіком і гравцем у гольф. Колишні пошуки сенсу життя не відіграють для нього – як і для всього американського суспільства – більше ніякої ролі.

4. **«Кролик на покої»** (1990): багатство стає для Кролика в пейганівській Америці єдиною справжньою метою, оскільки сексом займатися небезпечно через СНІД. Під час гри в баскетбол у Кролика стається інфаркт і він вмирає. З цього моменту головним героєм роману стає його син.

Кролик – це прізвисько Херрі Енгстрема – типового нормального громадянина, мешканця провінційного містечка. Він пристрасний баскетболіст, що намагається повстати проти рутини свого оточення. По мірі просування по соціальним сходам Кролик звикає до свого абсурдного існування. Завдяки тонким спостереженням, що містяться в романах, Апдайк малює портрет середньостатистичного американця і відтворює картину суспільно-політичного розвитку США, починаючи з 60-х рр.

5.3. Що ж стосується роману **«Кентавр»**, тут світ показано з точки зору художника Пітера Колдуелла, що розповідає своїй коханій про себе, своє дитинство, свого батька, міркує про теперішнє, подумки повертається в минуле. Час дії в романі не можливо визначити однозначно – це суміш вчора й сьогодні.

Герой Дж.Апдайка – самотній, його не рятує ні релігія, ні віра в можливість перебудови суспільства, ні зв'язок з батьківщиною, містом, заводом, школою та іншими людьми, ні любов. Почуття ж до Віри Гаммел ближчі до світу фантастичного. Єдина опора Джорджа Колдуелла – доброта. Однак вона не дістається його сину в спадок. Пітер по-іншому протистоїть

хаосу. З дитинства він сприймає світ у фарбі, намагаючись закарбувати на своїх картинах хвилюючі миті. Межа між реальністю та міфом у творі дуже тонка: Колдуелл поранений стрілою й осміяний класом, втікає в гараж, наче в печеру, цокаючи копитами, і згадує своїх колишніх учнів – Ахілла, Геракла, Ясона.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях письменника. Як Ви розумієте фразу Дж.Апдайка: *«Слава – це маска, яка роз'їдає обличчя»*.
2. Ким мріяв стати Дж.Апдаєк в юності? І чим був зумовлений вибір літературної діяльності?
3. Які романи входять до складу «Тетралогії про Кролика»?
4. Які теми розглядає Апдаєк у романах «Подружні пари», «Місяць неділь» та «Версія Роджера»?
5. Перерахуйте усі відомі вам прозові твори даного автора.
6. У якому романі Апдаєк торкається теми жіночої емансипації? Як ця книга була сприйнята публікою?
7. Яким постає перед читачем герой роману «Кентавр»? Поміркуйте над назвою твору. Чим вона зумовлена і як виправдана змістом книги?
8. Розкрийте сюжет роману «Кентавр». Назвіть головних героїв.
9. Порівняйте образи Джорджа Колдуелла, батька, та Пітера Колдуелла, сина. Як кожен з них протистоїть світовому хаосу?
10. Яким чином реалізується міфологічна дійсність у романі «Кентавр»? На підтвердження своїх слів наведіть приклади з твору.

Контрольні тести

1. Джон Апдаєк – представник літератури:

- а) США
- б) Англії
- в) Ірландії

г) Польщі

2. У якому журналі публікує перші оповідання:

а) «Тайм»

б) «Нью-Йоркер»

в) «Есквайр»

г) «Макколс»

3. Яку назву мав перший роман митця:

а) «Бразилія»

б) «Ферма»

в) «Ярмарок в божевільні»

г) «Давай одружимося»

4. У якому з творів Апдайк підіймає теми релігії та сексу:

а) «Іствікські відьми»

б) «Гертруда і Клавдій»

в) «Щоб каміння стало хлібом»

г) «Місяць неділь»

5. Під прізвиськом Кролик із «Тетралогії про Кролика» ховається:

а) Херрі Енгстрем

б) Гаррі Бішоп

в) Монт Марсі

г) Френк Бартон

6. У романі «Іствікські відьми» автор торкається теми:

а) релігії

б) емансипації

в) смерті

г) самотності

7. Що стається з Кроликом в останньому романі з тетралогії:

а) він розбагатів

б) він помирає від інфаркту

- в) він став зразковим сім'янином
- г) він повертається до холостяцького способу життя

8. Пітер Колдуелл – головний герой роману:

- а) «Кролику, втікай»
- б) «Версія Роджера»
- в) «Бек і щедрість шведів»
- г) «Кентавр»

9. Ким за фахом був батько Пітера (роман «Кентавр»):

- а) вчителем
- б) бухгалтером
- в) художником
- г) скульптором

10. Який роман Дж.Апдайка став бестселером 1968 року:

- а) «Кентавр»
- б) «Подружні пари»
- в) «Місяць неділь»
- г) «Бразилія»

Список рекомендованої літератури:

1. Давай поженимся: [Роман американского писателя. Пер. с англ. Т.Кудрявцевой. Предисловие Г.Бакланова «Тоска по счастью, которого не было»] // Иностранная литература. – 1979. - № 7. – С. 132-187; № 8. – С. 93-158.
2. Кентавр [Роман американского писателя. Пер. с англ. В.Хинкис. С послесловием Д.Гранина «Несколько слов о «Кентавре» Дж.Апдайка»] // Иностранная литература. – 1965. - № 1. – С. 7-93; № 2. – С. 79-148.

3. Кролик разбогател: Роман американского писателя / Дж.Апдайк; Пер. с англ. Т.Кудрявцева // Новый мир. – 1986. - № 10. – С. 160-199; № 9. – С. 131-195.

Лекція № 2.

Тема: Проза поза межами західного світу.

План:

1. Г.Гарсія Маркес:

1.1. Короткий огляд життєвого шляху.

1.2. Розвиток літератури у 50-70-х рр. на Латиноамериканському континенті. Художній світ Маркеса-митця.

- 1.3. Загальна характеристика творчого доробку.
- 1.4. Сюжетна модель оповідання «Стариган з крилами».

2. П.Коельо:

- 2.1. Життєвий і творчий шлях.
- 2.2. «Алхімік» - літературний феномен автора.

3. Я.Кавабата:

- 3.1. Біографічні відомості.
- 3.2. Особливість художньої манери.
- 3.3. Сторінками творів письменника.

4. К. Абе:

- 4.1. Цікаві факти життєвого шляху.
- 4.2. Художній світ письменника.
- 4.3. Роман «Людина-коробка» - спроба втечі від суспільства.

Дидактична мета:

- ознайомлення з літературою Латинської Америки, Японії та Бразилії;
- набуття знань про суспільно-політичну та історично-культурну обумовленість появи нових тенденцій у літературному ландшафті західного та поза західного просторів;
- формування умінь й навичок аналізу художніх творів.

Студенти повинні знати:

- основні літературознавчі поняття: постмодернізм, «магічний реалізм», символ, пафос;
- характерні риси творів, у яких репрезентовано національні традиції, та творів, у яких простежується взаємодія з західною культурно-літературною традицією;

- як суспільно-політична та культурно-історична ситуація обумовлюють тематико-проблемну структуру творів цієї доби.

Студенти повинні вміти:

- аналізувати художні твори, враховуючи особливості авторської манери, жанрову своєрідність, композиційну структурованість, тематично-ідейну спрямованість, проблематику.

Теоретичний матеріал

«Ми народжуємося й живемо у світі фантастичної реальності»

Г.Гарсія Маркес

1. Г.Гарсія Маркес – колумбійський письменник і публіцист,

Нобелівський лауреат (1982), один із найяскравіших представників «магічного реалізму». У своїй творчості виразив дух культури Південної Америки, розкрив самотні уявлення про світ її мешканців, відтворив «поезію буднів», якою вона поставала в свідомості латиноамериканців. Найвищу літературну премію письменнику присудили *«за романи й оповідання, в яких фантастичні й реалістичні*

елементи поєднані заради створення щедрого уявного світу, в котрому відбито життя й суперечності латиноамериканського континенту».

1.1. 6 березня 1928 р. – народився в провінційному селищі Аракатака в родині телеграфіста. До восьми років виховувався дідом. Тут мав змогу прилучитися до скарбів фольклорної традиції. Навчався в єзуїтській школі та національному коледжі.

1947 р. – вступив на юридичний факультет Національного університету в Боготі.

1948 р. – через початок «віоленсії» (періоду тривалих і кривавих війн у Колумбії) університет було закрито. Г.Маркес переїхав до Картахена-де-лас-Індіас, де продовжив навчання в університеті, зав'язав знайомства в літературному середовищі, розпочав репортерську діяльність. Свої газетні статті підписував псевдонімом Септімус.

1952 р. – надрукував нарис «Ла-Сьєрте», присвячений народним повір'ям і легендам.

1954 р. – повернувся до Боготи, продовжив журналістську роботу в газеті «Ель Еспектадор». Створив низку нарисів і репортажів про колумбійське життя; зблизився з представниками комуністичного руху.

1955 р. – через загрозу переслідувань перебрався до Європи як зарубіжний кореспондент газети «Ель Еспектадор».

1961 р. – повернувся до Латинської Америки.

Кінець 50-х – 80-і роки – пише свої найкращі твори: повість «Полковнику ніхто не пише» (1958), роман «Сто років самотності» (1967), збірку оповідань «Дивовижна й сумна історія наївної Ерендіри та її жорстокої бабки» (1962), романи «Осінь патріарха» (1975) і «Кохання під час холери» (1985) та ін.

Своєрідність поетики Маркеса визначилася перетином здобутків західної модерністської літератури та латиноамериканської культурної традиції, що живилася міфопоетичним переживанням історичного й сучасного буття, сумішшю індіанських та християнських сюжетів, багатобарвним фольклором.

1.2. Художній світ Гарсія Маркеса характеризують:

- прагнення відтворити «моделі» національного буття, національної історії, національного мислення;
- поєднання соціального й буттєвого аспектів, майстерна передача місцевого колориту;

- міфопоетична забарвленість картин повсякдення й побуту;
- тема розладу людських взаємин у світі, що перебуває в стані насильства;
- змалювання дивного, незвичайного, абсурдного, надприродного, усіляких метаморфоз серед плину повсякденного життя;
- тяжіння до умовного, гротескного, фантастичного, різноманітних форм поетичної символізації;
- висока концентрація ліричних і поетичних елементів у прозі;
- створення «фантастичної дійсності», в якій зруйновані межі між реальним та надреальним, об'єктивним і суб'єктивним.

1.3. 1955 р. Маркес оприлюднив повість **«Опале листя»**, в якій замальовувалось вигадане місто Макондо, що було художнім образом рідної Аракатаки.

Від газети «Ель Еспектадор» письменника надіслали кореспондентом у Європу. За час свого перебування в Франції він створив роман **«Недобрий час»** та повість **«Полковнику ніхто не пише»**.

1961 р. Маркес оселився у Мексиці. Тут була надрукована збірка його оповідань **«Похорон Великої Мами»**.

У 1965 р. він розпочинає роботу над романом **«Сто років самотності»**, який було завершено через 18 місяців наполегливої праці. Художній світ цього твору увібрав у себе дитячі враження митця, досвід репортерської праці і кращі естетичні досягнення провідних ідей західного модернізму. Це своєрідна історія-хроніка сім'ї Буендіа (що охоплює проміжок часу від моменту заснування Макондо Хосе Аркадіо Буендіа до миті, коли ураган вщент зруйнував це місто). Таким чином письменник відтворив мікромодель певного історичного періоду існування рідної країни від 30-х рр. XIX ст. до 30-х рр. XX ст. та всього Латиноамериканського континенту. У «Ста роках самотності» кожен з представників роду Буендіа, замкнений у капсулі своїх переживань та уподобань, є уособленням людської самотності й шукають шляхи її подолання.

1972 р. надруковано збірку **«Дивовижна й сумна історія наївної Ерендіри та її жорстокої бабки»**. За своєю суттю «дитячі оповідання», що увійшли до книги, були філософськими притчами, в яких фантастичне начало розкриває самотнє Маркесове бачення світу й людини, який гадав, що головна причина безсилля дива – це нездоланна самотність людей.

Одним із найвдаліших своїх творів Г.Маркес вважав роман **«Осінь патріарха»** (1975), у якому головним об'єктом зображення був феномен диктатури.

У 1981 р. вийшла **«Історія однієї смерті, про яку знали заздалегідь»**.

А **1982 р.** письменника було нагороджено Нобелівською премією.

1.4. Оповідання **«Стариган з крилами»** входить до збірки **«Дивовижна й сумна історія наївної Ерендіри та її жорстокої бабки»**. Письменник тут використовує характерну і для інших оповідань цієї збірки сюжетну модель: у занедбаній місцевості (приморське селище) відбувається якась дивовижна подія, котра спричинює важливі зміни в усталеному плині життя (поява ангела на подвір'ї подружжя Пелайо та Елісенди). Однак сколихнуте дивом життя у селі врешті-решт повертається у своє звичне річище. Таким чином автор хотів наголосити, що існуючи поруч, світ людей і світ надприродного, залишаються по суті відокремленими один від одного, тому кожен з них виявляється приреченим на самотність.

Блок запитань для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттям «магічний реалізм» та постмодернізм.
2. У чому полягає своєрідність культурного розвитку Латиноамериканського континенту?
3. Розкажіть про життєвий і творчий шлях Г.Гарсія Маркеса.
4. Охарактеризуйте центральне коло проблем та провідні художні особливості Маркесової прози.

5. Які духовні проблеми порушує письменник в оповіданні «Стариган з крилами»?
6. Спираючись на художній текст «Старигана з крилами», наведіть приклади поєднання фантастичних і реалістичних елементів художнього світу автора.
7. Як ви гадаєте, у чому сенс візиту ангела?
8. Порівняйте образи старих у повісті «Старий і море» Е.Хемінгуея та «Старигана з крилами» Г.Гарсія Маркеса.
9. Чому для мешканців селища головним дивом ангела став його відліт?
10. Як ви гадаєте, на що спрямована авторська іронія у творі – на людей чи на ангела? Поясніть свою думку.

Контрольні тести

1. Знайдіть зайве. Творчість Г.Маркеса була відзначена:

- а) Гонкурівською премією
- б) Пулітцерівською премією
- в) Нобелівською премією
- г) Шевченківською премією

2. Знайдіть зайве. У період з середини 60-х – до середини 70-х рр.

Маркес створив:

- а) «Сто років самотності»
- б) «Кохання під час холери»
- в) «Осінь патріарха»
- г) «Опале листя»

3. Знайдіть зайве. Перу Г.Гарсія Маркеса належать твори:

- а) «Історія однієї смерті, про яку знали заздалегідь»
- б) «Смерть о півдні»
- в) «Сто років самотності»

г) «Страриган з крилами»

4. Г.Гарсія Маркес є представником літератури:

а) Латинської Америки

б) Франції

в) Іспанії

г) Італії

5. Художня манера у якій творив Г.Гарсія Маркес мала назву:

а) символізм

б) магічний реалізм

в) критичний реалізм

г) модернізм

6. Яке реальне місто стало прототипом Маркесового Макондо:

а) Нью-Йорк

б) Тріполі

в) Аракатака

г) Мелітополь

7. Провідною темою творчості даного письменника була тема:

а) екології

б) війни й миру

в) кохання

г) самотності

8. У якому з романів цього автора головним об'єктом зображення був феномен диктатури:

а) «Сто років самотності»

б) «Осінь патріарха»

в) «Кохання під час холери»

г) «Опале листя»

9. В якому році Маркес отримав Нобелівську премію:

а) 1974 р.

б) 1950в) 1982 р.

г) його творчість ніколи не відзначалась ніякими нагородами

10. Із якого твору Маркеса взято уривок: люди побачили *«старенького діда, який упав обличчям у грязюку, борсається там, але не може підвестися, бо йому заважають величезні крила»*:

а) «Сто років самотності»

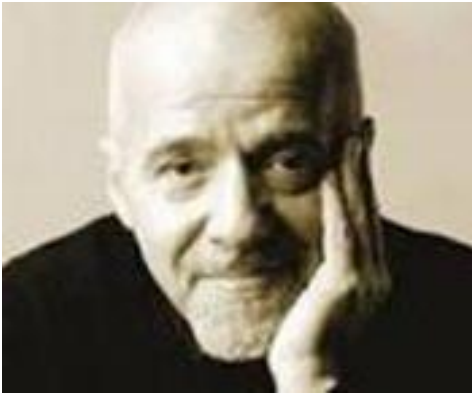
б) «Історія однієї смерті, про яку знали заздалегідь»

в) «Кохання під час холери»

г) «Стариган з крилами»

Список рекомендованої літератури:

1. Алегрио Фернандо. Горизонты реализма. – М., 1974.
2. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. – М., 1990.
3. Діткова С.Ю. абсолютно синій кіт, або таємниця аномалій роду Буендіа // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1998. – №5. – С. 26-31.
4. Затонский Д.В. Наше время. – М., 1979.
5. Ивашева В. Новые черты реализма на Западе. – М., 1986.
6. Кутейщиков В., Осповат Л. Новый латиноамериканський роман. – М., 1983.
7. Покальчук Ю.В. Сучасна латиноамериканська проза. – К., 1978.
8. Столбов В. Послесловие // Гарсиа Маркес Габриэль. Сто лет одиночества; Полковнику никто не пишет. – М., 1986.
9. Столюбов В. Правдивая и невероятная история города Макондо, рода Буэндиа в романе «Сто лет одиночества» // Гарсиа Маркес Габриэль Полковнику никто не пишет; Сто лет одиночества. – М., 1992.
10. Токарев С.А. Религия в истории народов мира. – М., 1965.

«Якщо ти здатний бачити прекрасне, то лише тому, що носиш прекрасне в собі. Оскільки світ подібний до дзеркала, в якому кожен бачить власне відображення»

Пауло Коельо

2. Бразильцю Пауло Коельо нещодавно виповнилося 67 років, однак в ньому до сих пір живе дух молодого хіпі, яким він був колись, живий потяг до зміни місць і самопізнання. До того як стати інтернаціонально відомим письменником йому довелося подолати безліч перепон. Мудрість, простота і поетичність повісті Коельо виявились саме тією духовноюїжею, за якою сумували люди на всіх континентах.

2.1. серпень 1947 р. – Пауло Коельо народився в Ріо-де-Жанейро, Бразилія.

Між 1966 і 1968 рр. – юнак знаходиться в психлікарні, куди батьки помістили його за непослух.

Між 1973 і 1982 рр. – як учасник езотеричного андерграунда він сидів у в'язниці для політичних в'язнів; співпрацював з рок-зіркою Раулем Сейхасом, разом з яким написав 120 пісень. За цей час встиг змінити безліч захоплень: хіпі, журналіст, рок-зірка, актор, драматург, театральний директор, телевізійний продюсер.

1982 р. – Пауло Коельо пройшов шляхом Сантьяго де Компастелла, середньовічного паломника, між Францією та Іспанією.

1986 р. – письменник повторно повернувся до християнства. Цей досвід ліг в основу книги «Щоденник мага» (1987).

1988 р. – вийшов роман «Алхімік».

З 1990 р. до наших днів – створив низку творів: «Бріда» (1990), «Найкращий подарунок» (1991), «Валькірії» (1992), «Мактуб» (1994), «На березі Ріо-П'єдра сіла я і заплакала» (1994), «П'ята гора» (1996), «Любовні

листи з корисливості» (1997), «Книга Воїна світла» (1997), «Вероніка вирішує померти» (1998), «Диявол і сеньйорита Прім» (2000), «Одинадцять хвилин» (2003), «Заїр» (2005), «Як плинуча ріка» (2006), «Відьма з Портобелло» (2006), «Переможець завжди один» (2009).

2002 р. – Коельо став членом бразильської Академії словесності.

Основні захоплення: читання, подорожі, комп'ютери, музика, футбол, прогулянки, стрільба з лука.

Основні нагороди: Mach award for 1,500,000 trade books sold (Italy, 2007), Distinction of Honour from the city of Odense/ Hans Christian Andersen Award (Denmark, 2007), Las Pergolas Prise 2006 by the Association of Mexican Booksellers (ALMAC) (Mexico, 2006), Platin Book Award for the Zahir by Austrian booksellers (Austria, 2006).

2.2. *«Йти по дорозі світла без забобон і заборон»*

П.Коельо

«**Алхімік**» - філософська казка про подорож молодого пастуха земними шляхами у пошуку досвіду і шляхами духу у пошуках досконалості. Він йде до єгипетської піраміди, прагнучи скарбів, а знаходить себе самого.

Паломництво – чудовий спосіб познайомитись з тими якостями власної особистості, які могли б залишитись непізнаними до самої смерті. Ким би ти не був, якою б нездійсненою була твоя мрія, але якщо прагнеш чогось всією душею щиро і пристрасно, твоя мета буде реалізована, бо це бажання народилось в душі Всесвіту. Це і є твоє призначення на землі. *«Для втілення свого наміру, мрії чи призначення кожна людина і з'явилась на цей світ»*. В «Алхіміку» у символічній формі розповідається: людина може стати знаряддям в руках Господніх та досягнути мету свого земного призначення тільки тоді, коли у повній мірі збагне, що вона варта своєї мрії.

Коельо пише про алхімію, переплітаючи езотеричні ідеї з християнськими сюжетами. *«Світ – це тільки видима частина Бога»*, тому

людина може стати Богом, оскільки, піднявшись на певний рівень, можна маніпулювати сакральним.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть, які реальні події життя П.Коельо знайшли відображення в його творчості. Наведіть приклади.

2. Які теми підіймає письменник у своїх творах?

3. У чому сенс існування за життєвою філософією Коельо?

4. Назвіть твори у яких П. Коельо відтворив власний досвід паломництва?

5. Поміркуйте: з творами яких відомих вам авторів перегукується за своїм ідейним змістом «Алхімік» П.Коельо?

6. Які філософські категорії розглядає Коельо у книзі «Алхімік»?

7. Прокоментуйте такі вислови Пауло Коельо:

«Коли кохаєш, не можна стояти на місці, як пустеля, ні нестись по всьому світові, як вітер, ні дивитись на все здалеку, як сонце. Кохання – це сила, яка перероджує і покращує душу Світу»;

«Секрет щастя в тому, щоб бачити все, чим дивує і славиться світ, і ніколи при цьому не забувати про дві краплі олії в чайній ложці»;

«Той, хто втручається в чужий Шлях, ніколи не пройде свій власний»;

«Майбутнє відкривається людині тільки по одній-єдиній причині: якщо предписане повинне бути змінено»;

«Коли ти чогось бажаш надто сильно, весь Всесвіт допоможе тобі досягти цього»;

«Іноді ти повинен побігти, щоб побачити, хто побіжить за тобою. Іноді ти повинен говорити м'якше, щоб побачити, хто насправді прислухається до тебе. Іноді ти повинен зробити крок назад, щоб побачити, хто ще стоїть на твоєму боці. Іноді ти повинен робити неправильні рішення, щоб подивитися, хто з тобою, коли все руйнується»;

«Поєдинок Добра і Зла відбувається щосекунди у серці кожної людини, бо серце і є полем битви, де борються янголи і демони»;

«Божевільний – це людина, яка страждає сильною інтелектуальною незалежністю»;

«Серед всіх видів руйнуючої зброї, які тільки здатна вигадати людина, найжахливіше та найсильніше - слово. Кинджали та списи лишають сліди крові, стріли видно на відстані. Отруту можна вчасно виявити та запобігти смерті. Слово ж руйнує непомітно».

Контрольні тести

1. Знайдіть правильну відповідь. Де народився П.Коельо:

- а) Австралії
- б) Колумбії
- в) Бразилії
- г) Аргентині

2. У якому романі П.Коельо відбився його сумний досвід перебування у психлікарні:

- а) «Мактуб»
- б) «Бріда»
- в) «Вероніка вирішує померти»
- г) «Книга Воїна світла»

3. Подорож П.Коельо шляхом середньовічного паломника знайшла своє відображення у книзі:

- а) «Щоденник мага»
- б) «Книга Воїна світла»
- в) «П'ята гора»
- г) «Переможець завжди один»

4. У якому романі письменника головний герой пророк, що вагається у своїй вірі:

- а) «Заїр»
- б) «П'ята гора»
- в) «На березі Ріо-П'єдра сіла я і заплакала»
- г) «Алхімік»

5. Який роман Коельо став бестселером 2003 року:

- а) «Диявол і сеньйорита Прім»
- б) «Відьма з Портобелло»
- в) «Одинадцять хвилин»
- г) «Любовні листи з корисливості»

6. В якому з творів П.Коельо чужинець заради викриття місцезнаходження скарбів вимагав від мешканців міста принесення у жертву одного із їх співвітчизників:

- а) «Як плинуча ріка»
- б) «Переможець завжди один»
- в) «Найкращий подарунок»
- г) «Диявол і сеньйорита Прім»

7. Про який твір Коельо можна сказати, що «це філософська казка про мандри пастуха у пошуках свого місця у світі»:

- а) «Книга Воїна світла»
- б) «Алхімік»
- в) «Валькірії»
- г) «Бріда»

8. Знайдіть зайве. У коло захоплень П.Коельо не входить:

- а) музика
- б) теніс
- в) футбол
- г) стрільба з лука

9. Якою літературною премією був нагороджений митець в 2007 році:

- а) Нобелівською

б) Пулітцерівською

в) Г.К.Андерсона

г) ім. Клейста

10. Яку назву має остання на сьогодні книга письменника:

а) «Одинадцять хвилин»

б) «Заїр»

в) «Відьма з Портобелло»

г) «Переможець завжди один»

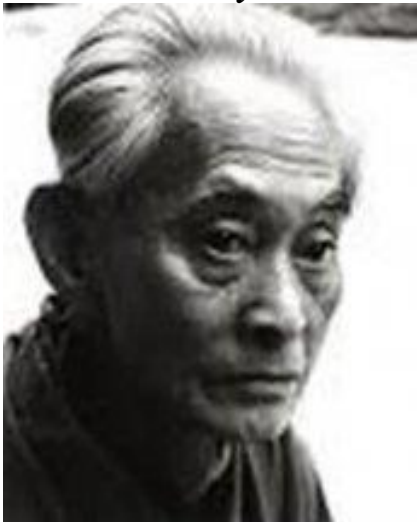
Список рекомендованої літератури:

1. Надъярных М. Мифология тождества Пауло Коэльо // Вопросы литературы. - 2006. - № 4.

2. Секрет жизни в том, чтобы семь раз упасть, но восемь раз подняться: Беседа / Записала Л.Васильева // Комсомольская правда. – 2006. – 17 мая. – С. 16-17.

3. Феррейра Гуллар. Реалистические традиции и современность. Заметки о литературе и искусстве Бразилии // Иностранная литература. – 1973. - № 4. – С. 187-193.

«Життя у безслав'ї не страшне, лише б зберегти квіти серця...»

Ясунарі Кавабата

3. Ясунарі Кавабата – перший японський письменник, який отримав Нобелівську премію з літератури. Його життя було не менш багатим та

цікавим, аніж його твори. До того ж і смерть письменника нагадує шекспірівську драму.

3.1. 11 червня 1899 р. – Ясунарі Кавабата народився в м. Осака в забезпеченій родині. Однак рано осиротів – батько, лікар за освітою, пішов з життя, коли хлопчику минуло 2 роки, через рік померла й мати. Малюка взяли на виховання дідусь з бабусею. Перший твір «Щоденник шістнадцятилітнього» написав у зв'язку зі смертю діда.

З 1914 р. – Кавабата живе у родичів, навчається в школі, вивчаючи європейську культуру, літературу народів Скандинавських країн, картини художників епохи Відродження і Середньовіччя.

1920-1924 рр. – навчання у Токійському імператорському університеті, де вивчав англійську та японську літератури.

З 1920 р. – перші публікації в студентському журналі «Новий напрям»; робота в якості члена редколегії журналу «Література епохи»; редактор журналу «Сучасна література».

1925 р. – повість «Танцівниця з Ідзу».

1931 р. – одружується. Невдовзі у них народжується дочка.

1933 р. – твір «Птахи та звірі».

1947 р. – роман «Сніжна країна».

1949 р. – повість «Тисяча журавлів».

1954 р. – повість «Озеро», роман «Стогін гори».

1961 р. – оповідання «Будинок сплячих красунь».

1962 р. – історичні романи «Майдзін», «Давня столиця» («Кіото»).

1960 р. – громадська діяльність, відвідання кількох університетів США з циклом лекцій про японську літературу.

1968 р. – був нагороджений Нобелівською премією в галузі літератури.

Інші нагороди: премія «За розвиток літератури» (1937), Літературна премія Академії мистецтв (1952), Франкфуртська медаль ім. Гете, французький орден «Мистецтва і літератури» (1960), премія Франції «За кращу іноземну

книгу» і орден Культури від японського уряду (1961), був членом японського ПЕН-клубу і віце-президентом міжнародного ПЕН-клубу.

16 квітня 1972 р. – добровільно пішов з життя, отруївшись газом (він не міг перенести смерті свого друга Юкіо Місіми).

Захоплення: образотворче мистецтво, фотокартини.

3.2. Творчість Кавабати багато в чому була визначена його особистим життям, повного драматизму і втрат. Тому **основні теми** його творів – це смерть, сирітство, самотність, хвороблива провина і нездатність кохати, душевний холод, туга й меланхолія, приховування почуттів.

З роками книги Я.Кавабати ставали все більш традиційними і образними, в них використовувались підтекст і стиль японської поезії «хайку» - короткість форми, переказування і недомовленість, відсутність прямих повчань і конкретних описів з чітко побудованою сюжетною лінією, прийнятих у країнах Заходу, а людина показувалась невід’ємною частиною природи. Почуття героїв письменник передавав з допомогою «природних фарб» - пір року, пейзажів і т. п.

3.3. Перша повість Кавабати «**Танцівниця з Ідзу**» розповідає про балерину і закоханого в неї студента. В ній автор вперше використав прийом потоку свідомості. Герой твору – автобіографічний образ, а танцівниця є втіленням цнотливості й невинності.

У творі «**Птахи та звірі**» йдеться про чоловіка, який покинув світ людей заради світу звірів, де він занурюється в мрії про свою молодість і колишню кохану.

Роман «**Сніжна країна**» складається з різних новел, у яких описуються взаєностосунки сільської гейші Комако, яка втілює реальний світ, токійського ловеласа і вигаданої ним випадкової супутниці Йоко. Головний герой Сімамура їде на північ Японії, вкриту снігами. Він далекий від соціальних проблем і зайнятий тільки своїми переживаннями. Над цим твором автор працював більше 10 років. Цей роман іноді називають «хайку в прозі».

В основі сюжету повісті **«Тисяча журавлів»** - традиційна чайна церемонія. Однак ритуали й атрибутика в ній – це не культурно-історичні описи. Вони символізують біль, провину, радість кохання, викликані трьома сюжетними лініями, а також торкаються проблем духовної кризи інтелігенції.

Особливої уваги заслуговує роман **«Стогін гори»** - 16 епізодів про кризу сім'ї, про життя в гармонії з навколишнім світом, про вміння черпати силу в природі.

У повісті **«Озеро»** тема жіночої краси переплітається з жорстокістю й роздумами про смерть. Головний герой – колишній вчитель, звільнений за інтимний зв'язок з ученицею. На створення «Озера» вплинули праці З.Фрейда.

«Будинок сплячих красунь» - це оповідання про самотнього старого, який йде до будинку розпусти, але й там не знаходить необхідної уваги до себе (всі дівчата одурманені наркотиками і не помічають його). Але старий все ж намагається віднайти сенс буття.

Історичні романи **«Мейдзин»** (про гру Го) та **«Давня столиця»** («Кіото») сповнені суму автора за минулими епохами і роздумами про новий дух комерціалізації.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про ключові моменти життєвого шляху Я.Кавабати.
2. Назвіть декілька творів, що належать перу письменника. Які основні теми порушував митець у своїх творах?

3. Як ви розумієте афоризми Я.Кавабати *«Іноді ми дуже страждаємо, але проходить час, і минуле зі всіма його стражданнями стає нам дорогим»*; *«Світ так влаштований, що нікому невідомо, де і коли впаде йому в руки дорогоцінний камінь»*; *«Якщо в тобі одна злоба - злобою ж і вернеться»*; *«Зробити щасливим хоч одну людину – значить зробити щасливим себе»*; *«Приємний або холодний, або гарячий напій, а в тепленькому немає ніякого*

смаку»; *«Повернутися у батьківський дім – все одно що сховатися у тихій заводі»*.

4. Дайте визначення поняттю «хайку».

5. Як завершився життєвий шлях Я.Кавабати? Як ви гадаєте, що було причиною такої розв'язки?

6. У зв'язку з якою важливою подією у його кар'єрному рості Я.Кавабата сказав: *«Все своє життя я прагнув прекрасного і буду прагнути до самої смерті»*?

7. Яке захоплення, крім літератури, письменник проніс крізь все життя?

8. У яких творах Кавабата підіймає тему жорстокості жіночої краси і роздумів про смерть?

9. Назвіть твори митця у яких він торкається теми минувшини і сьогодення Японії.

10. Який витвір письменника вважається найзагадковішим і найпопулярнішим на Заході? Які образи-символи простежуються у цьому творі?

Контрольні тести

1. Який художній твір став першою літературною спробою Я.Кавабати:

- а) «Танцівниця з Ідзу»
- б) «Щоденник шістнадцятилітнього»
- в) «Птахи та звірі»
- г) «Сніжна країна»

2. Знайдіть зайве. Основними темами творів Кавабати були:

- а) самотність
- б) смерть
- в) нездатність кохати

г) насолода життям

3. Балерина в повісті «Танцівниця з Ідзу» є втіленням:

а) невинності й цнотливості

б) туги й меланхолії

в) холодності душі

г) самотності й приреченості

4. Який роман Я.Кавабати іноді називають «хайку в прозі»:

а) «Танцівниця з Ідзу»

б) «Птахи та звірі»

в) «Сніжна країна»

г) «Тисяча журавлів»

5. Знайдіть зайве. У повісті письменника «Тисяча журавлів»

атрибутика і ритуали чайної церемонії символізують:

а) біль

б) провину

в) радість кохання

г) самотність

6. У якій повісті Кавабати тема жіночої краси переплітається з

жорстокістю і роздумами про смерть:

а) «Озеро»

б) «Стогін гори»

в) «Будинок сплячих красунь»

г) «Давня столиця»

7. В оповіданні «Будинок сплячих красунь» митець розповідає про:

а) життя в гармонії з навколишнім світом

б) історію Японії

в) старого, що у відчаї шукає уваги й любові в будинку розпусти

г) балерину і закоханого в неї студента

8. У 1968 р. Ясунарі Кавабата був удостоєний:

- а) Нобелівської премії
- б) Гонкурівської премії
- в) Андерсонівської премії
- г) Пулітцерівської премії

9. У якому творі даного автора простежується вплив праць З.Фрейда:

- а) «Будинок сплячих красунь»
- б) «Стогін гори»
- в) «Озеро»
- г) «Мейдзин»

10. В основі сюжету оповідання «Птахи та звірі» лежала розповідь про:

- а) чайну церемонію
- б) зміну звичного укладу життя задля життя на лоні природи
- в) 16 епізодів про кризу сім'ї
- г) історичне минуле Японії

Список рекомендованої літератури:

1. Зварич В.З. Розумом серця: Матеріали до вивчення творчості Ясунарі Кавабати // Всесвітня література. – 1999. - №1. – С. 42-45.
2. Марченко Н.П., Михед Т.В., Чередник Т.П. Чайна церемонія як спосіб розкриття японського національного характеру: Урок-чайна церемонія за повістю Ясунарі Кавабати «Тисяча журавлів» // Всесвітня література. – 1999. – №1. – С. 46-48.
3. Федоренко Н.Т. Кавабата Ясунарі. – М., 1978.
4. Федоренко Н.Т. Кавабата Ясунарі: краски времени. – М., 1982.

«Хочеш щось отримати - будь готовий заплатити за це»

Кобо Абе

4. Кобо Абе (1924-1993) – романіст, оповідач, режисер, що ставив свої п'єси у власній студії.

4.1. 7 березня 1924 р. – народився Кобо Абе в Токіо. Справжнє ім'я – Кіміфуса. Дитинство та юність минули в Манчжурії, де його батько працював на медичному факультеті Мукденського Імперського університету.

1940 р. – закінчує середній ступінь школи.

1943 р. – вступив до медичного факультету Токійського імператорського університету.

1946 р. – повернувся на батьківщину.

1947 р. – одружився на художниці Маті Абе, яка у подальшому відіграватиме важливу роль у житті письменника. Вона буде оформляти книги Абе та декорації до його театральних постанов.

1948 р. – закінчив медичний факультет Токійського університету, однак обрав літературну діяльність.

Політичні погляди: входив до японської компартії, звідки вийшов в знак протесту проти введення радянських військ в Угорщину.

1951 р. – отримав премію Акутагаві за повість «Стіна. Злочин S. Карми».

1958р. – нагороджений премією Кісіда за п'єсу «Привиди серед нас».

1963 р. - удостоєний премії за роман Йоміурі за роман «Жінка в пісках».

1967 р. — п'єса «Друзі» нагороджена премією Танідзакиі.

1968 р. — роман «Жінка в пісках» був нагороджений у Франції премією, яка присуджується автору-іноземцю за видатний художній твір.

1973р.— створив та очолив театр «Студія Абе Кобо».

1974р.— нагороджений премією Йоміури за п'єсу «Зелена панчоха».

1975 р.— отримав вчений ступінь почесного доктора наук від Колумбійського університету (США).

1977р. — почесний член Американської академії мистецтв та наук.

1986р.— отримав срібну медаль на 10-ій міжнародній виставці винаходів.

Творчість: «Стіна. Злочин S. Карми», «Жінка в пісках» (1960), «Чуже обличчя» (1966), «Спалена карта» (1969), «Людина-коробка» (1973).

Твори, що побачили світ в Японії та за кордоном: п'єси «Полювання на рабів» (1958), «Привиди серед нас» (1958), «Сказання про велетів» (1960), «Фортеця» (1962), «Чоловік, що перетворився в палицю» (1969).

1992р.— під час роботи над черговим твором знепритомнів від крововиливу у мозок і був госпіталізований.

22 січня 1993 р. – великого японського письменника не стало.

4.2. Кобо Абе – художник, що вдається до закодованості, алегорії та сатиричних фарб. В його творах – кольоровий світ художньої ілюзії. Книги написані образно і разом з тим зі скрупульозністю дослідника.

Художній світ письменника включає розробку таких тем:

- людина в сучасному суспільстві
- взаємостосунки людини з ворожим їй світом
- спроба людини знайти своє місце в світі.

Так, у романі **«Жінка в пісках»** (1960) головний герой Нікі – скромний вчитель, ординарна особистість, допомагаючи самотній жінці, що знаходиться в полоні піщаної ями, вигрібати пісок і воду заради порятунку всього селища, на дні цієї ями знаходить в собі людину.

Тоді як герой роману **«Чуже обличчя»**, який постраждав внаслідок вибуху в лабораторії, вимушений приховувати спотворене обличчя під маскою. Таким чином автор натякає читачеві, що обличчя людини – це її совість. Приховавши свою справжню зовнішність, герой звільняє себе від обов'язків перед суспільством.

У романі «Спалена карта» письменник малює картину гнітючої повсякденності. Внутрішня невлаштованість людини, страх перед майбутнім змушують головного героя робити нескінченні спроби знайти опору в житті.

4.3. У романі «Людина-коробка» головний персонаж намагається сховатись від суспільства, надягнувши на себе коробку і перетворившись таким чином в нову істоту, виступає втіленням спроби втечі від суспільства. Згодом він звільняється від інерції накопичування. Коробка для нього - двері в інший світ.

Через весь твір проходять два образи: образ людини, що сховалася в коробку, і оголеної людини. Це зіткнення «герметичності», страху перед суспільством і «відкритості» як спроби повернути розірвані зв'язки з людьми.

Автор використовує документ, газетну статтю, тобто факти реальні, і проектує їх на вигадану ситуацію, щоб підкреслити, що світ його роману не фантастичний, а дещо деформований уявою реальний світ.

Поступово вимальовується психологія людини, що вимушена ховатися за маскою, щоб втекти від оточуючого середовища.

До кінця своїх днів головний герой прирікає себе на самотність, що виразно підтверджує його сон про невдале одруження.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях письменника.
2. Охарактеризуйте художню манеру К.Абе.
3. Як Ви розумієте афоризми К.Абе: *«Оточений неприступною*

стіною привітності, я завжди був абсолютно самотній»;

«Найкраще розуміє, що таке світло, не електрик, не фотограф, не художник, а сліпий, який загубив зір у зрілому віці»;

«Коли на тебе дивляться, а ти робиш щось бридке це бридке у тому ж ступені бруднить і тих, хто дивиться»;

«Життя людини не розкидані уривки паперу. Воно закритий, ретельно зброшурований щоденник».

4. За який твір Кобо Абе був нагороджений найвищою літературною премією Японії?
5. Який роман знаменує початок романної творчості митця?
6. Коротко розкажіть сюжет роману «Жінка в пісках». Яким є філософський підтекст цього твору?
7. Назвіть коло тем, які розробляє К.Абе в своїх творах.
8. *«Маска – це готова розсипатися піщана фортеця, що втримується тонким прошарком шкіри – справжнім обличчям».* Як Ви розумієте дану цитату, взяту з роману «Чуже обличчя»?
9. Поміркуйте над назвою роману К.Абе «Людина-коробка». Як Ви вважаєте, чому головний герой даного твору знаходить свій порятунок від світу в коробці?
10. Назвіть відомі Вам п'єси К.Абе видані як в Японії, так і за її межами. Якими вони є за своїм стилістичним забарвленням?

Контрольні тести

1. К.Абе – представник літератури:

- а) Японії
- б) Китаю
- в) Пакистану
- г) Індії

2. Ким за освітою був даний письменник:

- а) вчителем
- б) лікарем
- в) теслею
- г) скульптором

3. Знайдіть зайве. У своїх творах К.Абе розробляє теми:

- а) взаємостосунків людини з ворожим їй світом
- б) людини в сучасному суспільстві
- в) людини і природи
- г) пошуку людиною свого місця в світі

4. За який твір автор отримав вищу літературну премію Японії:

- а) «Чуже обличчя»
- б) «Людина-коробка»
- в) «Жінка в пісках»
- г) «Стіна. Злочин S. Карми»

5. Романна творчість К.Абе була розпочата твором:

- а) «Спалена карта»
- б) «Жінка в пісках»
- в) «Людина -коробка»
- г) «Чуже обличчя»

6. З якого роману взято цитату: «В піску разом з водою він начебто знайшов в собі нову людину»:

- а) «Чуже обличчя»
- б) «Ті, що ввійшли на ковчег»
- в) «Людина-коробка»
- г) «Жінка в пісках»

7. Знайдіть зайве. Для художньої манери письменника характерні:

- а) гротеск
- б) сатира
- в) алегорія
- г) закодованість

8. Серед наведених нижче творів Кобо Абе вкажіть той, що за жанром є п'єсою:

- а) «Спалена карта»
- б) «Людина-коробка»

в) «Привиди серед нас»

г) «Чуже обличчя»

9. Знайдіть зайве. У романі «Людина-коробка» читач може знайти:

а) деформований уявою реальний світ

б) віднайдення себе у зв'язку з природою

в) образ людини не здатної повністю відсторонитись від суспільства

г) звільнення від інерції накопичування

10. У якому романі автор малює картину роз'їдаючої душі повсякденності:

а) «Чуже обличчя»

б) «Спалена карта»

в) «Людина-коробка»

г) «Ті, що ввійшли на ковчег»

Список рекомендованої літератури:

1. Волощук Е. Художественное время и художественное пространство // Тема, 1997. - №1-2. С. 81-85.

2. История зарубежной литературы. 1940-1980 / Под ред. Андреева. – М.: Изд-во Московского университета. – 1989. – С. 375.

3. Кохан Г.О. «Неймовірний світ, у якому людину можна стерти так само, як слід крейди на шкільній дошці... За романом-параболою Кобо Абе «Жінка в пісках». 11 клас. // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. - №7. – С. 47-53.

4. Островська (Кохан) Г.О. Від притчі до параболи... // Зарубіжна література в навчальних закладах України. – 2000. - №10. – С. 6-9.

5. Пилип'юк О. Літературознавча думка у середньовічній Японії / Зарубіжна література в навчальних закладах України. – 2002. – №2. – С. 28-32.

6. Япония: Идеология. Культура. Литература. – М.: Наука. Гл.ред. вост. литер., 1989. – С. 197.

7. Япония: справ. / Под общ.ред. Г.Ф.Кима и др.: Сост. В.Н. Еромик и др. – М.: Республика, 1992. – С. 543.

Лекція № 3.

Тема: Західна драматургія.

План:**1. Німецькомовна сцена:**

- 1.1. **Макс Фріш.** Біографічні відомості.
- 1.2. Художня манера. Огляд творчого доробку.
- 1.3. **Фрідріх Дюрренматт.** Життєвий шлях.
- 1.4. Своєрідність авторської манери. Загальна характеристика творчості.

2. Франкомовна сцена:

- 2.1. **Ежен Йонеско.** Життєвий і творчий шлях.
- 2.2. «Театр абсурду». Огляд драматичної спадщини.
- 2.3. **Семюель Беккет.** Біографічні відомості.
- 2.4. Особливості авторського стилю. Аналіз основних творів.

Дидактична мета:

- ознайомлення з європейською драматургією 50-60-х рр.;
- набуття знань про історично-культурну та суспільно-політичну обумовленість появи нових тенденцій у літературі 50-60-х років у Європі;
- формування умінь і навичок аналізу драматичних творів.

Студенти повинні знати:

- основні літературознавчі поняття: «театр абсурду», «драма абсурду», п'єса, радіоп'єса, трагікомедія, алегорія, гротеск, пародія, іронія;
- тематичну колоритність західного театру повоєнної Європи;
- естетику абсурду «драми здивування».

Студенти повинні вміти:

- аналізувати драматичні твори, враховуючи особливості авторської манери, жанрову своєрідність, композиційну будову, тематично-ідейну спрямованість, проблематику, суспільно-політичну та культурно-історичну обумовленість.

-

Теоретичний матеріал

1. Німецькомовна сцена:

«Писати – значить читати самого себе»

Макс Фріш

1.1. Макс Фріш – швейцарський прозаїк і драматург, що продовжував розвивати жанр п'єси-притчі, зробивши головним об'єктом сценічного зображення приватне життя особистості. Літературна спадщина митця охоплює також щоденники й публіцистичні статті, присвячені роздумам над особливостями швейцарського менталітету та станом сучасної західної культури.

15 травня 1911 р. – народився в Цюриху в родині архітектора. Навчався в реальній гімназії та в Цюрихському університеті на факультеті германістики.

Від 1932 р. – внаслідок раптової смерті батька, був змушений заробляти на життя журналістською працею. Як репортер об'їздив Угорщину, Сербію, Боснію, Далмацію, Грецію.

1934 р. – закінчив свій перший роман «Юрг Райнгарт».

1936-1940 рр. – вчився на архітектора в Цюрихській вищій технічній школі.

1939 р. – у зв'язку з початком Другої світової війни був мобілізований для охорони державного кордону Швейцарії. Упродовж військової служби вів щоденник, який 1940 р. опублікував під назвою «Листи з речового мішка».

1943 р. – отримав премію в архітектурному конкурсі проектів міського басейну в Цюриху; відкрив власне архітектурне бюро.

1944 р. – написав першу драму «Санта-Крус».

Друга половина 40-х – 60-і рр. – створив основний корпус п'єс: «Знову вони співають» (1945), «Граф Едерланд» (1951), «Дон Жуан, або Любов до геометрії» (1953), «Біографія. Гра» (1967) та ін.

Від 1954 р. з'являються зрілі прозові твори: романи «Штіллер» (1954), «Гомо Фабер» (1957), «Назву себе Гантенбайн» (1964), повісті «Монток» (1975), «Людина з'являється в епоху голоцену» (1979) та ін.

4 квітня 1991 р. – видатний письменник помер.

1.2. Театр М.Фріша вирізняють:

- прагнення перетворити театральний кін на «простір свідомості»; відтворити на сцені найдрібніші рухи внутрішнього життя людини;
- вільна гра з реальністю (добірні стрибки у минуле та майбутнє, у спогади та фантазії, у сни та потойбіччя тощо);
- зображення тріщин і розломів духовного стану людини; вияскравлення нерозв'язаних конфліктів і глухих кутів приватного життя;
- дослідження можливостей людини змінити себе та зовнішні обставини;
- міркування над «біографією», «долею», «випадком», «епізодом, який поглинув життя»;
- проблема ідентичності особистості, осмислення «ролі», «маски», нереалізованого «я» особистості, місця «чужого» в суспільстві;
- герої, які перебувають у стані гострої незадоволеності своїм зовні благополучним буттям і переживають настрої нудьги, меланхолії, туги за справжнім життям.

У творах М.Фріша місце дії умовне, а людина показана у різносторонніх ракурсах. Так, у романі «Штіллер» (1954) – зображено людину, яка не хоче бути самою собою. Роман «Гомо Фабер» (1957) про людину, яка хоче грати роль стандартного типу, настільки вона стомилася від «індивідуальності». «Назву себе Гантенбайн» (1964) – роман про несправжнього сліпого, який вже й бачити цей світ не хоче, однак бачить – і нікому про це не говорить.

Письменник торкається таких проблем як:

- фашизм, розвінчання принципів звикання («І ось вони співають», «Бідерман і підпалювачі», «Андорра»);

- особистості, яка стає «антигероєм», безпорадним перед вимогами часу і суспільства («Китайська стіна», «Граф Едерланд», «Дон Жуан, або Любов до геометрії»).

Також перу М.Фріша належить ряд повістей. Проте справжнє визнання автору принесло написання в 1944 р. п'єси-романсу **«Санта-Крус»**. 1946р. вона була поставлена в Цюриху. Основна тема – невідповідність укладу й норм сучасного життя внутрішнім можливостям людини. Персонажі п'єси – господар замку Барон і його дружина Ельвіра – сприймають своє існування як тягар. Однак вони не можуть від нього відмовитись. Барон – «людина порядку». Його світу протистоїть Пелегрін, злодій і бездомний. Він живе у світі волі й екзотики – на Кубі і в Мексиці. Колись 17 років тому, в порту Санта-Крус, він покохав юну Ельвіру, яка була заручена з Бароном. Хлопець викрав її й приніс в каюту. Випадково дізнавшись, що вона є володаркою місцевого замку і має дочку, схожу на Барона. Пелегрін хоче побачитись з нею, скориставшись нагодою, він проникає в палац, таким чином вносячи в рутину замку струмись романтики і пригод. В кінці п'єси Пелегрін помирає. Так небезпечно століття протиставляється блідому буденному існуванню, яке обмежує людину.

П'єса сповнена символіки. Символічною є ікона замку, який своєю недосяжністю нагадує палац з роману Ф.Кафки, а також вказує на відірваність його мешканців від справжнього життя. Символічними є протиставлення холодної погоди біля темної фортеці і спеки в краях, де побував Пелегрін. Символічною є й смерть Пелегріна: його оточує десять фігур, які є втіленням минулого (матері, яка померла, народивши його; жінок, яких він зустрічав і кохав) і майбутнього.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях М.Фріша.
2. У якому літературному жанрі творив Макс Фріш?

3. Назвіть відомі вам твори даного автора.
4. На яких проблемах зосереджує свою увагу письменник?
5. Назвіть характерні риси театру драматурга.
6. Коротко перекажіть сюжет п'єси «Сант-Крус».
7. Охарактеризуйте образи головних персонажів п'єси «Санта-Крус».
8. У чому полягає символізм даного твору?
9. Як зображає письменник людину в своїх творах?
10. Поміркуйте над словами М.Фріша: *«Відзнакою духу, якого ми потребуємо, є, в першу чергу, не талант, котрий є певним доповненням, а відповідальність»*. Як ви їх розумієте?

Контрольні тести

1. Макс Фріш є представником літератури:

- а) Німеччини
- б) Швеції
- в) Швейцарії
- г) Бельгії

2. Знайдіть зайве. У своїх творах письменник підіймає проблеми:

- а) життєвого вибору
- б) моральної відповідальності
- в) фашистської ідеології
- г) особистості, що йде попереду вимог часу й суспільства

3. У своїй творчості М.Фріш розвиває жанр:

- а) п'єси-притчі
- б) інтермедії
- в) трагікомедії
- г) драми

4. Знайдіть зайве. Театр Фріша вирізняють:

а) прагнення відтворити на сцені найдрібніші рухи внутрішнього життя людини

б) вільна гра з реальністю

в) герої задоволені своїм буттям

г) дослідження можливостей людини змінити себе та зовнішні обставини

5. Знайдіть зайве. Перу М.Фріша належать твори:

а) «Монток»

б) «Замок»

в) «Гомо Фабер»

г) «Штиллер»

6. Який із творів Фріша перегукується з романом Ф.Кафки «Замок»:

а) «Санта-Крус»

б) «Китайська стіна»

в) «Андорра»

г) «Граф Едерланд»

7. Знайдіть зайве. У яких творах даного автора підіймається проблема безпорадності людини перед часом і суспільством:

а) «Дон Жуан, або Любов до геометрії»

б) «Андорра»

в) «Граф Едерланд»

г) «Китайська стіна»

8. Яка тема підіймається драматургом у п'єсі «Санта-Крус»:

а) невідповідності укладу й норм сучасного життя внутрішнім можливостям людини

б) розвінчання принципів звикання

в) безпорадності людини перед часом

г) почуття обов'язку перед батьківщиною

9. Як звати кохану Пелегріна (п'єса «Санта-Крус»):

а) Віола

б) Патриція

в) Ельвіра

г) Сільвія

10. Із якого твору М.Фріша взято рядок: *«Ми могли б покохати один одного, всі ми - тепер я бачу, - життя не таке, любов більша, аніж я думала, вірність – глибша, їй не треба боятися наших снів, нам не треба вбивати свою тугу, не треба брехати...»:*

а) «Відповідь з тиші»

б) «Санта-Крус»

в) «Штиллер»

г) «Юрг Рейнгарт»

Список рекомендованої літератури:

1. Жизнь должна стать иной: [Беседа со швейц. С писателем, участником международного форума «За безъядерный мир, за выживание человечества» (Москва, 1987) М.Фришем / Записал А.Гурков] // В мире книг. – 1987. - № 6. – С. 29.

2. Заметки комментатора [О пьесах современных швейцарских драматургов М.Фриша и Д.Дюрренматта] // Театр. – 1963. - № 4. – С. 147-150.

3. Затонский Д.В. Номо Макс Фриш [О творчестве швейц. писателей] // Иностранная литература. – 1966. - № 4. – С. 217-227.

4. Затонский Д.В. Театр Фриша и Дюрренматта // Затонский Д.В. Зеркала искусства. – М., 1975.

5. Из дневников [швейц. Писателей 1946/1949 гг. Сост. и пер. с нем.: Е.Кацева. С предисловием А.Дымшица] // Вопросы литературы. – 1971. – № 5. – С. 144-183.

6. Лембрикова Б.М. Фриш-критик современности [О творчестве совр. швейц. писателей] // Вопросы литературы. – 1967. - № 6. – С.170-188.

7. Назарець В.М., Васильєв Є.М. Матеріали до вивчення п'єси-романсу Макса Фріша «Санта-Крус» і трагічної комедії Ф.Дюрренматта «Гостина старої дами» // Зарубіжна література в початкових закладах. – 2002. - № 1. – С. 54-59.

8. Павлова Н. Забота и надежда – человек [О творчестве швейц. писателя М.Фриша] // Иностранная литература. – 1976. - № 2. – С. 210-214.

9. Симонян Л. Фантастические истории, в которых – правда [По материалам беседы с швейц. писателем М.Фришем] // Иностранная литература. – 1966. - № 9. – С. 246-248.

«Писати п'єсу все одно що грати у шахи»

Ф.Дюрренматт

1.3. Ф.Дюрренматт – швейцарський драматург і прозаїк, автор радіоп'єс і кіносценаріїв, численних критичних і публіцистичних статей, есе. Широку відомість йому принесли трагікомедії. Разом зі своїм співвітчизником М.Фрішем Дюрренматт сприяв виходу

швейцарської драми на світову сцену.

2.2. 5 січня 1921 р. – народився у пасторській родині у Конольфінгені (кантон Берн). Після закінчення гімназії студіював літературу й філософію в Берні й Цюриху. Творче життя розпочав як художник-графік.

1946 р. – написав першу драму «В Писанні сказано...».

1952 р. – завершив роман «Суддя і його кат».

1956 р. – створив драму «Гостина старої дами», яка мала величезний успіх на сценах світу.

1962 р. – завершив п'єсу «Фізики», що стала знаковим твором доби «холодної війни».

1983 р. – письменникові було присвоєно звання почесного доктора Цюрихського університету.

14 грудня 1990 р. – помер у Невшателі.

Особливий вплив на становлення Дюрренматта-митця справили Ф.Достоевський, Ф.Кафка, письменники-екзистенціалісти. Серед прозових творів письменника особливу популярність здобули детективи. Збагачені глибокими моральними проблемами, вони поєднували в собі риси розважального жанру й серйозної літератури.

1.4. Для художнього світу Дюрренматтових драм-притч характерні:

- апокаліптичні настрої, що втілюються в картинах усіляких криз та катастроф;
- тема морального суду над людством і пов'язані з нею проблеми провини, відповідальності, справедливості;
- викриття інститутів влади, ворожих особистості, - окремого правителя, певної ідеології, бюрократії, стереотипів суспільної свідомості тощо;
- ствердження цінності індивідуального людського життя;
- алегоричний сюжет, який відзначається надзвичайною насиченістю дії та динамічністю;
- конфліктна ситуація, що доводиться до найгіршого кінця;
- широке використання гротеску, пародії, іронії, парадоксу;
- настанова на схрещення трагічного й комічного, гуманістичного пафосу й «чорного гумору», складної символіки й навмисно спрощених художніх рішень.

У п'єсі **«Ромул Великий»** (1948) дія розгортається в останні дні існування імперії. Орди германців наближаються до резиденції правителя Рима Ромула, який при цьому не виявляє ознак відчаю. Єдине, про що він дбає, - це кури, названі іменами видатних історичних діячів. З царською величчю герой готується зустріти свій кінець. Проте епохальна зустріч Ромула з вождем германців, які захопили-таки столицю Римської імперії, перетворюється на

задушевну розмову двох курівників-аматорів. Правителі-близнюки – це прозорий натяк на безнадійну схожість уособлених ними епох та імперій.

Дія п'єси «**Фізики**» (1961) починається із заплутаної кримінальної історії – серії вбивств у приватному санаторії для божевільних, де на лікуванні перебувають три фізики-ядерники. Як з'ясовується, пацієнти лише вдають божевільних, а їх злочини продиктовані страхом перед викриттям. Двоє з них – це завербовані ворожими розвідками вчені, що полюють на третього, Мебіуса, який переховується, щоб його інтелект не використали для створення новітніх видів зброї масового знищення.

Драма «**Гостина старої дами**» має свою творчу передісторію. Сюжет п'єси виріс із незакінченої повісті «Місячне затемнення». Основні складові драматичної інтриги збереглися. Клер Цаханасян покинув коханий, оббрехавши та одружившись з донькою заможного крамаря. Вагітна дівчина стає повією; дитина помирає. Однак Клер помітив мільярдер Цаханасян і ввів її до респектабельного товариства. По смерті чоловіка Клер повертається до рідного міста Гюлена, де пропонує громаді 1 мільярд за вбивство Іля.

Кожен з образів є алегоричним втіленням певної ідеї: **Клер** – помсти, **Іль** – спокути «застарілих» гріхів, **гюленці** – морального неблагополуччя сучасного суспільства.

У творі автор торкається **проблем**:

- моральної відповідальності;
- ситуації відчуження від суспільства;
- влади грошей у комерціалізованому суспільстві;
- виродження гуманістичних ідеалів західної цивілізації у штампи суспільної свідомості.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях Ф.Дюрренматта.

2. Які чинники вплинули на формування світогляду Ф.Дюрренматта? Як захоплення письменника були пов'язані з його літературною діяльністю?
3. У чому полягає морально-проповідницька спрямованість дюрренматтівських п'єс?
4. Назвіть характерні ознаки художнього світу письменникових драм-притч.
5. *«Сюжет лише тоді продуманий до кінця, коли береться найгірший його кінець...»*Ф. Дюрренматт. Яким чином автор слідував даному твердженню у своїй творчості?
6. Дайте визначення поняттям «трагікомедія», «екзистенціалізм». Яким чином ці терміни пов'язані з творчістю Дюрренматта?
7. Назвіть відомі вам драматичні твори Дюрренматта.
8. Хто, на ваш погляд, є головним героєм п'єси «Гостина старої дами»: «стара дама», крамар чи гюленці?Обґрунтуйте свою думку.
9. Розкрийте алегоричний зміст драми «Гостина старої дами».
10. Яких проблем торкається драматург у даній трагікомедії.

Контрольні тести

1.Знайдіть правильну відповідь. Дюрренматт -драматург віддавав перевагу жанру:

- а) трагедії
- б) ліричної комедії
- в) трагікомедії
- г) фарсу

2. Драматичний доробок Ф.Дюрренматта визначають як:

- а) «театр гротеску»
- б) «театр абсурду»
- в) «театр мовчання»
- г) «епічний театр»

3. Знайдіть зайве. На мистецьке становлення письменника справили вплив твори:

- а) Ж.Б.Мольєра
- б) Ф.Кафки
- в) М.Гоголя

4. Знайдіть зайве. Для п'єс Дюрренматта характерним є:

- а) доведення сюжету до «найгіршої розв'язки»
- б) широке використання гротеску, іронії, елементів пародії та буфонади
- в) введення зонгів
- г) напружена динаміка розгортання дії, насиченість сюжету подіями

5. Знайдіть неправильну відповідь. У своїх драмах Ф.Дюрренматт:

- а) змальовував картини ідеального майбутнього людства
- б) зосереджувався на осмисленні вічних моральних питань
- в) застерігав від наслідків моральних хвороб людства
- г) торкався теми взаємин жертви і ката

6. Знайдіть зайве. Перу Дюрренматта належать п'єси:

- а) «Ромул Великий»
- б) «Носороги»
- в) «Фізики»
- г) «Вечір пізно восени»

7. В основу якої п'єси драматурга положено сюжет його незавершеної повісті «Місячне затемнення»:

- а) «Нічна розмова з катом»
- б) «Аварія»
- в) «Гостина старої дами»
- г) «Ромул Великий»

8. Втіленням якої ідеї виступає у п'єсі «Гостина старої дами» Іль:

- а) ідеї помсти
- б) ідеї виродження гуманістичних ідеалів цивілізації

- в) ідеї спокути «застарілих» гріхів
- г) ідеї слабохарактерності, моральної аморфності

9. Дія п'єси «Гостина старої дами» відбувається в:

- а) Брюсселі
- б) Дубліні
- в) Вені
- г) Гюлені

10. Кому хотіла помститись Клер Цаханасян (п'єса «Гостина старої дами»):

- а) усім гюленцям
- б) Ілю
- в) Маргариті
- г) своєму чоловікові

Список рекомендованої літератури:

1. Акімова Л.І. Тінь «старої дами» над планетою. Ключові фрагменти уроку за творчістю Ф.Дюрренматта. 11 клас. // Зарубіжна література в навчальних закладах. - № 2. – 2002. – С. 19.
2. Волощук Є. Цей тернистий шлях до людяності: театр Ф.Дюрренматта // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2001. - № 10. – С. 45-49.
3. Дюрренматт Ф. З почуттям... // Зарубіжні письменники пр. Київ // Всесвіт. – 2001. - № 5-6. – С. 145.
4. Затонский Д. Зеркала искусства // Советский писатель. – 1975. – С. 141-180.
5. Павлова Н. Невероятность современного мира // Дюрренматт Ф. Избранное: Сборник / Составл. В.Седельника, предисловие Н.Павловой. – М., Радуга, 1990. – С. 5-20.

6. Седельник В. Отчаяние и надежда: Литература Швейцарии в 80-е гг. // Вопросы литературы. – 1988. - № 1. – С. 78-108.

7. Седельник В. Открытие действительности, поиски героя: Швейцарская литература в 70-е гг. // Вопросы литературы. – 1962. - № 2. – С. 112-140.

8. Шекспир, Стриндберг, Дюрренматт и современное искусство // Затонский Д.В. В наше время: Книга о зарубежных литературах XX века. – М.: Современный писатель, 1979. – С. 83-106.

2. Франкомовна сцена:

«Світ водночас є дивовижним і жорстоким, він – диво і пекло, і ці два суперечливих почуття, ці дві очевидні істини створюють тло мого особистого існування і моїх літературних творів»

Е.Йонеско

2.1. Е.Йонеско – видатний французький драматург. Разом з С.Беккетом та А.Адамовим виступив фундатором «театру абсурду». Окрім понад тридцяти п'єс, його літературна спадщина включає оповідання, значна частина яких є прозовою версією драматичних сюжетів, роман «Самотній», щоденникові нотатки, літературно-критичні статті тощо. Обстоював принципи антиідеологічної, політично не заангажованої драми, яка мала виводити на кін глобальні екзистенційні проблеми.

26 листопада 1909 р. – народився у Слатині, неподалік від Бухареста, в родині юриста. Батько був румуном, мати – французенкою.

1913 р. – родина переїхала до Парижа. За три роки батько, покинувши сім'ю, повернувся до Румунії.

1922 р. – разом із сестрою Ежен переїздить до батька в Бухарест, щоб завершити освіту. Після бухарестського ліцею, де навчання проводилось румунською, вступає до університету на факультет романістики.

1934 р. – випустив першу збірку літературно-критичних статей «Ні».

Від 1938 р. – жив у Франції.

1950 р. – дебютував як драматург п'єсою «Голомоза співачка» на сцені театру «Ноктамбюль».

50-60-і роки – пише твори, які стали класичними зразками «театру абсурду»: «Урок» (1950), «Стільці» (1954), «Безкорисливий вбивця» (1957), «Носороги» (1959), «Повітряний пішохід» (1963), «Король помирає» (1963) та ін.

1971 р. – став членом Французької академії.

28 березня 1994 р. – серце талановитого письменника назавжди зупинилось.

Творчість Е.Йонеско розвивалася в річищі *екзистенціалістської літератури*. Стрижнем п'єс були абсурдність повсякденності й туга за сенсом буття та справжнім життям. Поетика Йонескових драм несе на собі відбиток ідей сюрреалізму з властивою йому увагою до підсвідомого. Сміливий естетичний пошук, експерименти з формою, настанова на епатування публіки – все це дає підстави розглядати драматургію Йонеско як явище *авангардистського мистецтва*.

2.2. Для театру Е.Йонеско характерним є:

- «дивовижні», схожі на сновидіння сюжети, в яких зруйнована звична логіка речей, а реалістичне переплетене з фантастичним;
- зосередженість на проблемах сенсу життя, відчуження та розладу між людьми, знеособлення індивіда, ворожих взаєминах особистості з владою, ідеологією, історією;
- герої, які уособлюють певні стани духовного буття і яким притаманні зовнішній схематизм та одноманітність;

- зображення людей-маріонеток, занурених в автоматичний плин життя й мислення;
- тяжіння до жанру притчі, зі слабким елементом повчальності; перевага малих форм;
- відтворення на сцені всіляких порушень комунікації, що свідчать про «мовну катастрофу»; використання шаблонних фраз, механічних повторів, гри зі словом;
- зв'язок із балаганною традицією (блазнівська гра зі словом, використання гротеску).

«**Театр абсурду**» - термін, що позначає сукупність явищ авангардистської драматургії 50-60-х рр. Поняття «абсурд» успадковане від письменників-екзистенціалістів Ж.П.Сартра та А.Камю. Цей напрямок яскраво відобразився у творчості Е.Йонеско.

Поштовхом до написання першої п'єси став самовчитель з англійської мови. У безглуздості фраз, що треба було завчити напам'ять, нісенітності діалогів, у тривіальності думок і ситуацій, які описувались у підручнику, Йонеско побачив віддзеркалення абсурдності людського буття. Так виникла п'єса «**Голомоза співачка**», що мала підзаголовок – «антип'єса». У п'єсі немає характерів: персонажі позбавлені індивідуальних психологічних рис, це маріонетки, у яких немає ні своєї волі, ні своєї мови. Спектакль «Голомоза співачка» успіху не мав. Публіка була шокована нелогічністю й незрозумілістю п'єси.

Друга п'єса «**Урок**» розвивала ідею Йонеско про творчу енергію мови, яка здатна змінювати реальність і керувати нею: скромний вчитель, носій мови, уособлення інтелектуальності і розуму, у протиборстві з наївною самодостатністю і самовпевненістю, невіглаством «здорового глузду» своєї учениці, піддається енергії мови і чинить злочин.

У фарсі-трагедії «**Стільці**» драматург зобразив трагічну долю двох старих, що плутаючи реальність і власні фантазії, очікують приходу гостей і

оратора, який має повідати всім певну істину. Гості так і не приходять, і старі розігрують уявну сцену їх прийому. Доручаючи ораторові висловити істину, старі вкорочують собі віку, але з'ясовується, що оратор глухонімиий. Надаючи п'єсі алегоричного звучання, застосовуючи ексцентрику і гротеск, парадокс автор розкриває тему примарності людського існування.

Тема абсурдності людського буття дістала подальший розвиток в п'єсі **«Амадей, або Як його позбутися»**.

Процеси, що відбуваються у підсвідомості людини, гарно проілюстровані у п'єсах **«Жертви боргу»** (1953), **«Безкорисливий вбивця»** (1958).

П'єса **«Носороги»** - алегорія людського суспільства, де перетворення людей на звірів – закономірний результат соціальної будови. Головний герой п'єси, Беранже, стає свідком того, як мешканці невеликого провінційного містечка перетворюються на носорогів. Беранже втрачає свою кохану, Дезі, яка зрештою пристає до гурту носорогів. Тільки невдаха й ідеаліст Беранже до кінця зберігає свою людську природу і знаходить мужність до кінця залишитись людиною.

У «Носорогах» вперше в драматургії Йонеско виник герой-одинак, що протистоїть силам тоталітаризму, «омасовленню» людей. Автор з приводу твору говорив: *«Носороги» - безсумнівно, антифашистський твір, але перш за все ця п'єса проти колективної історії й епідемій, які приховуються під машкорою розуму та ідей, але, проте, не стають від цього менш серйознішими, колективними захворюваннями і не виправдовують різні ідеології»*.

П'єси Йонеско 60-70-х рр. **«Повітряний пішохід»** (1963), **«Король помирає»** (1963), **«Спрага й голод»** (1965), **«Ігри у різню»** (1970) – втілюють традиційні для «театру абсурду» ідеї неминучості смерті, руйнування людського буття.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях Е.Йонеско.

2. Дайте визначення поняттю «театр абсурду».

3. Назвіть характерні риси театру Е.Йонеско.

4. *«Від слова лишилася сама оболонка, персонажі теж позбулися психології, і світ постав переді мною у незвичному, але, либонь, у своєму істинному світлі» Е.Йонеско.* Поясніть, яким чином драматург відтворив вище наведені слова у своїх творах.

5. Наведіть приклади творів даного митця.

6. Як сприйняла публіка сценічну постановку першої п'єси Йонеско?

Чому?

7. Які теми підіймає драматург у своїх п'єсах?

8. Назвіть відомі вам літературно-критичні статті Е.Йонеско.

9. Розкрийте алегоричний підтекст п'єси «Носороги».

10. У якому річищі розвивалась творчість Йонеско?

Контрольні тести

1. У якому місті народився Е.Йонеско:

- а) Парижі
- б) Слатині
- в) Варшаві
- г) Кракові

2. Представником літератури якої країни є Йонеско:

- а) Румунії
- б) Польщі
- в) Франції
- г) Чехії

3. Е.Йонеско разом з С.Беккетом та А.Адамовим виступив фундатором:

- а) «театру абсурду»
- б) «театру гротеску»

- в) «епічного театру»
- г) «статичного театру»

4. У якому році драматург дебютував з першою п'єсою «Голомоза співачка»:

- а) 1934 р.
- б) 1971 р.
- в) 1955 р.
- г) 1950 р.

5. Знайдіть зайве. Перу Е.Йонеско належать твори:

- а) «Ні»
- б) «Король помирає»
- в) «Біографія. Гра»
- г) «Безкорисливий вбивця»

6. Знайдіть зайве. Для театру Е.Йонеско характерним є:

- а) зосередженість на проблемах сенсу життя, відчуження між людьми
- б) реалістичні сюжети логічно обумовлені
- в) зв'язок із балаганною традицією
- г) відтворення «мовної катастрофи»

7. Яка п'єса драматурга є алегорією людського суспільства:

- а) «Носороги»
- б) «Урок»
- в) «Стільці»
- г) «Жертви боргу»

8. Як звати головного героя п'єси «Носороги»:

- а) Беранже
- б) Бернард
- в) Бертран
- г) Бальтазар

9. У трагедії «Стільці» митець підіймає тему:

- а) абсурдності буття
- б) підсвідомості людини
- в) примарності людського існування
- г) морально-суспільного занепаду людства

10. Знайдіть зайве. П'єси Йонеско 60-70-х рр. Втілюють ідеї:

- а) неминучості смерті
- б) руйнування людського буття
- в) абсурдності всього у світі
- г) меланхолійності й туги

Список рекомендованої літератури:

1. Аникст А. «Носороги» в Нью-Йорке [О соц. сущности пьесы франц. Драматурга Э.Йонеско «Носороги»] // Новый мир. – 1965. - № 8. – С. 230-245.
2. Волощук Е. Из истории болезней духа XX века: «Носороги» Э.Йонеско // Зарубіжна література в навчальних закладах.–2002.-№3. – С. 50-52.
3. Горідько Ю.Л. Стильовий аналіз як шлях вивчення модерністських творів. На прикладі п'єси Ежена Йонеско «Носороги». 11 клас // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. - № 4. – С. 3-7.
4. Дюшен И. Абсурдист ли Йонеско? / О творчестве французского драматурга Э.Йонеско // Современная драматургия. – 1989. - № 5. – С. 185-190.
5. Михеева А. Авангард или арьергард? [Критические заметки о творчестве франц. Драматурга Э.Йонеско]. Статья 2 // Знамя. – 1967. – Кн. 2. – С. 234-247.
6. Стамат Т.В. Осягаючи естетику абсурдистської драми (Урок за п'єсою Е.Йонеско «Носороги») // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2006. - № 12 (320), грудень. – С. 23-24.
7. Якимович Т. Самая большая авария французкой драматургии [Э.Йонеско и «театр абсурда». Из журнала «Всесвіт»] // Иностранная литература. – 1974. - № 6. – С. 209-215.

«Він [біограф]– «синтезатор»: вносив у текст якомога більше. А я - «аналізатор», я намагаюсь викреслити якомога більше»

С.Беккет

2.3.Семюель Беккет (1906-1989) – видатний ірландський філософ, романіст, драматург, поет та есеїст. Один із фундаторів «театру абсурду»; Лауреат Нобелівської премії з літератури 1969 р. Писав англійською та французькою мовами. Твори Беккета

відрізняються мінімалізмом, використанням новаторських прийомів, філософською тематикою.

13 квітня 1906 р. – народився в невеликому селищі Фоксрок недалеко від Дубліна, Ірландія. Батько – Вільям Френк, а матір – Марія Беккет, дочка заможного фабриканта. Беккет отримав суворе протестантське виховання, навчався у приватній школі, потім – в Ерлсфортському інтернаті в Енніскіллен.

1911 р. – відвідує дошкільний заклад, де навчається музиці. Потім вступає до початкової школи в Ерлсфорт Хаус.

1920-1923 рр. – навчається в Порторській Королівській школі, в Північній Ірландії. Беккет захоплюється регбі, боксом, плаванням; грав бетсмена в крикеті.

1923 р. – вступає до Трініті-коледжу (вивчає англійську та сучасну європейську літератури, французьку та італійську мови). На третьому курсі отримує престижну стипендію з сучасних мов. Виступає у складі крикетної команди за Дублінський університет.

1925-1926 рр. – подорожує Францією, Італією.

1927 р. – отримує ступінь бакалавра сучасних мов та диплом з відзнакою. Займає посаду викладача англійської та французької мов в коледжі Кемпбелл, Белфаст.

1928 р. – за обміном їде в Париж працювати в Еколь Нормаль сюперьйор викладачем англійської мови. Тут зустрічає перше кохання – кузину Пеггі Синклер.

1929 р. – знайомиться з майбутньою дружиною Сюзанною Дешево-Деменіль. Перша літературна спроба – критичне дослідження «Данте... Бруно. Віко... Джойс» і перше оповідання «Assumption».

1930 р. – поема «Часоскоп» (про Рене Декарта) і критичне есе «Пруст» (про Марселя Пруста).

Кінець **1930 р.** – повертається в Трініті-коледж.

1931 р. – отримує ступінь магістра мистецтв, а потім біля року викладає французьку мову. Однак спокійне університетське життя не влаштовує письменника, і він подорожує Ірландією, Францією, Англією та Німеччиною.

1932 р. – написав роман «Мрії про жінок, красивих і так собі» (опис взаємостосунків протагоніста Белакви з трьома дівчатами, прототипами яких служать кузина Пеггі Синклер і божевільна дочка Джеймса Лючія). Виданий цей роман посмертно в 1992 р.

1933 р. – підрізаний смертю Пеггі Синклер та батька, письменник проходить курс психотерапії.

1934 р. – перша збірка оповідань «Більше тумаків, аніж ударів».

1935 р. – віршована збірка «Кістки еха», поема «Каскандо».

1937 р. – переїзд в Париж.

1938 р. – після 42 відмов публікації роман «Мерфі» таки вийшов.

1940-1942 рр. – Беккет стає учасником французького Руху Опору і вимушений втікати в селища Руссійон, Воклюз, Південна Франція.

1953 р. – видає роман «Уотт», «абсурдистську п'єсу» «Чекаючи на Годо».

1951-1953 рр. – виходить трилогія «Моллой», «Малон помирає», «Безіменний».

1957 р. – на BBC виходить драма «Кінець гри».

1958 р. – роман «Остання стрічка креппа».

1961 р. – одружується з Сюзанною Дешево. Отримує Міжнародний приз International Publishers' Formentor Prize.

1965 р. – побачив світ останній роман «Як це».

1968 р. – нагороджений Нобелівською премією з літератури.

17 липня 1989 р. – помирає дружина письменника Сюзанна.

22 грудня 1989 р. – життя талановитого драматурга обірвалось. Подружжя Беккет поховані на паризькому кладовищі Монпарнас під простим гранітним надгробком *«будь-якого кольору, якщо це сірий»*, як і заповідав митець.

2.4. Художній світ С.Беккета включає: глибокий песимізм, любов до людства, яка тільки зростає по мірі заглиблення у безодню мерзотності та відчаю, і, коли відчай здається безмежним, виявляється, що співчуття не має меж.

Для творів митця характерним є розроблення тем: старіння, смерті, самотності.

Наприклад, **«Чекаючи на Годо»** - це п'єса, у якій усі образи, усі події позначені абсурдністю. Дія відбувається у якомусь умовному часі з невизначеними, бездіяльними, інертними, безнадійними персонажами-песимістами, що щодня з нетерпінням чекають на Годо (при цьому вони навіть не знають як він виглядає і чи є він взагалі). Однак саме можливе існування цього Годо є стимулом для героїв (Володимира, Естрагона, Поццо та Лакі), якщо і не рухатись далі, то хоча б мати привід залишитись в живих. Світ драми настільки позбавлений сенсу, що важко знайти межу і зрозуміти, де закінчується сон, а де починається реальність. Усі образи знаходяться у межовій ситуації граничної самотності, безособовості та постійної боротьби

між бажанням закінчити життя самогубством чи продовжувати своє жалюгідне існування.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях С.Беккета.
2. Яким чином складалася письменницька діяльність Беккета? Які літературні напрямки реалізовував він у своїх творах?
3. Який відомий модерністський французький письменник став близьким товаришем Беккета? І як дружба з ним позначилася на становленні С.Беккета як митця?
4. Який роман Беккета мав автобіографічні риси? Хто послужив прототипами головних героїв?
5. Який період життя автора називається «дурними часами»? Як трагічні події особистого життя письменника позначились на творчості Беккета?
6. Назвіть твір Беккета, що був виданий в еміграції. Про що в ньому йдеться?
7. Яким чином події Другої світової війни позначилися на літературній діяльності митця?
8. Назвіть роман, що ознаменував поворотний етап в прозаїчній творчості Беккета.
9. Вкажіть твори, що входили до відомої романної трилогії, видання якої принесло авторові світове визнання.
10. Якою престижною премією була відзначена творчість С.Беккета?

Контрольні тести

1. Семюель Беккет – представник літератури:

- а) Франції

б) Ірландії

в) Норвегії

г) Англії

2. Літературним дебютом Беккета був твір:

а) «Більше гавкає, аніж кусає»

б) «Часоскоп»

в) «Мерфі»

г) «Чекаючи на Годо»

3. Творчість даного письменника є зразком здобутків:

а) «театру мовчання»

б) «театру гротеску»

в) «театру абсурду»

г) «епічного театру»

4. Який французький письменник XX ст. мав визначний вплив на становлення Беккета-митця:

а) М.Пруст

б) Дж.Лондон

в) О.Уайлд

г) Дж.Джойс

5. Який роман Беккета був відкинений видавцями і опублікований посмертно 1992 року:

а) «Мрії про жінок, красивих і так собі»

б) «Моллой»

в) «Спустошувач»

г) «Мерсьє і Камьє»

6. У центрі якого з творів Беккета герой - молодий безробітний ірландець, що проповідує ексцентричну філософію безділля і який живе за рахунок своєї коханої, повії:

а) «Малон помирає»

- б) «Мерфі»
- в) «Як воно є»
- г) «Співбесідник»

7. Написання якого роману стало поворотним етапом в прозаїчній творчості письменника:

- а) «Безіменний»
- б) «Як воно є»
- в) «Уотт»
- г) «Мерфі»

8. У якому році письменник був удостоєний Нобелівської премії:

- а) 2000 р.
- б) 1972 р.
- в) 1953 р.
- г) 1969 р.

9. Знайдіть зайве. У своїй творчості Беккет звертається до тем:

- а) самотності
- б) кохання
- в) смерті
- г) старіння

10. Знайдіть зайве. Серед персонажів п'єси «Чекаючи на Годо» були:

- а) Володимир
- б) Лакі
- в) Петроній
- г) Естрагон

Список рекомендованої літератури:

1. Беккет С. Осколки: ессе, рецензії, критические статті. — М.: Текст, 2009.

2. Токарев Д. Курс на худшее: абсурд как категория текста у Даниила Хармса и Сэмюэля Беккета. — М.: Новое литературное объединение, 2002. — 336 с.

3. Эсслин М. Сэмюэль Беккет. В поисках себя // Театр абсурда / Пер. с англ. Г. Коваленко. — СПб.: Балтийские сезоны, 2010. — С. 31-94.

Лекція № 4.

Тема: Постмодернізм. Дві його хвилі.

План:

1. Перша хвиля постмодернізму 50-70-х рр.:

- 1.1. **Г.Грасс.** Життєвий і творчий шлях.
- 1.2. Аналіз творчого доробку письменника.
- 1.3. **Дж. Хеллер.** Біографічні відомості. Художній стиль.
- 1.4. Загальний огляд творчості.

2. Друга хвиля постмодернізму 80-90-х рр.:

- 2.1. **У.Еко.** Біографія. Особливості художнього світу.
- 2.2. Аналіз роману «Ім'я троянди».
- 2.3. **П.Зюскінд.** Біографія. Особливості художньої манери.
- 2.4. Аналіз роману «Запахи. Історія одного вбивці».
- 2.5. **К.Рансмайр.** Біографія. Художній світ.
- 2.6. Аналіз роману «Останній світ».

Дидактична мета:

- ознайомлення з новітніми літературними явищами, що відбивають характерні для цієї доби умонастрої інтелігенції та естетичні пошуки митців;
- набуття знань про суспільно-політичну та історично-культурну обумовленість появи нових тенденцій у літературі;
- формування умінь і навичок аналізу художніх творів.

Студенти повинні знати:

- основні літературознавчі поняття: постмодернізм, роман, герой-маргінал, метафора;
- характерні риси творів двох хвиль постмодернізму;
- яскраві зразки літературної скарбниці постмодерної прози.

Студенти повинні вміти:

- аналізувати художні твори, враховуючи особливості авторської манери, жанрову своєрідність, структуру композиції, тематично-ідейну спрямованість, історично-культурну та суспільно-політичну обумовленість, проблематику.

Теоретичний матеріал

«... у всіх книжках говориться про інші книжки... будь-яка історія переповідає історію, яка вже переповідана...»

У.Еко

Поряд з неоавангардистськими тенденціями літературний процес останніх десятиліть розвивається, збагачуючись новим духовним та художнім досвідом, тяжіючи таким чином до **постмодернізму**. У широкому розумінні цим терміном позначаються явища, що час від часу виникають в історії літератури як втілена у художні форми реакція на кризу тієї чи тієї світоглядної системи. У вузькому розумінні постмодернізм є напрямом в літературі та мистецтві останньої третини ХХ ст. Його соціоісторичним тлом є постіндустріальне суспільство, що характеризується втратою глобальних ідейних орієнтирів, які б об'єднували різні верстви населення.

«Навіть погані книги все одно лишаються книгами і тому священні»

Г.Грасс

1. Перша хвиля постмодернізму 50-70-х рр.:

1.1. Г.Грасс – німецький письменник, скульптор, художник, графік, лауреат Нобелівської премії з літератури 1999 р.

16 жовтня 1927 р. – Гюнтер Грасс народився в Данцизі (сьогодні Гданськ). Батьки були торговцями.

1942 р. – був прикликаний до зенітної батареї.

листопад, 1944 р. – відбував трудову повинність і був зарахований до десятої танкової дивізії Ваффен-СС.

квітень, 1945 р. – був поранений.

до 1946 р. – був в американському полоні.

1947-1948 рр. – навчався професії каменяра в Дюссельдорфі. Потім навчався скульптурі й живопису в Академії мистецтв в Дюссельдорфі.

1953-1956 рр. – продовжує вивчення живопису у Вищій школі образотворчого мистецтва в Берліні, де жив до 1972 р.

1954 р. – одружився з Анною Шварц, з якою в 1978 р. розлучився. Вдруге одружився **1979 р.** з Уте Грунер.

1956-1957 рр. – почав виставляти свої скульптурні та графічні роботи і займатися літературою.

з **1957 р.** – входить до «Групи 47», премією якої був нагороджений за роман «Бляшаний барабан».

1972-1987 рр. – Грасс жив у Вестфалії і Шлезвіг-Гольштейні.

1979 р. – роман «Бляшаний барабан» було екранізовано режисером Фолькером Шлендорфом. Фільм отримав приз Канського кінофестивалю – «Золоту пальмову гілку» (1979), а також «Оскара» як кращий іноземний фільм.

Творчий доробок: «Бляшаний барабан» (1959), «Кішка й миша» (1961), «Собачі роки» (1963), «Під місцевим наркозом» (1969), «Зі щоденника слимака» (1972), «Камбала» (1977), «Вигадки» (1982), «Зустріч з Тельгте» (1979), «Пацюк» (1986), «Моє століття» (1999), «Траєкторія краба» (2002), «Цибулина пам'яті» (2006), «Ящик» (2008) або «Фотокамера. Історії з темної кімнати» (2009), «На шляху з Німеччини в Німеччину» (2009) – щоденник письменника за 1990 р.

1999 р. – нагороджений Нобелівською премією з літератури.

2005 р. – організував літературний гурток «Любецькі літературні зустрічі».

2010 р. – живе в Любеці, працює над своїм мемуарним циклом.

1.2. У романі «Бляшаний барабан» (1959) історичні події конфронтують з сюрреалістично-гротескною образною мовою Грасса. Дія відбувається в ХХ ст. в районі Данцига. Розповідь ведеться від імені Оскара

Мацерата, пацієнта спеціалізованого лікувального закладу, людина, чий зріст зупинився у віці 3-х років і який не розлучається з бляшаним барабаном, довіряючи йому всі таємниці, описуючи з його допомогою все, що бачить навкруги. Санітар на ім'я Бруно Мюнстерберг приносить Оскару папір і той починає писати життєпис – свій і своєї родини: від бабусі по материнській лінії та діда Йозефа Копяйчека і до часу поміщення його в лікарню.

У другому романі **«Кішка й мишка»** (1961) дія відбувається під час Другої світової війни в Данцизі. Це історія юного Йохіма Малке. Федеральні органи намагалися заборонити видання цього твору через аморальний зміст, однак їм це не вдалося.

У романі **«Цибулина пам'яті»** сплелись реальні факти з життя письменника з апокрифічними епізодами. Написання книги було викликане зізнанням Грасса в тому, що він входив до складу Ваффен-СС, а ця звістка викликала великий резонанс у публіки.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях письменника.
2. Наскільки різнобічною була мистецька діяльність Г.Грасса?
3. Якими літературними преміями була відзначена творчість даного автора?
4. Перерахуйте відомі вам твори Грасса.
5. Які романи входять до «Данцизької трилогії»?
6. Чи втручався письменник у політику?
7. Прокоментуйте слова Г.Грасса, взяті з його Нобелівської промови: *«З жахом спостерігаємо, що капіталізм, з тих пір як його брат соціалізм оголошений мертвим, страждає манією величі...»*.
8. Про що йдеться у романі «Бляшаний барабан»? Що символізує собою цей музичний інструмент?

9. Які події минулого Грасса викликали незадоволення громадськості?

І як письменник спростував звинувачення?

10. Які книги Г.Грасса можна віднести до автобіографічних?

Контрольні тести

1. Г.Грасс – представник літератури:

- а) Англії
- б) Франції
- в) Німеччини
- г) Швейцарії

2. Знайдіть зайве. Протягом життя Г.Грасс займався:

- а) літературою
- б) музикою
- в) живописом
- г) скульптурою

3. Знайдіть зайве. Роман «Бляшаний барабан» був відзначений:

- а) Нобелівською премією
- б) «Золотою пальмовою гілкою» Канського кінофестивалю
- в) «Оскаром» за кращий іноземний фільм
- г) премією «Групи 47»

4. Який роман Грасса містив у собі аморальні сцени, через що федеральні органи надзору не хотіли дозволяти його видання:

- а) «Бляшаний барабан»
- б) «Кішка й мишка»
- в) «Вигадки»
- г) «Пацюк»

5. Знайдіть зайве. До «Данцизької трилогії» входять романи:

- а) «Кішка й мишка»
- б) «Собачі роки»

- в) «Бляшаний барабан»
- г) «Під місцевим наркозом»

6. У якій книзі Грасс відверто заявив про службу в Ваффен-СС:

- а) «На шляху з Німеччини до Німеччини»
- б) «Зі щоденника слимака»
- в) «Цибулина пам'яті»
- г) «Фотокамера. Історії з темної кімнати»

7. Знайдіть зайве. У яких творах Г.Грасс не виступає одним з оповідачів:

- а) «Бляшаний барабан»
- б) «Зі щоденника слимака»
- в) «Цибулина пам'яті»
- г) «Фотокамера. Історії з темної кімнати»

8. Оскар Мацерат – головний герой роману:

- а) «Траєкторія краба»
- б) «Зустріч в Тельгті»
- в) «Бляшаний барабан»
- г) «Моє століття»

9. Яким вмінням був наділений головний герой роману «Бляшаний барабан»:

- а) вмів розпізнавати світ через запахи
- б) вмів голосом різати і розбивати скло
- в) вмів передбачувати майбутнє
- г) вмів читати думки

10. Книга «На шляху з Німеччини в Німеччину» - це:

- а) історія життя автора протягом 1990 р.
- б) сімейна хроніка Грасса
- в) світ-коктейль з реальних фактів життя письменника та апокрифічних епізодів

г) опис історичних подій Другої світової війни

Список рекомендованої літератури:

1. Грюнвальд Л. Новая австрийская проза (Письмо из Вены) // Иностранная литература. – 1963. - № 8. – С. 233-234.
2. Владимирова Е.Г. Австрийский антифашистский роман 60-х – пер. Пол.. 70-х гг. // Науч. Доклады высшей школы. Филологические науки. – 1980. - № 4. – С. 23-29.
3. Засурский Я. В защиту надежды: [Об американской писательнице Б.Фришмут и западногерманском писателе Г.Грассе] // Литературная газета. – 1986. – 28 мая. – С. 15.
4. Затонский Д. Австрийский литературный феномен: [Литературная критика] // Вопросы литературы. – 1983. - № 2. – С. 45-90.

*«Експериментальна проза – це добре, але без фокусів та новацій,
модерн застарів»*

Джозеф Хеллер

1.3. Джозеф Хеллер (1923-1999) – американський прозаїк, автор гротескно-сатиричного роману «Пастка-22», з допомогою якого він буквально ввірвався в американську літературу післявоєнних літ.

7 травня 1923 р. – народився в Брукліні.

1949 р. – отримав ступінь магістра мистецтв в Колумбійському університеті.

1949-1950 рр. – проводив наукову роботу в Оксфорді за програмою стипендій Фулбрайта.

1950-1952 рр. – викладав в університеті штату Пенсільванія.

1953 р. – почав роботу над романом «Пастка-22».

1952-1958 рр. – писав рекламні тексти для журналів «Тайм» та «Ексвайр», був агентом з реклами журналу «Макколс».

1961 р. – вів творчі семінари з прози і драматургії в Єльському університеті та університеті штату Пенсільванії.

Творчий доробок: 1954 р. – продовження роману під назвою «Час закриття», «Щось сталося» (1974), «Чисте золото» (1979), «Бог знає» (1984), «Закарбувати все це» (1988); драматичні твори – п'єси «Ми бомбардували Нью-Хейвен» (1969), «Це не жарт» (1986); автобіографічна книга «Час від часу» (1998), останній роман «Портрет художника в старості» (2000).

13 січня 1999 р. – Дж.Хеллер помер в своєму будинку на Лонг-Айленді.

1.4. Своїм першим романом Хеллер поклав початок експериментам у жанрі військового роману. У ролі злодіїв у творі виступають не німці чи японці, а американські військові – політичні бунтівники, що наживаються на війні, і садисти, які отримують насолоду від насилля. Згодом вираз «пастка-22» ввійшов у лексикон американців, означаючи важке становище; символічним стало й ім'я головного героя. У продовженні цього роману «**Час закриття**» дія відбувається через 50 років після війни, в числі дійових осіб декілька нових, однак є і старі – Йоссаріан та ін.

Роман «**Пастка-22**» - найяскравіший зразок напіваабсурдистського фантасмагоричного твору. Армія описана Дж.Хеллером - дивний світ повний бюрократичних лазівок і нісенітниць, що перетворює особистості в безглузду тупу масу. Дія відбувається на вигаданому острові П'яноса у Середземному морі, на вигаданій базі ВПС США на фоні реальної Другої світової війни. Головний герой – капітан ВПС Йоссаріан старанно виконує свій обов'язок перед батьківщиною і мріє про повернення додому. Єдина його мета – повернутись живим. Тоді як керівники готові ризикувати тільки життями своїх підлеглих, для них нічого не варті людські жертви серед мирного населення.

Американські генерали воюють між собою за звання і місце під сонцем. Так, наприклад, лейтенант Міло Міндербіндер взагалі намагається поставити війну на комерційну основу, співпрацюючи як зі своїми співвітчизниками, так і з ворожими. Йоссаріан розривається між військовою базою та шпиталем, симулюючи різні хвороби і отримуючи любовні перемоги над медсестрами, доки не дізнається про смерть товариша Снеггі. Тоді він оголошує «війну війні». Він дізнається про існування «Поправки-22», в якій говориться: «Всякий, хто не хоче виконувати бойове завдання, нормальний, а, отже, придатний до війни». Герой розуміє, що війна йде не з нацизмом, а за збагачення керівників. Його товариш Орр організовує низку авіакатастроф, після однієї з яких ніби зникає безвісти. Йоссаріану полковник Кошкарт і підполковник Корн пропонують покинути службу, але з однією умовою – не підривати більше їх авторитет ні в армії, ні в Штатах. Однак на хлопця чинить замах колишня подруга загиблого товариша Нетлі. Головного героя мучить совість за свої колишні дії. На допомогу йому приходить майор Денбі, що дає Йоссаріану гроші на дезертирство до Швеції. Втеча розпочинається.

Роман **«Щось сталося»** являє собою внутрішній монолог успішного бізнесмена про його особисте і ділове життя.

У **«Чистому золоті»** йдеться про професора-єврея, який не в силах вистояти перед спокусою досягти успіху в матеріальному, літературному та особистому плані.

Роман **«Бог знає»** побудований на біблійному сюжеті про Давида.

У книзі **«Це не жарт»** розповідається про боротьбу Хеллера з хворобою, що призводить до паралічу (цей твір написано у творчій співпраці зі Спідом Фогелем) .

У романі **«Час від часу»** автор повертається в місця свого дитинства у бруклінський парк атракціонів Коні-Айленда 1920-1930-х рр.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий і творчий шлях Дж.Хеллера. У яких жанрах творив Хеллер?
2. Як Вирозумієте афоризми Дж.Хеллера: *«Втекти від труднощів – це не значить подолати їх»*; *«Ідеали завжди прекрасні, а люди далеко не завжди»*; *«Людина є річ. Викинь її з вікна, і вона впаде. Розведи під нею вогонь, і вона буде горіти. Закопай її, і вона буде гніти. Так, якщо душа покинула тіло, то тіло людське – не більше, ніж річ»*; *«Безсмертя – це останнє, про що стала б клопотати будь-яка розумна людина. Для більшості з нас життя і без того виявляється задовгим»*.
3. Яка книга принесла славу письменнику? І чи було у неї продовження?
4. Хто виступає негативними персонажами у романі Хеллера «Пастка-22»? Обґрунтуйте свою думку.
5. Чи правильне твердження: *«... армія Хеллера – це своєрідна алегорія на бюрократичну систему»*. Обґрунтуйте свої міркування прикладами з твору.
6. Розподіліть усю систему персонажів роману «Пастка-22» на дві групи: споживачів чужих досягнень та зневірених солдатів.
7. Порівняйте образи головного героя твору Йоссаріана та його заклятих ворогів - полковника Кошкарта та підполковника Корна.
8. Чим зумовлена неврівноважена поведінка Нетлі щодо Йоссаріона (роман «Пастка-22»)?
9. Вірність обов'язку перед батьківщиною чи порятунок свого життя ціною зради? Охарактеризуйте вибір здійснений Йоссаріаном. Чи правильно він вчинив?
10. Як ви вважаєте, що чекає на головного героя роману «Пастка-22» після втечі зі служби?

1. Дж.Хеллер – представник літератури:

- а) Англії
- б) Франції
- в) Швеції
- г) США

2. Знайдіть зайве. Протягом свого життя Дж.Хеллер займався:

- а) викладацькою діяльністю в університеті штату Пенсильванія
- б) був агентом з реклами журналу «Макколс»
- в) протягом Другої світової війни був танкістом
- г) проводив наукову роботу в Оксфорді

3. Перший роман письменника мав назву:

- а) «Чисте золото»
- б) «Пастка-22»
- в) «Щось сталося»
- г) «Бог знає»

4. Книга «Пастка-22» поклала початок експериментам у жанрі:

- а) військового роману
- б) психологічного роману
- в) роману-притчі
- г) драми-притчі

5. Роман «Час закриття» - це продовження книги:

- а) «Бог знає»
- б) «Пастка-22»
- в) «Закарбувати все це»
- г) «Щось сталося»

6. Яку книгу Дж.Хеллер написав у творчій співпраці зі Спідом Фогелем:

- а) «Ми бомбардували Нью-Хейвен»
- б) «Чисте золото»

в) «Це не жарт»

г) «Портрет художника в старості»

7. Як звати головного героя роману «Пастка-22»:

а) підполковник Корн

б) полковник Кошкарт

в) пілот Йоссаріан

г) генерал Долбінг

8. Який роман Хеллера вийшов посмертно:

а) «Портрет художника в старості»

б) «Час від часу»

в) «Це не жарт»

г) «Щось сталося»

9. Хто двічі намагається вбити Йоссаріана (роман «Пастка-22»):

а) Нейтлі

б) Клевінджер

в) майор Денбі

г) Нетлі

10. Яка подія змушує Йоссаріана пережити крах світогляду (роман «Пастка-22»):

а) важке поранення

б) смерть товариша

в) закоханість

г) арешт

Список рекомендованої літератури:

1. Надирова Ж.К. Мотив бунта в романе Дж. Хеллера «Уловка-22» // Медіаскоп. Електронний научний журнал Факультета журналістики МГУ імені М.В. Ломоносова. – Випуск № 1, январь 2011.

2. Салимов А.Н. Эволюция романного творчества Джозефа Хеллера // Автореферат к диссертации. – Казань, 2010. – 175 с.
3. people.ru
4. www.kirjasto.sci.fi

2. Друга хвиля постмодернізму 80-90-х рр.:

«Якщо мені нічого сказати, я не пишу»

Умберто Еко

2.1. Умберто Еко за своєю

енциклопедичною ерудицією та творчою багатогранністю нагадує велетів культури Відродження. У його творчій особистості поєдналися вчений і митець.

5 січня 1932 р. – народився в м. Александрія у північно-західній італійській провінції П'ємонт. Батько, Джуліо Еко, за фахом був бухгалтером.

Освіта: Туринський університет юридичний факультет, однак пізніше вивчав середньовічну філософію та літературу. Захистив дисертацію про естетику відомого середньовічного мислителя Фоми Аквінського.

Сфера зайнятості: викладач-медієвіст; редактор культурних програм на Італійському державному телебаченні; співпрацював з журналом «Ель Веррі» (від 1959 р.); був причетний до неоавангардистського руху; входив до складу «Групи 63», яка об'єднала талановитих італійських письменників і теоретиків літературного експерименту.

1962 р. – одружився з Мерседес Барча Пардо.

1964 р. – переїхав з родиною до Мілану.

Від 60-х рр. – викладає в університетах Мілану, Флоренції, Болоньї. Очолює кафедру семіотики.

Творчий доробок: «Ім'я троянди» (1980), «Маятник Фуко» (1988), «Острів Напередодні» (1994), «Баудоліно» (2000).

У.Еко цікавився проблемами так званого «відкритого твору» - тобто художнього тексту, який підлягає багатьом тлумаченням особливостями художнього світу класика модернізму Дж.Джойса, а також семіотикою.

Естетика письменника викладена у книзі **«П'ять есе на тему етики»**, де порушуються теми:

- моральних підвалин життя сучасної людини («Коли на сцену приходить інший»);
- наслідків війни («Осмислюючи війну»);
- фашизму та антифашизму («Вічний фашизм»);
- свободи преси («Про пресу»);
- міграції («Міграція, терпимість і нестерпність»).

Що ж стосується романістики, У.Еко у романі **«Маятник Фуко»** автор показує процес зародження фашистської психології, тоді як у романі **«Острів Напередодні»** - пошук абсолютного відбувається у просторі – у добу бароко XVII ст.; у романі ж **«Баудоліно»** письменник підіймає тему пошуку істини на тлі доби Середньовіччя.

Таким чином художній світ У.Еко характеризується:

- елементами постмодерністської естетики;
- поєднанням традицій інтелектуальної літератури з елементами літератури розважальної;
- руйнація кордонів між художньою реальністю та дійсністю;
- гра з «чужими» текстами та сюжетами;
- пародійною стилізацією.

2.2. Роман «Ім'я троянди» має свою передісторія – кілька варіантів початкових назв: «Абатство злочинів», «Адсон із Мелька».

Специфіка жанру роману:

- елементи детективного та історичного романів;
- елементи філософсько-релігійних дискусій (проблеми сутності культури, пошуку істини, ставлення людини до духовних скарбів, до віри і т.д.);

- вплив традицій класичної літератури, а саме «роману-виховання».
- пародіювання стереотипів «масової» літератури (пародія на книги К. Дойла).

Сюжет твору.

Події розгортаються в середньовічному монастирі в 1327 р., коли тривала боротьба між імператором священної Римської імперії Людовіком Баварським та папою Іоанном XXII. Центральні герої – монах Вільгельм Баскервільський та його юний супутник Адсон. Гостина цих двох персонажів у монастир збігається з серією загадкових вбивств. Злочинцем виявляється сліпий чернець Хорхе, а його зброєю – стародавня книга, сторінки якої просякнуті отрутою (Аристотелева «Поетика»).

Філософська проблематика твору:

- бібліотека символізує модель духовного всесвіту, водночас це лабіринт, що приховує заборонені цензурою книги;
- інтелектуальний двобій Хорхе та Вільгельма – ситуація зіткнення двох підходів до духовних скарбів.

Головним предметом боротьби є книга про сміх, що атакує сферу «серйозного» і розхитує істину.

Смисловим підтекстом роману є історія і культура XX ст. (кінець «відлиги» у СРСР - початок «холодної війни»; процеси над дисидентами у тоталітарних країнах; «спецхран», де зберігалися заборонені цензурою книги; переговори між членами НАТО та лідерами країн соцтабору і т.д.).

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях митця. Як вплинула професійна діяльність У.Еко на його художню творчість?
2. Які проблеми письменник порушував у своїй есеїстиці? Як ці проблеми віддзеркалились у його художніх творах?

3. Назвіть найхарактерніші постмодерністські ознаки художнього світу У.Еко.
4. Назвіть відомі вам твори У.Еко.
5. Як виникла назва роману «Ім'я троянди»? У чому полягає специфіка жанру цієї книги?
6. Як ви розумієте слова У.Еко: *«Якого б персонажа ти не вигадав, так або інакше він буде вирощений з твого досвіду та твоєї пам'яті»; «Я належу до втраченого покоління, і мені комфортно в компанії таких самих загублених та самотніх»*.
7. Які філософські та моральні проблеми порушені у цьому творі? Розкрийте сутність ідейного протистояння Вільгельма та Хорхе.
8. Проаналізуйте символічні значення образів бібліотеки та «смертоносної» книги у романі.
9. Як руйнуються у творі жанрові стереотипи детективу та історичного роману?
10. Як в «Імені троянди» відбилася доба ХХ ст.?

Контрольні тести

1. Романістика У.Еко належить до літератури:

- а) неоавангардизму
- б) постмодернізму
- в) реалізму
- г) імпресіонізму

2. У Еко є представником літератури:

- а) Італії
- б) Іспанії
- в) Бразилії
- г) Аргентини

3. Знайдіть зайве. Специфіка жанру роману У.Еко визначається:

- а) використанням сюжетної схеми історичного роману
- б) чітко вираженою інтелектуально-філософською спрямованістю
- в) настановою на поєднання традицій інтелектуально-філософської та

розважальної літератур

- г) правдивістю життєвих фактів

4. Знайдіть зайве. Як літературознавець письменник цікавився:

- а) естетикою доби Середньовіччя
- б) нагальними проблемами культури XX ст. та літературними

експериментами сучасної доби

- в) проблемами так званого «відкритого твору»

- г) поетикою реалістичної літератури XX ст.

5. Знайдіть зайве. У своїх есе митець порушував проблеми:

- а) фашизму
- б) війни
- в) свободи преси
- г) моральних засад сучасного суспільного життя
- д) конфлікту етики та естетики

6. Знайдіть зайве. У художніх творах У.Еко відбилися такі ознаки постмодерністської естетики як:

- а) гра з «чужими» текстами, сюжетами, образами
- б) реалістичне відтворення соціалістичної дійсності
- в) пародіювання стереотипів «масової» літератури
- г) руйнування кордонів між художнім текстом та дійсністю

7. Перу У.Еко не належить роман:

- а) «Останній світ»
- б) «Ім'я троянди»
- в) «Маятник Фуко»
- г) «Баудоліно»

8. Якою була початкова назва роману «Ім'я троянди»:

- а) «Адсон із Мелька»
- б) «Абатство злочинів»
- в) «Тасмниця монастиря»
- г) «Цікаві та неймовірні пригоди Вільгельма Баскервільського»

9. Хто виявився вбивцею у романі «Ім'я троянди»:

- а) Вільгельм Баскервільський
- б) Адсон із Мелька
- в) Бернард Гі
- г) чернець Хорхе

10. Якого історичного часу торкається У.Еко у романі «Ім'я троянди»:

- а) часів Середньовіччя
- б) кінця «відлиги» у СРСР
- в) часів Реформації
- г) початку «холодної війни»

Список рекомендованої літератури:

- 1.Заметки на полях [романа] «Имени розы» / Вступ., примеч. и пер. с итал. Е.Костюкович // Иностранная литература. – 1988. - № 10. – С. 88-104.
2. Имя розы: Роман / У.Эко. – М.: Кн. Палата. – 1989. – С. 486.
3. Лотман Ю. Выход из лабиринта. – С.-П.: Симпозиум, 2000.
4. Назарець В.М., Васильєв Є.М. Постмодернізм: Умберто Еко. До вивчення роману «Ім'я троянди» // Зарубіжна література в навчальних закладах. - № 4. – 2002. – С. 26-30.
5. Розы и шипы: [Беседа с итал. Писарем У.Эко. Из итал. Газеты «Стампа» / Записал Д.Кальканьо] // Литературная газета. – 1991. – 23 января (№ 3). – С. 15.

«Немає такої людської фантазії, яку б реальність не перевершила граючи»

Патрік Зюскінд

2.3. Патрік Зюскінд – німецький письменник, представник постмодерністської літератури, один з найпопулярніших сучасних авторів. Найгучнішим твором цього митця вважається роман «Запахи», в

котрому, використовуючи стереотипи «масової літератури», він порушив складні філософські проблеми, з-поміж яких особливе місце посідає феномен творчості генія.

26 березня 1949 р. – син відомого публіциста Вільгельма Еммануеля Зюскінда, народився в м. Амбах. Здобув музичну освіту.

1968-1974 рр. – студіював історію у Мюнхенському університеті. Після закінчення університету працював у патентному відділі фірми «Сіменс», тапером у танцбарі, тренером по настільному тенісу, сценаристом на телебаченні.

1984 р. – написав одноактний монолог «Контрабас». Після прем'єри в Мюнхенському театрі п'єса стала одною з найпопулярніших в Європі.

1985 р. – був надрукований роман «Запахи», який приніс авторові світову славу. Цей твір перекладений 33 мовами, понад вісім років утримував позицію бестселера.

Нині мешкає у Франції та Німеччині. Веде замкнений образ життя, уникає інтерв'ю та публічних виступів.

П.Зюскінд тяжіє до фантастичного перетворення реальності, в котрій несподівано виявляється стихія абсурду, а також до створення філософськи насиченої прози, що центрується на найсуттєвіших екзистенційних ситуаціях буття. Одна з провідних тем письменника – мистецтво й феномен митця.

Художній світ П.Зюскінда:

- щільний зв'язок з постмодерністськими ідеями та естетикою;
- використання реалістичної форми як доступної широкому колу читачів обolonки, за котрою приховані інакомовні смисли;
- постмодерністська гра стереотипами «масової літератури»;
- «театральна» оптика зображення; настанова на створення образу «театралізованого» світу;
- критичне дослідження різноманітних спроб людини захиститися від дійсності, перемогти її, досягти певного «абсолютного стану», який є однією з форм втечі від реальності;
- специфічний погляд на буття, який оцінює речі в абсолютних категоріях (досконалий аромат у романі «Запахи», досконалий спокій в оповіданні «Голубка», досконале опанування літератури в «Літературній амнезії» тощо);
- герой-одинак, чужинець, «маргінал», який перебуває у стані непоборної ізоляції від світу й наділений здатністю до «геростратового» руйнування звичного порядку речей;
- постмодерністська іронія, гра з «чужими» текстами, неоднозначність і нестабільність оцінок та смислів.

2.4. Роман «Запахи. Історія одного вбивці»: сюжет твору.

Дія відбувається у Франції XVIII ст. Сюжет роману становить опис напівкримінального-напівфантастичного життя парфумера Жана-Батіста Гренуя. Твір побудовано як хронологічно викладена історія становлення, розквіту й падіння героя-монстра. Гренуй відчував букети ароматів і, переповнившись бажанням створити ідеальний запах, він вилучає його з тіл мертвих дівчат.

Постмодерністська гра стереотипами «масової літератури»: у творі наявні

- елементи кримінального та історичного романів;
- елементи «трилера»;

- елементи фантастичної літератури.

Інакомовний план сюжету:

- метафора запаху прихованим значенням має духовне життя, катастрофічний духовний стан суспільства;
- віссю твору є феномен митця, іронічною метафорою якого є царина парфумів;
- відсутність власного запаху Жан-Батістом є ознакою фатальної відокремленості від людства. Водночас ця властивість є ознакою і його мистецької обдарованості;
- детективна лінія сюжету є гротескним втіленням ситуації, коли митець приносить у жертву завданням художньої творчості стихію живого життя;
- досконалий аромат – засіб зміни світу на краще і, водночас, диктаторської влади «надлюдини».

Блок запитань для самоконтролю

1. Що вам відомо про біографію П.Зюскінда? Поміркуйте над зв'язком біографії та творчості цього письменника.
2. Охарактеризуйте тематику та проблематику творчості П.Зюскінда, а також представлений у ній тип головного героя.
3. Які аспекти й проблеми мистецтва розглянуті у творах даного автора?
4. Розкрийте найсуттєвіші особливості художнього світу П.Зюскінда.
5. Прокоментуйте слова класика: *«Самотність – найстрашніше, що може статися з людиною. І не важливо, хто ця людина, бідняк або багач, простак або хитрун, дурень або геній. Самотність не стукає і не чекає, поки їй відчинять, у неї є ключі від всіх дверей».*

6. Ще на початку XIX ст. російський поет О.Пушкін висловив думку про те, що геній і лиходійство несумісні. Чи поділяєте ви цю думку? Як вирішується зазначена проблема у романі «Запахи»?

7. Які жанрові шаблони «масової літератури» пародіюються у романі «Запахи»? Розкрийте інакомовний зміст сюжету даного твору.

8. Які морально-філософські проблеми порушуються у цьому романі?

9. Як змальовано життєву поразку головного героя роману «Запахи»?

10. Зіставте:

а) образи Гренуя та малюка Цахеса з філософської казки Е.Т.А.Гофмана «Малюк Цахес, на прізвисько Цинобер»;

б) ситуації містичного впливу на натовп у романі «Запахи» й новелі Т.Манна «Маріо та чарівник»;

в) ідеї пошуку «досконалої миті» в романі Зюскінда та «Фаусті» Й.В.Гете.

Контрольні тести

1. Проза П.Зюскінда створена у дусі такого літературного напрямку:

а) авангардизм

б) модернізм

в) постмодернізм

г) критичний реалізм

2. Знайдіть зайве. Наскрізнні лінії творчості П.Зюскінда складають:

а) тема митця та мистецтва

б) тема природи

в) тема ізольованої від суспільства особистості

г) тема конфлікту особистості та культури

3. Знайдіть зайве. Для художнього світу письменника характерним є:

а) використання іронії та гротеску

б) інакомовні сюжети та образи

- в) пародіювання стереотипів «масової літератури»
- г) елементи авангардистської естетики

4. Знайдіть зайве. Перу П.Зюскінда належать твори:

- а) «Перевтілення»
- б) «Голубка»
- в) «Контрабас»
- г) «Потяг до глибин»

5. Дія роману «Запахи» відбувається у:

- а) Франції XVIII ст.
- б) Бургундії XIII ст.
- в) Фландрії XV ст.
- г) Нормандії XIX ст.

6. Яке феноменальне обдарування проявилось ще в дитинстві у головного героя роману «Запахи»:

- а) талант художника
- б) вміння розпізнавати світ через аромати
- в) потяг до хімії
- г) дар зцілювати дотиком

7. Що зазвичай ставалося із людьми, у яких на деякий час зупинявся Жан-Батіст Гренуй, після покинення ним цього місця:

- а) вони всі розбагатіли
- б) вони всі збанкрутували
- в) це не мало впливу на перебіг їх життя
- г) вони всі загинули

8. Хто навчив Гренуя вмінню зберігати аромат:

- а) чиновар Грімаль
- б) мадам Гайяр
- в) парфумер Бальдіні
- г) він сам винайшов цей метод

9. Як звали дівчину якій випала доля стати перлиною аромату, що прагнув створити Гренуй:

- а) Лора Ріші
- б) Марія Летуш
- в) Ані Мадлен
- г) Жоржіа Монтей

10. Скільки дівчат убив Жан-Батіст задля створення ідеального аромату:

- а) 18
- б) 25
- в) 1
- г) понад 30.

Список рекомендованої літератури:

1. Бегун Б. Превратности парфюмерного искусства, или Апология и крах маргинализма // Вікно в світ. – 1999. - № 2.

2. Дитькова С.Ю. Запах краси, або Життя і смерть геніальної бактерії. Особливості вивчення роману Патріка Зюскінда «Запахи» // Зарубіжна література в навчальних закладах. – № 3. – 2002. – С. 33-40.

3. Зверев А. Преступление страсти: вариант Зюскинда // Иностранная литература. - № 7. – 2001.

4. Назарець В.М., Васильєв Є.М. «Монстр від самого початку». Роман П.Зюскінда «Запахи» // Зарубіжна література в навчальних закладах. - № 6. – 2002. – С. 30-34.

5. Ханс Д.Риндисбахер. От запаха к слову. Моделирование значений в романе Патрика Зюскинда «Парфюмер» // Новое литературное обозрение. - № 43. – 2000.

6. Якимович А. Пansiон мадам Гайяр, или Безумие разума // Иностранная литература. - № 4. – 1992

«А до того ж я ніколи не робив різниці для себе між репортажем та прозою. І завжди намагався в кожному тексті вичерпати всі можливості мови, щоб донести до читача максимум своїх вражень, описати найменші нюанси і для кожного віднайти найвідповідніше слово»

Крістоф Рансмайр

2.5. Крістоф Рансмайр – сучасний австрійський письменник. Його роман «Останній світ» вважається одним із найкращих досягнень

літератури постмодернізму.

1954 р. – народився у Велсі (Верхня Австрія) у родині сільського вчителя.

Освіта: закінчив Бенедиктинську гімназію у м.Гмундені, потім навчався у Віденському університеті на філологічному факультеті.

середина 70-х рр. – Рансмайр займається журналістикою..

З 1978р. по 1982р. -був редактором віденського щомісячного журналу «Екстраблатт».

З 1982 р. - вільний письменник.

1988р. – отримав премію Антона Вільдганса.

З 1990 р. - жив в Ірландії.

1992 р. – нагороджений премією Баварської академії витончених мистецтв.

З 1995 по 2006 – «одинадцятирічне мовчання».

2006 р. - одружившись, повернувся до Австрії. Нині письменник живе і працює у Відні.

Премії:

1995р. –премія Франца Кафки; **1995 р.** –премія Франца Набла; **1996 р.** – володар Aristeion Prize;**1997р.** – Золотурнська літературна премія; **1997р.** – володар Kulturpreis des Landes Oberösterreich; **1998р.** – премія Фрідріха Гельдеріна; **2001 р.** – премія Nestroy-Theaterpreis; **2004р.**–літературна премія ім.

Б. Брехта; **2004р.** – Велика австрійська державна премія з літератури; **2007р.** – премія Генріха Бюлля; **2009 р.** – володар Золотого Знака відзнаки «За заслуги перед Австрійською Республікою»; **2009р.** – італійська міжнародна літературна премія Грінціане-Кавур; **2009 р.** – премія PremioItas, Trento; **2010 р.** – володар літературного призу ім. Гамбринуса Джузеппе Маццотті; **2013 р.** – премія Donauland Sachbuchpreis; **2013 р.** – премія Ернста Толлера; **2013 р.** – премія Братів Грімм; **2014 р.** – володар Fontane-Preis.

Творчий доробок: «Жахиття криги і пільми» (1984), «Останній світ» (1988), «Хвороба Кітахари» (1995).

Художній світ К.Рансмайра включає міркування над такими проблемами як:

- ставлення людини до природи;
- становище особистості у тоталітарній державі;
- взаємини Заходу та Сходу.

2.6. Роман «Останній світ» приніс К.Рансмайру широке визнання в Австрії та за межами його батьківщини. Поштовхом до написання роману стала робота письменника над прозовими перекладами «Метаморфоз» Овідія. У творі поєдналися риси різних історичних епох. Події відбуваються в античності, але визначити історичний час дуже складно; він умовний. Тому Піфагор, давньогрецький математик, філософ та вчений, що народився приблизно 570 р. до н.е., перетворюється в романі на слугу Публія Овідія Назона, що народився 43 р. до н.е. А один з персонажів – Діт – виявився ветераном і дезертиром Другої світової війни. Також події оздоблюються реаліями життя ХХ ст. , як то: наявність автобусів, газет, мікрофонів і т.п.

Сюжетну канву роману становить подорож римського громадянина Котта до м.Томи, де перебував на засланні поет Овідій з метою відшукування останнього Назонового твору «Метаморфози». Сюжет твору ґрунтується на

Овідієвих «Скорботних елегіях» та «Посланнях з Понту», а образи сходять зі сторінок «Метаморфоз».

У романі «Останній світ» автор підіймає такі теми як:

- протистояння митця владі;
- критика тоталітаризму і морального занепаду людства;
- тема культури.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про відомі Вам факти з життя К.Рансмайра.
2. Який літературний напрям представляє даний письменник?
3. Назвіть відомі Вам твори даного автора.
4. Вкажіть коло проблем, що цікавлять митця.
5. Розкажіть про передісторію створення роману «Останній світ»?
6. Як автор визначає час і місце дії роману?
7. Які реалії сучасності зустрічаються в «Останньому світі»?
8. Охарактеризуйте систему образів даного твору.
9. Які теми підіймає у романі «Останній світ» К.Рансмайр?
10. Яким чином тематичний напрям роману «Останній світ» пов'язаний з образом зниклої книги?

Контрольні тести

1. К.Рансмайр є представником літератури:

- а) Угорщини
- б) Австрії
- в) Німеччини
- г) Австралії

2. Знайдіть зайве. Особливу увагу у своїх творах К.Рансмайр приділяє:

- а) проблемі ставлення людини до природи

- б) стосункам батьків та дітей
- в) становищу особистості у тоталітарній державі
- г) взаємини Заходу та Сходу

3. Перу К.Рансмайра не належить роман:

- а) «Жахиття криги і пільми»
- б) «Хвороба Кітахари»
- в) «Метаморфози»
- г) «Останній світ»

4. В основі роману К.Рансмайра «Останній світ» лежить твір відомого античного поета:

- а) Овідія
- б) Вергілія
- в) Катула
- г) Сенеки

5. У романі «Останній світ» дія відбувається у місті:

- а) Неаполі
- б) Томи
- в) Валенсія
- г) Спарти

6. У романі «Останній світ» автор не розробляє теми:

- а) культури
- б) протистояння митця владі
- в) морального занепаду людства
- г) збереження екології

7. Як звати головного героя роману «Останній світ»:

- а) Котта
- б) Парон
- в) Валій
- г) Сарам

8. Тема протистояння митця владі представлена в образах:

- а) Піфагора та Овідія
- б) Піфагора та Котта
- в) Овідія та Октавіана Августа
- г) Октавіана Августа та Котта

9. Який твір К.Рансмайра О.Карельський назвав «романом про сенс мистецтва взагалі, про найглибші питання співвідношення поетичної творчості та людського буття... про долю європейської цивілізації»:

- а) «Жахиття криги і пільми»
- б) «Хвороба Кітахара»
- в) «Овідіїв репертуар»
- г) «Останній світ»

10. Знайдіть зайве. У тексті якої з книг головний персонаж Книга:

- а) «Останній світ» К.Рансмайра
- б) «Запахи» П.Зюскінда
- в) «Ім'я троянди» У.Еко
- г) «Хозарський словник» М.Павич

Список рекомендованої літератури:

1. Бегун Б. «Последний мир» К.Рансмайра: избавление от текста или неизбежность текста? // Вікно в світ. - № 2. – 1998.
2. Затонський Д. Метаморфози Овідія Назона, або Замах на рухливий час // Вікно в світ. - № 2. – 2000.
3. Назарець В.М., Васильєв Є.М. Постмодернізм: Крістоф Рансмайр. До вивчення роману «Останній світ» // Зарубіжна література в навчальних закладах. - № 5. – 2002. – С. 22-25.
4. Цибенко Л. Крістоф Рансмайр і його роман «Останній світ» // Рансмайр К. Останній світ. – К., 1994.

Лекція № 5.

Тема: Зі скарбниці французької та англійської літератур.

План:

1. Дж.Х.Чейз:

1.1. Життєвий шлях.

1.2. Жанр «детективу» у творчості. Сторінками творчого доробку.

2. Ф.Саган:

2.1. Життєвий шлях.

2.2. Художній світ письменниці. Загальний огляд творчості.

3. Дж.Барнс:

3.1. Життєвий шлях.

3.2. Аналіз художньої спадщини письменника.

Дидактична мета:

- ознайомлення з новітніми літературними віяннями, що відбивають характерні для цієї доби умонастрої інтелігенції та естетичні шукання митців;
- набуття знань про історичну обумовленість появи нових тенденцій;
- формування у студентів умінь і навичок аналізу художніх творів.

Студенти повинні вміти:

- аналізувати художні твори, враховуючи особливості авторської манери,жанрову своєрідність, композицію, тематично-ідейну визначеність, проблематику, суспільно-політичну та історично-культурну обумовленість.

«... постмодернізм – це відповідь модернізму: якщо вже минуле неможливо знищити, бо його знищення веде до німоти, його треба переосмислити: іронічно, без наївності...»

У.Еко

Теоретичний матеріал

«Святий обов’язок письменника - сказати децю нове своїм читачам. Слово достатньо вагоме, щоб його варто було слухати»

Джеймс Хедлі Чейз

1. Джеймс Хедлі Чейз (справжнє ім'я Рене Брабазон Реймонд, Л. Догерті, Реймонд Маршалл, Емброс Грант) – англійський письменник, майстер детективного жанру, один з найвідоміших і популярних, талановитих сучасних письменників у

жанрі «жорсткого» роману, загально визнаний майстер цікавих романів-бойовиків, що користуються підвищеним попитом у читачів всіх країн.

1.1. 26 грудня 1906 р. – Дж.Х.Чейз народився у Лондоні у родині відставного офіцера

Освіта: Королівська школа в Рочестері.

1924 р. – Чейз покидає родину і кидається у вир життя.

Працював: агентом-розповсюджувачем книг «Дитячої енциклопедії», продавцем у оптовій книжковій фірмі «Симпкін і Маршал», потім завідувачем відділом поставки товару в спеціальні книгарні.

З 1938 р. – Чейз робить перші спроби в написанні «психологічного детектива».

1939 р. – перший роман «Орхідей для міс Блендиш не буде». З цього часу він часто публікується і служить в армії льотчиком Королівських

повітряних сил. Друкувався письменник у Франції – у знаменитій «Чорній серії» Марселя Дюамеля.

1956р. -Чейз переїжджає до Франції.

1961р. – переїздить у Швейцарію.

1985 р. – видатний письменник завершив свій життєвий шлях.

1.2. Дж.Х.Чейз написав близько 100 романів. Багато з них екранізували в США та Франції.

По змісту твори Чейза можна умовно підрозділити на кілька різновидів жанру:

- **«суто детективні»**, у яких розслідування злочинів ведуть приватні детективи Вік Маллоу або Марко Гірланд, або Дейв Феннер («Розгадайте це самі», «Покладете її серед лілій», «Запах золота», «Перша справа Гірланда», «Це серйозно», «12 китайців і одна мишка», «Сувенір з «Клубу мушкетерів»);
- **«поліцейські детективи»** («Справа про наїзд», «Зроби ласку, здохни», «Вже краще залишитись бідним»);
- **авантюрно-пригодницькі романи** («Викрадені скарби», «Що ж зі мною трапиться?», «Місія в Венецію», «Місія в Сієну», «Своє ти отримаєш сповна!»);
- **романи, побудовані на шантажі** («Золотим рибкам ніде сховатись», «Сильніше грошей», «Ти знайди його, я сам уже розрахуюся»);
- **гангстерські історії** («Це чоловіча справа», «Я сам поховую своїх мертвих», «Весь світ у кишені», «Свідків не буде», «Труна з Гонконгу»);
- **романи змішаних підвидів жанру** («Пастка», «Перука мерця», «Пастка мерця спрацювала», «повіриш цьому, повіриш всьому», «Вечір поза будинком», «Удар новачка», «Реквієм блондинкам»).

«Крутий роман» Дж.Х.Чейза характеризується:

- підвищеним динамізмом;
- насиченістю небезпечних сутичок, переслідувань, пригод, сцен бійок, погонь, стрілянини, убивств.

-

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть відомі вам факти з життя Дж.Х.Чейза.
2. Майстром якого літературного жанру вважається Чейз? Дайте визначення поняттю «детектив».
3. Назвіть відомі вам псевдоніми письменника.
4. Як життєвий досвід Чейза позначився на його літературній діяльності?
5. Назвіть перший роман, який став дебютом автора в літературі .
6. Які реальні події лягли в основу роману «Орхідей для міс Блендиш не буде»?
7. Назвіть кількість романів, що складають творчу скарбницю Чейза. Де вони побачили світ?
8. Вкажіть усі відомі вам різновиди жанру «детектива», що присутні у творчості Дж.Х.Чейза. Проілюструйте відповідь прикладами творів.
9. Назвіть характерні риси «крутого роману».
10. Дж.Х.Чейза називають «королем захоплюючого жанру», що пише по-американськи у стилі здобутків «чорної школи» відомих класиків-американців Дешила Хеммета й Реймонда Чендлера. Прокоментуйте дане твердження.

Контрольні тести

1.Дж.Х.Чейз – представник літератури:

- а) Франції
- б) Англії
- в) США
- г) Чехії

2. Справжнє ім'я Дж.Х.Чейза:

- а) Рене Реймонд

- б) Холлі Маршал
- в) Богомил Райнов
- г) Марсель Дюамель

3. Знайдіть зайве. Усі твори письменника умовно поділяються на:

- а) авантюрно-пригодницькі
- б) поліцейські детективи
- в) любовні
- г) гангстерські історії

4. Знайдіть зайве. До числа «суто детективних» романів Чейза відносяться:

- а) «Зроби ласку, здохни»
- б) «Покладете її серед лілій»
- в) «Орхідей для міс Блендиш не буде»
- г) «Перша справа Гірланда»

5. Знайдіть зайве. У розслідуваннях злочинів в романах Чейза задіяні образи приватних детективів:

- а) Віка Маллоу
- б) Ховарда Борда
- в) Марко Гірланда
- г) Дейва Феннера

6. Знайдіть зайве. «Крутий роман» характеризується:

- а) динамізмом
- б) насиченістю пригод
- в) наявністю сцен бійок і убивств
- г) розгортання подій навколо любовного трикутника

7. В основу якого роману Чейза лягла реальна кримінальна справа про гангстерську групу на чолі з матусею Гріссон:

- а) «Зроби ласку, здохни»
- б) «Орхідей для міс Блендиш не буде»

в) «Сильніше грошей»

г) «Труна з Гонконгу»

8. Місце дії більшості гостросюжетних романів Чейза :

а) Франція

б) Швейцарія

в) Англія

г) США

9. Скільки романів написав Чейз протягом життя:

а) понад 150

б) близько 100

в) менше 50

г) 30

10. Знайдіть зайве. Які професії змінив протягом життя Чейз:

а) льотчика

б) продавця

в) завідувача відділом поставки товару

г) тренером з тенісу

Список рекомендованої літератури:

1. В лабиринте смерти: Роман американського писателя / Дж.Чейз // Донецк. – 1991. - № 3. – С. 119-166.

2. Весь мир в кармане: Роман американського списателя. Пер. С англ. И.Кулаковская-Ершова // Звезда. – 1974. - № 10. – С. 108-132; № 11. – С. 68-114; № 12. – С. 154-166.

3. Зарубежный детектив: проблемы жанра // Литературное обозрение. – 1987. - № 7. – С. 41-45.

«Ілюзія мистецтва: воно змушує повірити, що велика література виростає з життя. Але все навпаки: життя аморфне, література дає йому форму»

Франсуаза Саган

2. «Суміш цинізму, егоїзму, ліризму, з великою долею світської легкості, незаперечний талант, відсутність таланту, один крок до геніальності,

нахаба, що потрапила до літератури випадково» - це далеко не повний перелік епітетів, якими критики визначили місце постаті **Ф.Саган** у сучасній французькій літературі.

2.1. 21 червня 1935 р. – Франсуаза Саган (справжнє ім'я Франсуаза Куарез) народилася у м. Кар'як у забезпеченій родині промисловця П'єра Куарез та світської левиці Марі Куарез. Мала старшого брата – Жака.

Освіта: закінчила престижний католицький коледж; навчалася у Сорбонні на філософському факультеті.

1954 р. – вийшла в світ перша книга «Здрастуй, смутку!», яка мала широкий резонанс, була перекладена 30 мовами і продана тиражем більше 5 мільйонів екземплярів.

Особисте життя: тричі була одружена. Від другого шлюбу народила сина Дені Уестхоффа, від третього - сина Боба.

Творчість:

- **романістика 50-х рр.:** «Смутна посмішка» (1956), «Через місяць, через рік» (1957), «Чи любите ви Брамса?» (1959);
- **драматургія:** «Бузкова сукня Валентини» (1963), «Непритомний кінь» (1966);
- **новелістика:** збірки «Оksamитові очі» (1978), «Музика для сцени» (1981);

- **публіцистика:** «Синці на душі» (1972), «Відповіді» (1973), «З найкращими спогадами» (1984);
- **романістика кінця 60-початку 90-х рр.:** «Трохи сонця в холодній воді» (1969), «Розіслана постіль» (1977), «Сплячий пес» (1980), «Нерухома гроза» (1983), «Набридло терпіти» (1985), «Кров риби» (1987), «Поводок» (1989), «Давид і Бетшабе» (1991).

1985р. – удостоєна премії князя Монако за внесок в літературу.

Все життя Ф.Саган була схильна до епатажу – відмовляється увійти в склад Гонкуровської академії, відхилила пропозицію бути обраною у члени Французької академії, а такої честі за всю історію удостоювалась лише одна письменниця.

Останні роки життя: банкрутство, судові визиски, штрафи та скандали.

1990 р. – Ф.Саган судили за зберігання кокаїну.

1995 р. – судили за вживання наркотиків.

На початку 90-х рр. – уряд звинуватив Саган у несплаті податків.

2001 р. – Ф. Саган втрачає нерухомість.

24 вересня 2004 р. – Саган померла від легеневої емболії в лікарні м.Онфлер на півночі Франції в п'ятницю ввечері о 19:35.

2.2. Деякі критики називали Ф.Саган «прямою спадкоємицею великого Расіна» - настільки вірно їй вдавалося зберегти дух класичної літератури. Письменниця дотримувалася єдності дії, її завданням було показати внутрішній світ героїв у моменти найвищого психологічного напруження.

У своїх творах Ф.Саган підіймала **тему смутку**, яка: 1) у романі «Здрастуй, смутку!» набирає форми своєрідного маніфесту молодого покоління, що гостро відчуло ідейно-моральний вакуум того світу, в якому воно починало своє життя; 2) у романі «Смутна посмішка» внутрішнє хвилювання та туги за повноцінними людськими стосунками виливаються у своєрідний «тихий відчай»; 3) у романі «Через місяць, через рік» письменниця відтворює на прикладі життя невеликої групи людей із інтелігентно-богемного

середовища столиці різні варіанти любовних невдач; 4) у романі **«Чи любите ви Брамса?»** вона розкривається у трагічному розходженні духовного і фізичного начал кохання; 5) у романі **«Трохи сонця в холодній воді»** її показано, як несумісність справжнього високого кохання з пагубним для нього «середовищем існування».

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях Ф.Саган.
2. Що Вам відомо про подробиці особистого життя письменниці? Її громадсько-політичну діяльність?
3. Який твір приніс Саган світову славу?
4. Які теми розкриває авторка у своїх романах?
5. На скільки широким є спектр літературної діяльності Ф.Саган? Наведіть приклади.
6. Чому письменницю критики часто називають «спадкоємицею Расіна»? Поясніть дане твердження.
7. Розкажіть цікаві факти з передісторії створення роману «Здрастуй, смутку!». З якими «революційними» подіями у світогляді суспільства співпав вихід цього твору?
8. Поясніть історію виникнення літературного псевдоніма Ф.Саган.
9. Який філософ-екзистенціаліст мав визначальний вплив на формування філософії життя письменниці?
10. Прокоментуйте слова Франсуа Моріака щодо головної героїні роману Ф.Саган «Здрастуй, смутку!», у яких він називає її «маленьким чарівним чудовиськом».

Контрольні тести

1. Ф.Саган – представниця літератури:

- а) Португалії

б) Нормандії

в) Франції

г) Ірландії

2. Псевдонім письменниці взятий на честь однієї з улюблених героїнь її улюбленого письменника:

а) М.Пруста

б) Ж.-Ж.Руссо

в) П.Меріме

г) П.Елюара

3. Яку назву мав перший роман Ф.Саган:

а) «Трохи сонця в холодній воді»

б) «Здрастуй, смутку!»

в) «Чи любите ви Брамса?»

г) «Кров риби»

4. Як звали головну героїню роману «Здрастуй, смутку!»:

а) Наталі

б) Анна

в) Домініка

г) Сесіль

5. Сюжетною канвою якого з романів Ф.Саган є любовний трикутник зрілої жінки з чоловіком свого віку та юним хлопцем:

а) «Смутна посмішка»

б) «Через місяць, через місяць»

в) «Бузкова сукня Валентини»

г) «Чи любите ви Брамса?»

6. У заголовку якого із своїх романів Ф.Саган використовує рядок із вірша П.Елюара:

а) «Синці на душі»

б) «Набридло терпіти»

в) «Трохи сонця в холодній воді»

г) «Через місяць, через рік»

7. В основі якого роману Ф.Саган лежить опис різних варіантів любовних невдач на прикладі життя групи людей з інтелігентно-богемного середовища Парижа:

а) «Розіслана постіль»

б) «Через місяць, через рік»

в) «Відповіді»

г) «Нерухома гроза»

8. Знайдіть зайве. Спектр літературної діяльності авторки включає:

а) публіцистику

б) новелістику

в) романістику

г) драматургію

д) лірику

9. У своїх творах Ф.Саган підіймає тему:

а) смутку

б) насолоди життям

в) щасливого кохання

г) смерті

10. Яка книга письменниці відкривається прологом ізраїльського політичного діяча Шимона Переса:

а) «Поводок»

б) «Давид і Бетшабе»

в) «Кров риби»

г) «Сплячий пес»

Список рекомендованої літератури:

1. Франсуаза Саган // Вопросы литературы. - № 2. - 1998.

2. Делассен Софи "Любите ли Вы Саган? Пер. с фр. Т. В. Осиповой . М.: ООО Издательство АСТ, 2003.- 414 [2]с.

«Книги говорять: вона зробила це, тому що... Життя говорить: вона зробила це. У книгах все пояснюється, в житті – ні. Я не дивуюсь, що багато людей віддають перевагу книгам. Книги надають сенс життю. Але проблема в тому, що життя, якому вони надають сенс, це життя інших людей, і ніколи не твоє»

Д.П. Барнс

3. Джуліан Патрік Барнс – відомий англійський письменник, есеїст, літературний критик, представник постмодернізму.

3.1. 19 січня 1946 р. – народився у м.Лестер в центрі Англії.

1957-1964 рр. – навчався у місцевій лондонській школі. Після закінчення вступає в коледж «Магдалена» Оксфордського університету, на факультет сучасних західноєвропейських мов.

1987 р. – з відзнакою закінчує університет.

Перші літературні спроби: детективні оповідання (опубліковані під псевдонімом Ден Каван).

Романи та оповідання: «Метроленд», удостоєний премії С.Моема (про долю покоління бунтарів та нігілістів 1960-х рр.), «До того, як вона зустріла мене» (1982), «Папуга Флобера» (1984), «Дивлячись на сонце» (1986), «Історія світу в 10 ½ главах» (1989), «Як усе було» (1991), «Дикобраз» (1992), «По той бік Ла-Маншу» (1996), «Англія, Англія» (1998), «Любов і таке інше» (2000), «Лимонний стіл» (2001), «Артур і Джордж» (2005), «Нічого боятись» (Мемуари, 2008).

Під псевдонімом Ден Кавана вийшли твори: «Даффі влип» (1980), «Місто безділля» (1981), «Взуваючи черевик» (1985), «Йдучи до собак» (1987), ряд творів документальної прози: «Лист із Лондона» (1995), «Хочу заявити» (2002), «Педант на кухні» (2003).

2005 р. – на здобуття Букерівської премії був представлений роман «Артур і Джордж», а романи «Метроленд» та «Кохання і таке інше» були екранізовані в Великобританії та Франції.

Особисте життя: був одружений зі своїм літературним агентом Пет Кавана. В жовтні 2008 р. Пет померла від раку.

3.2.Творчий доробок письменника написаний у кращих традиціях постмодернізму. Так роман **«Історія світу в 10 ½ главах»** складався з оповідань, об'єднаних єдиними мотивами і образами. Найбільш яскраво виражені: образ моря, образ корабля (корабель – Ковчег - дім); образ плинучої води (час). Наявний мотив ділення на чистих і нечистих. Дія відбувається не в хронологічному порядку. Роман написано у жанрі антиутопії.

1 глава – «Безбілетник» - легенда про всесвітній потоп, розказаний личинкою черв'яка «деревоточця».

2 глава – «Гості» - сучасний світ, захоплення терористами туристичного лайнера.

3 глава – «Релігійні війни» - XVI ст., церковний суд над черв'яками «деревоточцями».

4 глава – «Вціліла» - про жінку, яка втрачає розум після Чорнобильської аварії.

5 глава – «Корабельна аварія» - 1816 р., реальне розбиття корабля і картина Жеріко.

6 глава – «Гора» - паломництво Аманди Фергюсон на Арарат.

7 глава – «три прості історії»: 1) історія про людину, що двічі врятувалась з Титаніка; 2) історія про людину, котру проковтнув кит; 3) історія про депортацію євреїв з Германії.

8 глава – «Вверх за рікою» - листи про зйомку в джунглях.

½ глава – «Інтермедія» - роздуми самого автора про кохання і взаєностосунки між чоловіком та жінкою.

9 глава – «Проект Арарат» - пошуки Ковчега американським астронавтом.

10 глава – «Сон» - модернізований рай, кордони між раєм та пеклом стерті, пекло – парк атракціонів.

Блок запитань для самоконтролю

1. Розкажіть про життєвий шлях Дж.Барнса.
2. Як склалася його літературна діяльність? Назвіть найбільш відомі твори.
3. Чи була відзначена творчість Дж.Барнса якимось преміями? Як ви гадаєте, чому ситуація склалася саме так?
4. Під яким літературним псевдонімом письменник опублікував ряд своїх творів? Поясніть поняття «літературний псевдонім».
5. Які романи Барнса були екранізовані?
6. Про що йдеться у романі «Метроленд»? Як Ви гадаєте, чому письменник зосередив свою увагу саме на 60-х рр.?
7. У якому романі Барнс досліджує роль автора в творчому процесі?
8. Вкажіть літературний напрям притаманний письменнику. Дайте визначення поняттю.
9. Назвіть основні мотиви та образи, що зустрічаються у романі «Історія світу в 10 ½ главах».
10. Коротко розкажіть зміст кожної з 10 ½ глав. Поміркуйте, навіщо автор вводить у роман ½ главу. Яка роль відведена цій главі у загальній картині твору?

Контрольні тести

1. Дж.Барнс – представник літератури:

- а) США
- б) Норвегії
- в) Бельгії
- г) Англії

2. Творчість Барнса позначена традиціями:

- а) модернізму
- б) символізму
- в) постмодернізму
- г) неоромантизму

3. Знайдіть зайве. Дж.Барнс – відомий:

- а) письменник
- б) поет
- в) есеїст
- г) літературний критик

4. За який роман письменник був удостоєний премії С.Моема:

- а) «Метроленд»
- б) «Папуга Флобера»
- в) «До того, як вона зустріла мене»
- г) «Кохання і таке інше»

5. У якому жанрі написано роман «Історія світу в 10 ½ главах»:

- а) антироману
- б) повісті-притчі
- в) роману-балади
- г) антиутопії

6. Який роман автора був екранізований:

- а) «До того, як вона зустріла мене»
- б) «Дивлячись на сонце»

в) «Кохання і таке інше»

г) «Папуга Флобера»

7. Ким приходилась Пет Кавана Барнсу:

а) сестрою

б) дружиною

в) матір'ю

г) племінницею

8. Під яким псевдонімом друкував свої твори Дж.Барнс:

а) Ден Кавана

б) Роб Холлідей

в) Доріан Грей

г) Лакі Шоп

9. Знайдіть зайве. Які образи зустрічаються у романі «Історія світу в 10 ½ главах»:

а) образ корабля

б) образ пливучої води

в) образ снігу

г) образ моря

10. Про що йдеться в ½ главі «Історії світу в 10 ½ главах»:

а) XVI ст., церковний суд над черв'яками

б) міркування автора над коханням та взаєминами чоловіка та жінки

в) пошуки Ковчега американським астронавтом

г) про жінку, яка втрачає розум після Чорнобильської аварії.

Список рекомендованої літератури:

1. Затонский Д. В. Модернизм и постмодернизм.- Харьков: Фолио; М.: ООО «Изд-во АСТ», 2000.- С.37.

2. Тарасова Е. Хамелеон британской литературы // Иностранная литература: Круглый стол «Феномен Джулиана Барнса», 2002. - № 7.

Теми практичних занять.

Тема: *Західна проза 50-70-х рр.*

План:

1. Романістика Е.Хемінгуея. Аналіз романів «Прощай, зброє!», «І сходить сонце» та ін. Тема «втраченого покоління». Позатекстова символіка образів.
2. Прозова скарбниця В.Дж.Голдінга. Аналіз романів «Паперові люди», «Володар мух», «Ритуал на морі». Тематика й проблематика творів.
3. Малі прозові форми у творчості Дж.Д.Селінджера. Аналіз оповідань «Добре ловиться рибка-бананка», «Френні та Зуї», «Сімор: Вступ» та ін. Образ Сімор Гласс – центральний образ даних творів.
4. Протест проти НТР у романістиці Р.Д.Бредбері. Аналіз романів «451° за Фаренгейтом», «Насувається біда», «Вино з кульбаби» та ін.
5. Своєрідність творчого бачення Дж.Апдайка. Аналіз романів «Ярмарок у божевільні», «Кентавр», «Подружні пари» та ін. Характеристика галереї персонажів.

Тема: *Проза поза межами західного світу.*

План:

1. Основні складові літературного напрямку «магічного реалізму». Романістика Г.Гарсія Маркеса («Сто років самотності», «Осінь патріарха», «Кохання під час холери» та ін.). Аналіз кількох оповідань із збірок «Похорон Великої Мами», «Дивовижна й сумна історія наївної Ерендіри та її жорстокої бабки».
2. Філософічність романістики П.Коельо. Тематика та проблематика романів «Алхімік», «Диявол і сеньйорита Прім», «Вероніка вирішує померти», «На березі Ріо-П'єдра сіла я і заплакала», «П'ята гора» та ін.
3. Своєрідність творчої манери Я.Кавабата. Аналіз романів «Сніжна країна», «Тисяча журавлів», «Давня столиця» та ін. Символізм творів.

4. Різнобічно розвинена постать К.Абе. Закодованість, алегоричність та сатиричність творів письменника «Спалена карта», «Людина-коробка», «Жінка в пісках» та ін.

Тема: *Розвиток західної драматургії.*

План:

1. Людина у різноманітних ракурсах у драматичному доробку М.Фріша. Проблематика творів. Аналіз п'єс «Санта-Крус», «Дон Жуан, або Любов до геометрії» та ін.

2. Алегоричність, гротескність та символіка п'єс Ф.Дюрренматта «Гостина старої дами», «Аварія», «Тунель», «Собака» та ін.

3. Е.Йонеско як яскравий представник «театру абсурду». Аналіз «драм абсурду»: «Стільці», «Носороги», «Урок» та ін. Своєрідність побудови творів, відсутність чітких характерів, тематика.

4. Аналіз абсурдистської п'єси С.Беккета «Чекаючи на Годо». Загальний огляд романної спадщини («Мрії про жінок красивих і так собі», «Мерфі» та ін.).

Тема: *Постмодернізм. Дві його хвилі.*

План:

1. Конфронтація реальності та гротеску у романі Г.Грасса «Бляшаний барабан». Аналіз романного доробку письменника («Кішка й мишка», «Цибулина пам'яті», «Фотокамера. Історії з темної кімнати» та ін.).

2. Аналіз гротескно-сатиричного роману Дж.Хеллера «Пастка-22» та його продовження «Час закриття». Загальний огляд драматичних творів («Ми бомбардували Нью-Хейвен», «Це не жарт»).

3. У.Еко як вчений і митець. Аналіз та історія написання роману «Ім'я троянди». Загальний огляд інших романів («Маятник Фуко», «Острів Напередодні», «Баудоліно» та ін.).

4. Аналіз роману П.Зюскінда «Запахи. Історія одного вбивці»: сюжет, композиція, характеристика персонажів, метафора запаху, постмодерна гра зі стереотипами «масової літератури».

5. Романістика К.Рансмайра. Аналіз роману «Останній світ»: проблематика, тематика, позачасовість персонажів та подій.

Тема: *Зі скарбниці французької та англійської літератур.*

План:

1. Детективний жанр у творчості Дж.Х.Чейза. Аналіз одного з романів письменника (на вибір).

2. Доля жінки у «смутній» романістиці Ф.Саган («Здрастуй, смутку!», «Смутна посмішка», «Чи любите ви Брамса?», «Через місяць, через рік», «Трохи сонця в холодній воді» та ін.).

3. Художня спадщина Дж.П.Барнса. Аналіз романів «Історія світу в 10 ½ главах», «Дивлячись на сонце», «Кохання й таке інше» та ін.

Дидактична мета:

- перевірити рівень ознайомлення студентів з курсом сучасної зарубіжної літератури різних країн світу (Англії, Франції, США та ін.), а саме з: історично-культурною ситуацією даної літературної доби, життєвими шляхами митців, їх художньою спадщиною, різноманіттям представлених ними літературних напрямів, жанрів і т. ін.

Студенти повинні вміти:

- аналізувати художні твори, враховуючи особливості авторської манери,жанрову своєрідність, композицію, тематично-ідейну визначеність, проблематику, суспільно-політичну та історично-культурну обумовленість;

- чітко, логічно й послідовно висловлювати власні думки, послуговуючись відповідним критичним матеріалом.

Список літератури, рекомендованої для прочитання протягом семестру

1. Е.Хемінгуей «Старий і море», «Прощавай, зброє!».
2. Р.Д.Бредбері «451° за Фаренгейтом», «Жовтнева осінь».
3. В.Дж.Голдінг «Володар мух», «Шпиль».
4. Дж.Д.Селінджер «Добре ловиться рибка-бананка», «Френні та Зуї», «Над прірвою у житті».
5. Дж.Апдайк «Кентавр».
6. Г.Гарсія Маркес «Сто років самотності», «Стариган з крилами».
7. К.Абе «Людина-коробка».
8. Я. Кавабата «Тисяча журавлів», «Будинок сплячих красунь», «Кіото».
9. П.Коельо «Диявол і сеньйорита Прім», «Вероніка вирішує померти», «Алхімік», «П'ята гора».
10. М.Фріш «Санта-Крус».
11. Е.Йонеско «Носороги», «Фізики».
12. Ф.Дюрренматт «Гостина старої дами», «Аварія».
13. С.Беккет «Чекаючи на Годо», «Мрії про жінок красивих і так собі».
14. Г.Грасс «Бляшаний барабан».
15. Дж.Хеллер «Пастка-22».
16. У. Еко «Ім'я троянди».
17. П.Зюскінд «Запахи. Історія одного вбивці».
18. К.Рансмайр «Останній світ».
19. Дж.Х.Чейз «Орхідей для міс Блендиш не буде», «Реквієм блондинкам» та 2 твори на вибір.
20. Ф.Саган «Здрастуй, смутку!», «Трохи сонця в холодній воді», «Смутна посмішка», «Чи любите ви Брамса?».
21. Дж.П.Барнс «Кохання і так далі», «Історія світу в 10 ½ главах», «Дивлячись на сонце».

Список тем для написання творчих робіт

1. «Людину можна знищити, але здолати не можна» (образ головного героя в повісті-притчі «Старий і море» Е.Хемінгуея).
2. Осмислення взаємин людини з природою в повісті-притчі «Старий і море» Е.Хемінгуея.
3. «451° за Фаренгейтом» Р.Д.Бредбері – протест проти технологічного світу.
4. Символіко-філософська глибина прози Р.Д.Бредбері.
5. Виродження людяності як головна тема роману В.Дж.Голдінга «Володар мух».
6. Взаємозв'язок реальності й міфу у романі В.Дж.Голдінга «Шпиль».
7. Холден Колфілд – «ловець у житті» (за романом Дж.Д.Селінджера «Над прірвою у житті»).
8. Роман Дж.Д.Селінджера «Над прірвою у житті»: тема підліткових страхів.
9. Міфологетика роману Дж.Апдайка «Кентавр».
10. Характеристика системи образів роману Дж.Апдайка «Кентавр».
11. Чи потребує людство дива? (Роздуми над оповіданням «Стариган з крилами» Г.Гарсія Маркеса).
12. «Сто років самотності» Г.Гарсія Маркеса – хроніка занепаду однієї родини.
13. Людина чи коробка? (Роздуми над романом Кобо Абе «Людина-коробка»).
14. Складний світ людини-коробки за однойменним романом К.Абе.
15. Творчість Я.Кавабата – скарбниця драматизму й втрат.
16. Загадковий символізм повісті Я.Кавабата «Тисяча журавлів».
17. «Алхімік» П.Коельо – літературний феномен сучасності.
18. Пошук свого шляху як головний філософський сенс буття (за романом П.Коельо «Алхімік»).

19. Образ Пелегріна як символ волі й екзотики. (Роздуми над п'єсою М.Фріша «Санта-Крус»).
20. «Війна – єдина подія нашого століття». (Роздуми за творчістю М.Фріша).
21. Трагікомізм п'єси Е.Йонеско «Стільці».
22. П'єса «Носороги» Е.Йонеско як алегорія людського суспільства.
23. Чим виміряти ціну людського життя? (Моральна проблематика «Гостини старої дами» Ф.Дюрренматта).
24. «Слово на захист Альфреда Іля». (Роздуми над трагікомедією Ф.Дюрренматта «Гостина старої дами»).
25. Символіка роману «Історія світу в 10 ½ главах» Дж.П.Барнса.
26. Що таке кохання й вірність? (роздуми за романом Дж.П.Барнса «Кохання і так далі»).
27. «Чекаючи на Году» С.Беккета - яскравий зразок абсурдистської п'єси.
28. Автобіографічність роману С.Беккета «Мрії про жінок, красивих і так собі».
29. «Бляшаний барабан» Г.Грасса – хроніка життя однієї родини.
30. «Бляшаний барабан» Г.Грасса як символ протесту й самовираження.
31. «Пастка-22» - яскравий зразок напіваабсурдистського фантасмагоричного твору.
32. Оголошення «війни війні» (за романом Дж.Хеллера «Пастка-22»).
33. Двоплановість часових площин роману «Ім'я троянди» У.Еко.
34. Філософська проблематика роману «Ім'я троянди» У.Еко.
35. «Хто володіє запахами, той володіє серцями людей». (Проблематика роману П.Зюскінда «Запахи»).
36. Створити досконалість без любові? (Роздуми за романом П.Зюскінда «Запахи»).

37. Художній світ роману «Останній світ» К.Рансмайра.
38. Тема зникнення й реконструкції літератури за романом «Останній світ» К.Рансмайра.
39. Реальність і вигадка у романі «Орхідей для міс Блендиш не буде» Дж.Х.Чейза.
40. Дж.Х.Чейз – майстер детективного жанру. (Доведіть дане твердження на прикладі розгляду одного з романів письменника).
41. «Здрастуй, смутку!» - маніфест молодого покоління. (Роздуми за романом Ф.Саган).
42. Трохи сонця в холодній воді. (Роздуми за творчістю Ф.Саган).

Теми рефератів:

1. Е.Хемінгуей. Зі спогадів сучасників про життя людини-легенди.
2. Світ фантастики Рея Дугласа Бредбері.
3. Романістика В.Дж.Голдінга: дослідження духовних та етичних питань людства.
4. Джером Девід Селінджер – «ловець у житті».
5. Традиції західного модернізму в творчості Дж.Апдайка.
6. «Магічний реалізм» Г.Гарсія Маркеса.
7. Кобо Абе. Взаємодія з західною культурно-літературною традицією.
8. Репрезентація національних традицій Я.Кавабата.
9. «Свій шлях», своя філософія П.Коельо.
10. Макс Фріш – німецькомовний драматург ХХ ст.
11. «Театр абсурду» в творчості Е.Йонеско.
12. «Сюжет лише тоді продуманий до кінця, коли береться найгірший його кінець...». Сторінками творів Ф.Дюрренматта.
13. С.Беккет. Франкомовна сцена «театру абсурду».
14. Г.Грасс. Постмодернізм як своєрідна емблема сучасного світу.
15. Перша хвиля постмодернізму: постать Дж.Хеллера.
16. Творчість У.Еко: подорожуючи минулими епохами.
17. «Аромат літератури» П.Зюскінда.
18. Постмодерна гра у романістиці К.Рансмайра.
19. Джеймс Хедлі Чейз – майстер детективного жанру.
20. «Смутна» романістика Ф.Саган.
21. Джуліан Патрік Барнс. Перипетії життєвого та творчого шляху.

«Літературний гід»

Алегорія – літературний прийом чи тип образності, що ґрунтується на однозначному інакомовленні. У ролі алергії можуть виступати певні моральні якості, абстрактні поняття, типові явища, міфологічні персонажі тощо. Алегоричними бувають не лише образи, а й сюжети художніх творів (байка, притча).

Антигерой – літературний персонаж, що являє собою найбільш повне втілення негативних рис і якостей; надтип «негативного». А. – поняття позачасове та ірраціональне. Є свого роду цінним орієнтиром (домінантою) в культурі, літературі. У конкретному творі певного автора може отримати своєрідне втілення.

Антироман – умовне поняття, що використовується разом з терміном «новий роман» при характеристиці деяких жанрів в прозі модернізму (здебільшого у французьких письменників кінця 40-50-х рр. XX ст. – С.Беккета, А. Роба-Грійє, Н.Саррота, М.Бютора та ін.). Проголошуючи розрив з реалістичним романом в його класичних формах (звідси і назва «антироман»), представники «нового роману» відмовляються від розгорнутого сюжету, від героя з цілісним внутрішнім світом і характером, від зображення зв'язної картини суспільної боротьби і т. д.

Антиутопія (негативна утопія) – зображення (зазвичай у прозі) непередбачених руйнівних наслідків спроби побудувати «ідеальне суспільство». Коріння антиутопії науковці виводять ще з XVII ст., коли в літературі почали з'являтися своєрідні негативні паралелі до утопій. Нового імпульсу розвитку цього жанру надала соціокультурна ситуація першої половини XX ст. Найвидатнішими авторами анти утопічних творів у XX ст. були Є.Замятін, О.Гакслі, Дж.Орвелл, К.Чапек та ін.

Асоціація – засіб досягнення художньої виразності, що ґрунтується на зв'язку чуттєвих образів, які виникають у процесі відтворення дійсності, з уявленнями, котрі зберігаються в пам'яті.

Бестселер – надзвичайно популярна книжка, що видається великими накладками і користується широким попитом.

Вітальний – той, що наділений життєвою силою.

Герой літературного твору, або **Персонаж** – дійова особа, образ, широко і всебічно зображений, наділений яскравим характером, окреслений взаєминами з довкіллям, зв'язками із соціальним, національним, історичним контекстом. Розрізняють головних та другорядних, епізодичних та ін. У сучасній літературі спостерігається процес дегероїзації літературного образу, пов'язаний з деперсоналізацією людини в суспільстві («новий роман», «література абсурду» тощо).

Гіпербола – художній прийом, котрий ґрунтується на перебільшенні тих чи інших властивостей предмета, що замальовується. Гіпербола є художньою умовністю; у художню тканину твору вона вводиться задля більшої виразності.

Гротеск – тип художньої образності, який ґрунтується на примхливому поєднанні фантастичного й реального, прекрасного й потворного, трагічного й комічного, життєподібного й карикатурного. За допомогою гротеску митець створює специфічний «гротескний» світ – світ аномальний, дивний, неймовірний, в якому реальне та ірреальне несподівано постають в органічній єдності. Нерідко гротеск перетинається із сатирою (наприклад, у Дж.Свіфта, М.Гоголя, Ф.Кафки та ін.).

Детектив – різновид пригодницької літератури, передовсім прозові твори, в яких розкривається певна таємниця, пов'язана зі злочином. Серед представників цього жанру – Е.По, В.Коллінз, А.Конан Дойл, А.Крісті та ін. Улюбленцями багатьох читачів стали Нат Пінкертон, Нін Картер, особливо Шерлок Холмс, чиї розслідування досить заплутаних справ, не позбавлені інтелектуальної гри. Пізніше у 30-ті роки цей жанр помітно звульгаризувався, перейнявся пафосом хворобливої «шпигуноманії», притаманної тоталітарним суспільствам.

Екзистенційний – той, що стосується чільних, поза історичних та позачасових, тобто одвічних питань буття особистості.

Експозиція – компонент сюжету, що безпосередньо передусь зав'язці та розгортанню конфлікту.

Есе — прозовий твір невеликого об'єму і вільної композиції, що виражає індивідуальні враження та міркування з конкретного приводу чи питання і точно не претендує на визначальне або вичерпне трактування предмета.

Іронія – різновид інакомовності, що виражає насмішку, лукавство та надає слову чи вислову протилежне значення. Характерною рисою іронії як виду комічного є маска серйозності, що відрізняє її від гумору та сатири.

Література екзистенціалізму («екзистенціалізм» - один із провідних напрямів у філософії XX ст.) – течія, що набула найвиразнішого розвитку у Франції 30-40-х рр. Її представники – А.Камю, Ж.П.Сартр, С. де Бовуар – виступали водночас і як письменники, і як філософи. Втім, екзистенціалістські умонастрої були широко розповсюджені в літературі інших країн: Іспанії (М. де Унамуно), США (Н.Мейлер, Дж.Болдуїн), Великої Британії (В.Дж.Голдінг, А.Мердок), Японії (Кобо Абе) та ін. Вплив екзистенціалістських ідей спостерігається також у творчості таких митців, як Ж.Ануй, М.Фріш, Ф.Дюрренматт, Е.Йонеско, С.Беккет та ін. У літературі екзистенціалізму закарбувалися напружене переживання духовної кризи західної цивілізації, відчуття втрати сенсу буття, зображення нездоланного трагізму людського життя – його приреченості на самотність, відчуженість і занедбаність у ворожому світі, змалювання ситуації морального вибору особистості в «межовій» ситуації тощо.

Література елітарна та масова – два потоки сучасного літературного процесу.

Література елітарна вирізняється інтелектуальною та естетичною ускладненістю, наявністю багатого підтексту та зашифрованої образності; часто суттєву роль в ній відіграють літературний і культурний контексти.

Елітарні твори потребують активного, освіченого й розвиненого читача, який би у процесі знайомства з текстом залучався до «співтворчості».

Література масова – це розважальна й дидактична белетристика, яка друкується великими накладками і є складовою «індустрії культури». Використовуючи стереотипи масової свідомості й популістську стратегію завойовування публіки, а також примітивізуючи художні відкриття «високої» літератури, такі твори передбачають спрощене, «комфортне» читання. Їхні типові ознаки – пригодницький або звульгаризований романтичний сюжет, який має зовнішню напружену динаміку і часто щасливий фінал – «хеппіенд».

«Магічний реалізм» - умовна назва модерністської течії в літературі Латинської Америки. Термін ввів А.Карпентьєр, який поряд із Г.Гарсія Маркесом, Х.Кортасаром, М.А.Астуріасом був одним із найяскравіших представників даної течії. Для літератури «магічного реалізму» характерні звернення до ресурсів народного міфологізму, широке змалювання національних традицій, оригінальне переплетення чарівного, що притаманне міфам, та побутового, сучасності та історії.

Маргінал – визначення особистості, соціальних прошарків чи груп, що знаходяться на межі, на «узбіччі» чи за межами характерних для даного суспільства основних структурних підрозділів чи панівних соціально-культурних норм та традицій.

Метафора - один із основних тропів поетичного мовлення. У метафорі певнісловатасловосполучення розкривають сутність одних явищ та предметів через інші за схожістю чи контрастністю.

Міф – багатозначний термін: 1) розповідь про богів, героїв, надприродні сили та ін., які брали участь у творенні світу; 2) узагальнено-цілісне сприймання дійсності, що характеризується нерозчленованістю реального й ідеального та виявляється на рівні підсвідомості; 3) спосіб художнього мислення, який знаходить відображення в організації літературного твору.

Міфологізм — спосіб поетичної реалізації міфу у творах оригінальної літератури.

Мотив — тема ліричного твору або неподільна смислова одиниця, з якої складається фабула (сюжет): мотив відданості вітчизні, жертвності, зради коханого тощо.

Модернізм – загальна назва сукупності напрямів і шкіл у літературі та мистецтві кінця XIX – початку XX ст., які вирізняються антиреалістичною спрямованістю, тяжінням до умовних засобів художнього зображення та вираження, духом експериментаторства. Світоглядне підґрунтя модернізму створили концепції Ф.Ніцше, А.Бергсона, Е.Гуссерля, З.Фрейда, К. Г.Юнга та ін. Найвидатніші представники даного літературного напрямку – М.Пруст, Дж.Джойс, Ф.Кафка, В.Вулф, Г.Стайн, Т.С.Еліот, Р.М.Рільке, А.Камю, Г.Гессе, Т.Манн та ін. Провідні теми модерністської літератури: ізольованість особистості, її відчуження й приреченість на нездоланну самотність; знеособлення людини; напружене переживання скінченності індивідуального існування та абсурдності життя, змалювання мертвої механістичності сучасної цивілізації, критичне ставлення до історії, зосередженість на метафізичних універсальних засадах буття тощо. Характерні ознаки модернізму: настанова на елітарність мистецтва; абсолютизація суб'єктивного засобу зображення світу та пов'язана з цим відмова від принципів «об'єктивного» аналізу дійсності, які обстоювали письменники-реалісти та натуралісти; особлива увага до художньої форми. Найпоказовішими ознаками модерністського твору є руйнування традиційного сюжету, композиції, персонажів; широке використання елементів умовності та фантастики задля створення ефекту ірреальності світу, модернізація міфів, впровадження «потoku свідомості», монтажу тощо.

Мотив – це словесний образ, закріплений безпосередньо у тексті літературного твору і важливий для визначення його сенсу. Часто мотив міститься в опорному слові, яке несе в собі особливе смислове навантаження. Мотиви бувають статичними, тобто такими, що не мають у тексті художнього

твору динаміки розвитку, та еволюційними, тобто такими, що динамічно розвиваються, модифікуються, змінюються, хоч і закріплені в слові-образі.

Нонконформізм – неприйняття панівного ладу, норм, цінностей, традицій чи законів. Н. може проявлятися як в різних формах, від незалежного, що протистоїть груповим нормам поведінки, до послідовного відкинення будь-яких групових норм, яке також іноді називається антиконформізмом.

Пародія – комічне або сатиричне наслідування іншого художнього твору. Пародія в перебільшеному вигляді відтворює характерні особливості оригіналу. Зазвичай вона будується на навмисній невідповідності стилістичного й тематичного планів тексту: наприклад, «низький» предмет описується «високим» стилем («бурлеск»), а «високий» - низьким стилем («травестія»).

Пафос – натхнення, ентузіазм, пристрасне переживання душевного піднесення, викликане певною ідеєю, подією. Термін перенесено у поетику із риторики. У П. емоційна напруга і думка складають одне ціле, перетворюючись на душу художнього твору. П. неможливий без внутрішньої переконаності автора, його темпераменту.

П'єса – різновид драми, в основу якої покладено конфлікт серйозного, складного і яскравого характеру. Подеколи цей термін вживають у більш широкому значенні – стосовно будь-якого драматичного жанру (драма, трагедія, комедія тощо).

Підтекст - прихований глибинний смисл, який не збігається з прямим смислом тексту. У розмовному жанрі П. виникає як засіб умовчання, іронії, певної «задньої думки».

Постмодернізм – напрям у літературі та мистецтві другої половини ХХ ст. Попри надзвичайну популярність цього терміна, сучасна наука ще не виробила його усталеного визначення. Учені розрізняють «постмодерністське світосприйняття» та «постмодерністський стиль» (Б.Бігун).

Для першого характерні настрої «вичерпання утопічних енергій» (Ю.Габермас), розчарування в ідеалах та сумніву в цінностях, критичного

ставлення до раціональних засад буття, розуміння неоднозначності та суперечливості світобудови тощо.

Провідними ознаками постмодерністського стилю є тотальне висміювання гра з «чужим» текстом, суміш різноманітних стилів, використання елементів масової літератури тощо.

«Потік свідомості» - один із провідних прийомів літератури модернізму. Термін належить американському філософу В.Джемсу. «Потік свідомості» в художній літературі є екстремальною формою внутрішнього монологу, яка імітує безпосередню передачу хаотичного процесу внутрішнього мовлення людини. Деякі письменники-модерністи прагли перетворити «потік свідомості» на універсальний засіб художнього зображення. Найяскравіші зразки цього прийому містяться в творах Дж.Джойса та ін.

Притча – алегоричний твір повчального характеру, насичений моральним або філософським змістом та символічними образами. Для притчі характерна відсутність розвинутого сюжетного руху.

«Розбите покоління» - назва групи американських письменників, які прийшли в літературу в 50-х рр. XX ст. і стали виразниками нонконформістських настроїв. «Класичним образом бітника є довговолосий бородань у латаних штанах, що обожнює джазову музику, захоплюється східною літературою та філософією, мандрує дорогами Америки, вживає наркотики, користується спеціальним жаргоном. Бітники ставили собі за мету епатувати суспільство поміркованих... Бути бітником, - пояснював один із представників групи К.Голмс, - означає усвідомлювати свою самотність та вважати її нормою» (О.Галич та ін. «Теорія літератури». - К., 2001).

Найталановитіші представники цього літературного угруповання – Дж.Керуак, А.Гінсберг, Л.Ферлінгетті, Дж.Мандел, К.Голмс та ін. У своїй творчості ці письменники прагли скасувати кордони між життям та мистецтвом і повернути літературі «дух сповідальності» (О.Зверев). Відмовляючись від

традиційних сюжету та композиції, вони підсвідомо пов'язували свою поетику із джазовою технікою, в якій провідну роль відігравали імпровізація та варіації.

Роман – найбільш поширений у XVIII – XX ст. епічний жанровий різновид, місткий за обсягом, складний за будовою прозовий (рідше віршований) епічний твір, у якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів.

Романс – невеликий за обсягом вірш та музичний твір для сольного співу з інструментальним акомпанементом. Так називаються пісні народною мовою в Іспанії, на противагу пісням латиною, які пов'язувалися спочатку з боротьбою проти маврів. Пізніше вони поширились і в інших країнах, набувши відмінного змісту, ставши піснями про кохання (Англія, Франція та ін.).

Сатира — особливий спосіб-художнього відображення дійсності, який полягає в гострому осудливому осміянні негативного. У вузькому розумінні сатира — твір викривального характеру. Сатира спрямована проти соціально шкідливих явищ, які гальмують розвиток суспільства, на відміну від гумору, вона має гострий непримиренний характер. Часто об'єктом сатири є антиподи загальнолюдської моралі, пристосуванці, лицеміри, ренегати і зрадники, явища, які не відповідають естетичному ідеалові. У сатиричних творах широко використовуються художня гіперболізація, яка є основою сатиричної типізації, шарж, гротеск.

«Сердиті молоді люди» - назва групи англійських письменників (К.Еміс, Дж.Вейн, Дж.Брейн, Дж.Осборн та ін.), які виступили у 50-ті рр. XX ст. Вони ввели в літературу тип молодого людини, що пробилася «нагору», зіткнулася з ворожим середовищем і зазнала розчарування через своє банальне життя. Одна з головних тем «сердитих молодих людей» - нонконформізм.

Символ – предметний або словесний знак, який опосередковано виражає сутність певного явища, має філософську смислову наповненість, тому не тотожний знакові. С. тісно пов'язаний з наукою, міфом, вірою, поезією, але не

зводиться до них, тяжіє до певного узагальнення, на відміну від алегорії, що проявляється в конкретному образі.

«Театр абсурду» - термін, що позначає сукупність явищ авангардистської драматургії 50-60-х рр. Найяскравішими представниками цього театру були Е.Йонеско, С.Беккет. Поняття «абсурд», успадковане від письменників-екзистенціалістів Ж.П.Сартра та А.Камю, було відмітною ознакою художнього світу, створеного на сцені драматургами-«абсурдистами». У «театрі абсурду» панували гротескно-комічна демонстрація штучності й безглуздості повсякденного життя, метафорична передача потрясіння від ірраціональності зла, абсурдності буття, смерті.

Травестія – один із різновидів пародії, який ґрунтується на «перелицьовуванні» сюжету твору, що кумедним чином унаслідується, викладенні «високої» теми «низьким» стилем.

Трагікомедія – вид драматичних творів, котрий має ознаки як трагедії, так і комедії. Трагікомічне світобачення, що лежить в основі трагікомедії, пов'язане з відчуттям відносності існуючих критеріїв життя, абсурдності буття, відмовою від моральних абсолютів, непевності в духовних цінностях. Трагікомедія характеризується насамперед тим, що водночас трагічно й комічно вияскравлює одні й ті ж самі явища, при цьому трагічне й комічне взаємно посилюються, а співчуття автора до одного персонажа суперечить співчуттю до іншого. Трагікомічні ефекти виникають із невідповідності героя та ситуації, внутрішньої нерозв'язаності конфлікту тощо.

Трагіфарс – різновид трагікомедії, що виникає на перетині трагедії та фарсу – малого комічного жанру, що утворився в західноєвропейському середньовічному театрі й представляв собою сценічні замальовки життєподібних побутових ситуацій здебільшого комічного чи сатиричного гатунку, а також «театралізовані» анекдоти.

Фабула та сюжет. Фабула – перебіг основних подій твору в хронологічній послідовності, сюжет – їхній порядок у творі.

Хайку — жанр японської ліричної поезії, трирядковий неримований вірш на основі першої пів строфи танка, що складається з 17 складів (5-7-5) і відрізняється простотою поетичної мови, свободою викладу.

Хронотон — взаємозв'язок часових і просторових характеристик зображених у художньому творі явищ. Час у художньому світі (творі) постає як багатовимірна категорія, в якій розрізняють фабульно-сюжетний час і оповідально-розповідний (нараційний) час. Художній простір у творі також не збігається з місцем розгортання подій чи перебування персонажів: локальний інтер'єр, пейзаж розмикаються у широкий світ засобами ретроспекції (згадки, спогади, сни, марення)

Зміст

Вступ.....	3
№1 Західна проза 50-70-х років.....	5
Лекція №2 Проза поза межами західного світу	38
Лекція №3 Західна драматургія.....	65
Лекція №4 Постмодернізм. Дві його хвилі.....	92
Лекція №5 Зі скарбниці французької та англійської літератур ...	122
Теми практичних занять.....	138
Список літератури, рекомендованої для прочитання протягом семестру.....	141
Список тем для написання творчих робіт.....	142
Теми рефератів.....	145
«Літературний гід».....	146